

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)

ปริญญา

จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ

จิตวิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง

การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม

The Perception of Safety Culture of Thai Labour in Consumerism Context

นามผู้วิจัย

นางสาวอภรณ์ ชัยโชคกิจ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปนัดดา ชำนาญสุข, ป.ด.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์กรรณิกา คำดี, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพย์วัลย์ สุรินยา, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่

เดือน

พ.ศ.

สืบสิงห์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม

The Perception of Safety Culture of Thai Labour in Consumerism Context

โดย

นางสาวอำภรณ์ ชัยโชติกิจ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อำภรณ์ ชัยโชติกิจ 2554: การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบท
สังคมบริโภคนิยม ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)
สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปนัดดา ชำนาญสุข, ประ.ศ. 183 หน้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้
ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม และการรับรู้ความเสี่ยงกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
3) ศึกษาอำนาจการพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย จากตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม
ใน 3 องค์ประกอบ คือ การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม
และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยง 3 องค์ประกอบ คือ การ
รับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้
ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
คือ แรงงานไทยในโรงงานอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น
แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสำรวจข้อมูลประชากร แบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม
แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง และแบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย วิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) แรงงานไทยมีวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมอยู่ในระดับต่ำ มีระดับ
การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยอยู่ในระดับสูงทุก
องค์ประกอบ 2) วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยใน
องค์ประกอบการสื่อสารด้านความปลอดภัย การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย และการฝึกอบรม
ด้านความปลอดภัย ($r = .178, .210$ และ $-.172$ ตามลำดับ) 3) ตัวแปรความสนใจในวิถีบริโภคนิยม
และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความ
ปลอดภัยได้คิดเป็นร้อยละ 24.30 โดยความสนใจในวิถีบริโภคนิยมเป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้ดีที่สุด

Amporn Chaichotkij 2011: The Perception of Safety Culture of Thai Labour in Consumerism Context. Master of Science (Industrial and Organization Psychology), Major Field: Industrial and Organizational Psychology, Department of Psychology. Thesis Advisor: Assistant Professor Panatda Chumnansook, Ph.D. 183 pages.

The objectives of this research were to study: 1) lifestyle, the level of risk perception and safety culture of Thai labour in food processing factory; 2) the relationship between lifestyle consumerism, risk perception to perceived safety culture 3) predictors of safety culture of Thai labour in food processing factory by the dimensions of consumerism lifestyle (activities, interest and opinion) and risk perception (perceived susceptibility, perceived severity and perceived benefits and barriers). Research subjects were 132 persons in a food processing factory in Nakornpratom province. The data were collected in several parts including as a part of a personal data, lifestyle, risk perception and safety culture questionnaires. Statistical Package was used for data analysis at 0.5 level of statistically significant.

The results revealed that: 1) Thai labour has consumerism lifestyle at low level, perceived high level of risk perception and perceived high level of safety culture; 2) the consumerism lifestyle of the Thai labour had significantly relationship with safety culture in safety communication, safety participation and safety training dimension ($r = .178 .210$ and -1.72 respectively) 3) consumerism lifestyle of Thai labour in interest dimension and risk perception in perceived susceptibility dimension could significantly predict 24.30% of safety culture perception. Lifestyle: dimension of interest was the best predictor.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

จากการทำงานในบริษัทผลิตและจำหน่ายเครื่องจักรสำหรับกระบวนการแปรรูปอาหาร ทำให้ผู้วิจัยได้พบเห็นสภาพแวดล้อมในการทำงานของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งทำงานหาเงิน โดยทำงานนอกเวลา จนเกิดสภาพการณ์เสี่ยงที่แตกต่างกันไปตามบริบทการทำงาน ยิ่งแรงงานไทยต้องทำงานร่วมกับเครื่องจักรและของมีคมอยู่ตลอดเวลาด้วยแล้ว ทำให้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ จนถึงขั้นสูญเสียอวัยวะและกลายเป็นผู้ทุพพลภาพ อันส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและสภาพจิตใจอันเป็นความสูญเสียมูลค่ามหาศาล ผู้วิจัยจึงทำการค้นคว้าหาแนวทางที่สามารถช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ จนพบว่าแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นแนวคิดที่อุตสาหกรรมต่าง ๆ ในต่างประเทศให้ความสำคัญนำประยุกต์ใช้ในองค์กร ซึ่งมีผลการวิจัยเชิงประจักษ์พบว่าวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นแนวทางที่ช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุและการสูญเสียได้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาแนวทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาแนวทางที่มีความเหมาะสมพหุสัจจะไทย การศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยตั้งใจให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงการส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยเชิงรุก โดยการประยุกต์ใช้แนวทางต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการทำงานและรูปแบบการทำงานของแรงงานไทยในโรงงานอุตสาหกรรม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์ได้นั้น เพราะความเสียสละเวลาส่วนตัวของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปอาหารให้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งการอนุเคราะห์จากโรงงานแปรรูปอาหารที่คำนึงถึงประโยชน์และความสำคัญของงานวิจัยที่มีจะก่อให้เกิดประโยชน์ย้อนกลับไปยังแรงงานไทยและโรงงานและขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. ปณิดา ชำนาญสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง เพื่อตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรวมถึงอาจารย์กรรณิกา คำดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และ รศ. ดร. สุพจน์ เด่นดวง ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบโครงสร้างเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนกระบวนการสอบวิทยานิพนธ์ขั้นสุดท้าย และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่กรุณาให้คำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อำภรณ์ ชัยโชติกิจ

ตุลาคม 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	12
โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำกรวิจัย	12
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัย	16
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง	33
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
กรอบแนวคิดในการวิจัย	82
สมมติฐานการวิจัย	83
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	84
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	84
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	98
การเก็บข้อมูล	98
การวิเคราะห์ข้อมูล	99
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	101
ผลการวิจัย	101
ข้อวิจารณ์	118
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	125
สรุปผลการวิจัย	125
ข้อเสนอแนะ	129
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	131
ภาคผนวก	142
ภาคผนวก ก สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำแนกตามความรุนแรงและประเภทกิจการ	143
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย	147
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	149
ภาคผนวก ง ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	170
ภาคผนวก จ ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง	181
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	183

สารบัญตาราง

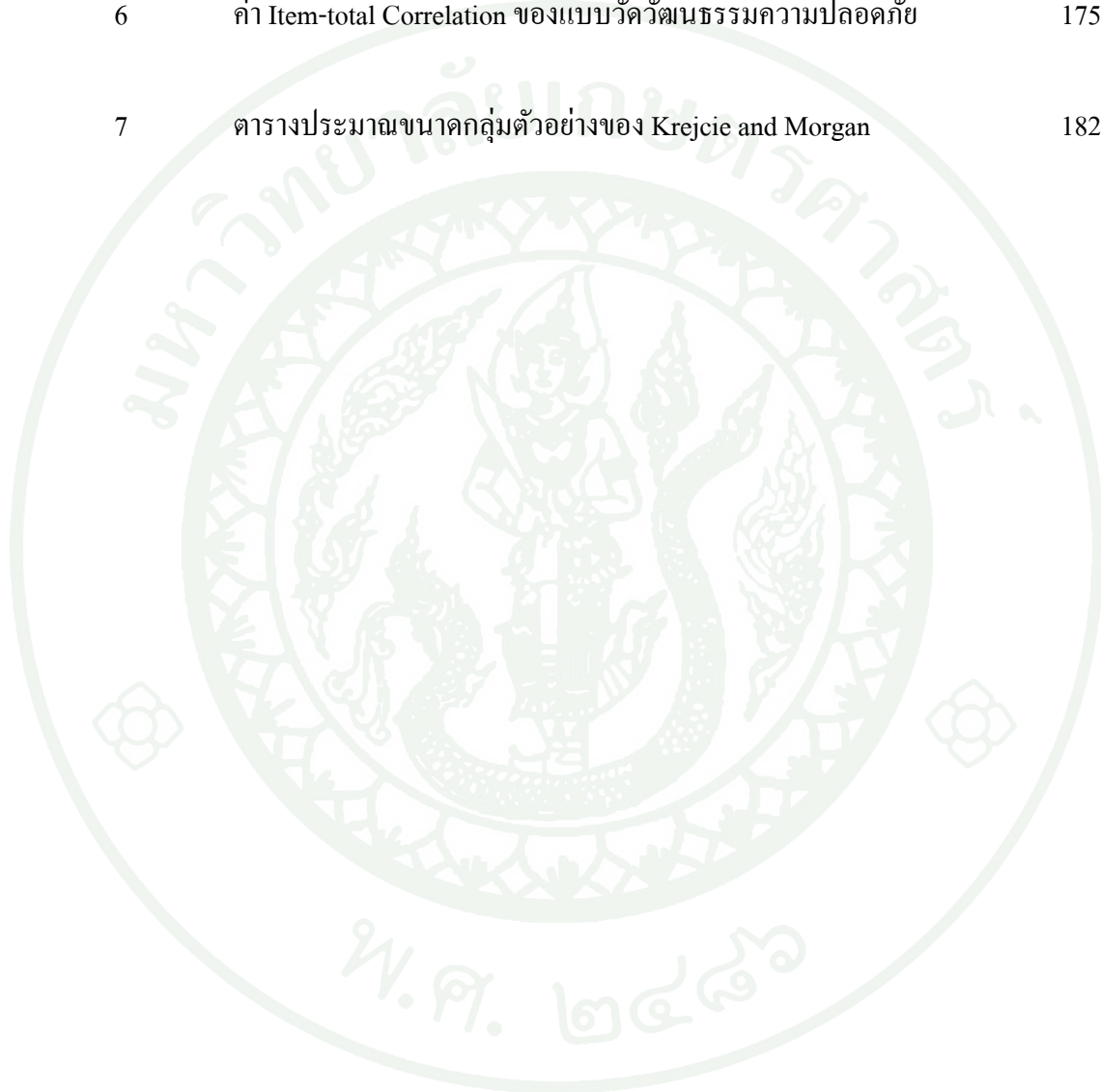
ตารางที่		หน้า
1	แสดงการจัดกลุ่ม AIOs เพื่อการศึกษาแบบการใช้ชีวิต (AIO Categories of Lifestyle Studies)	52
2	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแผนก	84
3	ตารางสรุปการแบ่งระดับและแปลผลคะแนน	97
4	จำนวนและร้อยละของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อายุในการทำงาน จำนวนครั้งใน การได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้าน ความปลอดภัย	101
5	จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามองค์ประกอบวิถีชีวิตแบบ บริโภคนิยม	104
6	จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามการรับรู้ความเสี่ยง	105
7	จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามการรับรู้วัฒนธรรมความ ปลอดภัย	107
8	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมกับวัฒนธรรม ความปลอดภัย	111
9	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมกับ วัฒนธรรมความปลอดภัย	112

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมและการรับรู้ความเสี่ยง	114
11	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยใช้วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมและการรับรู้ความเสี่ยงเป็นตัวพยากรณ์วัฒนธรรมความปลอดภัย	115
12	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสมมติฐานที่ 1 - 3	116
13	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสมมติฐานที่ 4 - 6	117
14	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสมมติฐานที่ 7	118
ตารางผนวกที่		
1	สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานจำแนกตามความร้ายแรงและประเภทกิจการ ปี 2550	144
2	สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานจำแนกตามความร้ายแรงและประเภทกิจการ ปี 2551	145
3	สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานจำแนกตามความร้ายแรงและประเภทกิจการ ปี 2552	146
4	ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม	171
5	ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง	173

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
6	ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดวัฒนธรรมความปลอดภัย	175
7	ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan	182

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์ไก่	14
2	Illustration of the presentation of safety culture	21
3	แบบจำลองกระบวนการของวัฒนธรรมความปลอดภัย (Business process model of safety culture)	27
4	Safety Culture Maturity Model (SCMM)	28
5	กรอบแสดงวิถีชีวิตและกระบวนการบริโภคร	67

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำทรัพยากรของประเทศไปใช้พัฒนาเพื่อประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมได้มาก เป็นแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตรมากถึงร้อยละ 80 เป็นอุตสาหกรรมใช้เงินลงทุนน้อยเกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมมากกว่า 20 ล้านคนและก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจอื่นที่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนได้มาก อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากรายงานการส่งออกของศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร พบว่าสถานการณ์ส่งออกไก่แปรรูปและแช่แข็ง ปี พ.ศ. 2551 มีปริมาณการส่งออก 383,360.17 เมตริกตัน มูลค่า 51,623.72 ล้านบาท มูลค่าขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.12 ส่งผลให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารเพิ่มสูงขึ้น และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจอื่นที่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนได้มาก อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์เป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากรายงานการส่งออกปริมาณส่งออก 383,360.17 เมตริกตัน มูลค่า 51,623.72 ล้านบาท มูลค่าขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.12 ส่งผลให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารเพิ่มสูงขึ้น โดยข้อมูลจากกองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ในรายงานผลการศึกษา: แนวโน้มความต้องการแรงงานในช่วง พ.ศ. 2553 - 2557 พบว่าอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น 4 อุตสาหกรรมได้แก่ 1) อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม 2) อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย 3) อุตสาหกรรมยานยนต์ 4) อุตสาหกรรมเหล็ก และเหล็กกล้า ซึ่งอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนการจ้างงานต่อแรงงานในภาคการผลิตสูงถึงร้อยละ 18.59 และยังมีแนวโน้มการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างสูงด้วย

แรงงานในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่พ้นตัวจากการใช้แรงงานในภาคเกษตรมาทำงานในภาคอุตสาหกรรม จากการศึกษาของ อัมมาร สยามวาลา (2547) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เรื่องสภาพของภาคเกษตร: อดีตและอนาคตของชนบทไทยได้แสดงถึงข้อเท็จจริงว่า แรงงานจากภาคเกษตรและจากชนบทได้เคลื่อนย้ายออกในอัตราที่เร็วขึ้นในช่วงปี 2532 ถึง 2541 ผู้ที่เคลื่อนย้ายออกส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาวในวัย 15 - 34 ปี เพื่อแสวงหารายได้ที่แน่นอนในการหาเลี้ยงครอบครัวและยกระดับสถานภาพทางสังคม เมื่อมีรายได้ที่แน่นอนจากการขายแรงงานใน

ภาคอุตสาหกรรมซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านสรีระหรือร่างกายแล้ว ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด ย่อมพัฒนาความต้องการเพื่อตอบสนองความต้องการการยอมรับ การยกระดับและรักษาสภาพทางสังคมผ่านวัตถุต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าที่มีราคาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม นอกจากการรักษาสถานภาพทางสังคมแล้ว ปัจจัยภายนอกอย่างการโฆษณาชวนเชื่อให้เกิดความรู้สึกรักอยากมีอยากได้โดยขาดความจำเป็นยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้แรงงานส่วนใหญ่ดิ้นรนให้ได้มาซึ่งวัตถุเหล่านั้น โดยการผ่อนชำระซึ่งเป็นการสร้างหนี้ในภาคครัวเรือน การมีภาระหนี้เกิดขึ้นจนเกินความสามารถในการผ่อนชำระทำให้แรงงานส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้โดยการทำงานทั้งในกะประจำและกะพิเศษ เพื่อหารายได้ให้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัวและผ่อนชำระหนี้ การดิ้นรนหารายได้จากการทำงานจนเกินความสามารถของสภาพร่างกายของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดความเสี่ยงในการทำงานกับเครื่องจักรของแรงงาน นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงานแล้ว ปัจจัยในภาคอุตสาหกรรมซึ่งเร่งเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและการแสวงหากำไร ทำให้ต้องเร่งเพิ่มอัตราการผลิต จนละเลยความปลอดภัยของแรงงานจนทำให้เกิดความเสี่ยงและอันตรายระหว่างการปฏิบัติงานจนเกิดความอันตรายจนทุพพลภาพหรือเสียชีวิต

การเกิดอุบัติเหตุระหว่างปฏิบัติงานของแรงงานในกระบวนการผลิตสินค้าอาหารซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานคนร่วมกับเครื่องจักรขนาดใหญ่และอุปกรณ์มีคม ทำให้มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ดังรายงานสถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำแนกตามความรุนแรงและประเภทกิจการย้อนหลังตั้งแต่ปี 2550 - 2552 ของกองทุนเงินทดแทน กลุ่มครองลูกจ้างที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง ดังตารางภาคผนวก ก จากข้อมูลสถิติเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มธุรกิจผลิตอาหารและเครื่องดื่มจัดเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีสถิติการเสียชีวิต ทุพพลภาพ สูญเสียอวัยวะบางส่วน หรือทำงานไม่ได้ชั่วคราวอยู่ในลำดับต้น ๆ และมีแนวโน้มอัตราการเสียชีวิตสูงขึ้นซึ่งสะท้อนถึงความไม่ปลอดภัยในการทำงานของแรงงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารกว่า 8,250 โรงงาน แม้ภาครัฐและภาคเอกชนจะมีกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและจัดการด้านความปลอดภัย แต่อัตราการสูญเสียชีวิตทรัพย์สินและค่ารักษาพยาบาลในแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารยังมีแนวโน้มสูงขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานข้างต้น ยังไม่บรรลุประสิทธิผลกับกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นแนวคิดที่หลายองค์กรทั้งในภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมให้ความสำคัญและนำมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน โดยผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยพบว่าสิ่งที่องค์กรสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นภายในองค์กรจะทำให้สมาชิกในองค์กรมีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น เช่น Cooper (2000), Fleming (2000), Zhang *et al.* (2002) นอกเหนือจากบริบทวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ดำรงอยู่ภายในองค์กรจะก่อให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัยแล้วนั้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยงกับพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานก็เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในการศึกษาจากนักวิชาการด้วย

ผู้วิจัยต้องการทำการศึกษารับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยเพื่อให้ทราบว่าวิถีการดำเนินชีวิตแบบบริโภคนิยมและการรับรู้ความเสี่ยงในการทำงานของแรงงานไทยมีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งในองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม และการรับรู้ความเสี่ยงกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
3. เพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์วัฒนธรรมความปลอดภัย จากตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในองค์กรประกอบต่าง ๆ ประกอบด้วย การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยง 3 องค์ประกอบ คือ

การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ และอำนาจพยากรณ์ระหว่างตัวแปรจะทำให้ผู้บริหารของโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารสามารถนำผลจากการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการความปลอดภัย ตลอดจนการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือการสรรหา และคัดเลือกพนักงานที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการรับรู้ความเสี่ยงเพื่อกระตุ้นเตือนให้ทำงานอย่างปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรอย่างยั่งยืน ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพนักงาน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยภายใต้ขอบเขตและข้อจำกัด ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นิยามความหมายกำหนดขอบเขตเฉพาะวิธีการดำเนินชีวิตแบบบริโภคนิยมเท่านั้น

2. ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัยพบว่า ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัย ซึ่งทำการศึกษาในหลากหลายอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ (Minerals Council of Australia, 1999) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (M. D. Cooper, 1997; British Meat Processors Association, 2010) มีตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัย เช่น ทักษะ (Cox and Cheyne, 2000; Darby *et al.*, 2005) การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย (Flin and Yule, 2004) เป็นต้นซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่บ่งชี้ว่าการรับรู้ความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบที่งานวิจัยในต่างประเทศให้ความสนใจศึกษาอย่างมีนัยสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัย ทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะนำตัวแปร การรับรู้ความเสี่ยง วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม เป็นตัวแปรอิสระ และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย เป็นตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ทั้งนี้จึงมิได้หมายความว่าตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัยมีเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้น

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และวัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในสายการผลิตที่มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูง ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมิได้ควบคุมปัจจัยภายนอกใด ๆ เช่น สภาพแวดล้อม ระยะเวลาในการตอบแบบวัด เป็นต้น

4. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ที่ดำเนินธุรกิจด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อสัตว์ที่ได้รับการรับรองระบบบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001: 2000 ซึ่งโรงงานแห่งนี้มีศักยภาพในการผลิตการแปรรูปเพื่อผลิตเนื้อไก่สดและเนื้อไก่แช่แข็ง ตลอดจนผลิตภัณฑ์ไก่ปรุงสุก ลูกชิ้นและไส้กรอก ดังนั้น จึงสามารถนำผลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้เฉพาะกับแรงงานไทยที่ทำงานในโรงงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเท่านั้น

นิยามศัพท์

ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่ใช้ประกอบการวิจัย ดังนี้

แรงงานไทย หมายถึง ความพยายามของบุคคลในการออกแรงในการผลิตสินค้าในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยผู้ว่าจ้าง เพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งตอบแทน โดยบุคคลนั้นเป็นที่มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด

อายุ หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่เกิดจนถึงวันที่ตอบแบบวัด ทั้งนี้เศษของอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปนับเป็น 1 ปี

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานะในการครองคู่ของแรงงานไทยในขณะที่ปฏิบัติงานกับทางบริษัทแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. โสด หมายถึง ไม่มีคู่สมรสและไม่เคยใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาโดยพฤตินัย

2. สมรส หมายถึง ชายหรือหญิงที่ตกลงปลงใจใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาโดยพฤตินัย

3. หย่า/หม้าย หมายถึง เคยมีคู่สมรสได้ตัดสินใจยุติความสัมพันธ์ระหว่างตนเองในฐานะสามีหรือภรรยาโดยพฤตินัย หรือโดยคู่สมรสได้เสียชีวิต

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐของแรงงานไทยประจำคณะตอบแบบวัด

รายได้ต่อเดือนรวม หมายถึง อัตราเงินรายได้ต่อเดือนที่ได้รับรวมถึงเงินที่ได้จากการทำงานนอกเวลา

อายุการทำงานในโรงงานที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่ปีที่เริ่มปฏิบัติงานกับบริษัทจนถึงปีที่ตอบแบบวัด ทั้งนี้เศษของอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปนับเป็น 1 ปี

จำนวนครั้งในการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานในโรงงานที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง จำนวนครั้งของการได้รับบาดเจ็บจากการทำงานทุกระดับความรุนแรงภายในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาจนถึงวันที่ตอบแบบวัด

จำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในโรงงานที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง จำนวนครั้งของการได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยจากบริษัท หน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนจัดขึ้นเพื่อให้แรงงานไทยได้เรียนรู้และรู้จักวิธีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานภายในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาจนถึงวันที่ตอบแบบวัด

โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร หมายถึง อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้า หรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป โดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม สำหรับทำการผลิต ประกอบ บรรจุ ทดสอบ ปรับปรุง แปรรูปอาหาร ลำเลียง หรือเก็บรักษา ในกระบวนการการแปรรูปวัตถุดิบในการผลิต แปรรูป บรรจุ แต่งอาหารสำหรับมนุษย์

ในการศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิต โดยประยุกต์ใช้แบบวัดวิถีชีวิต AIO's Statement ของ Joseph T. Plummer ซึ่งแบ่งวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กิจกรรม หมายถึง การทำกิจกรรมเพื่อเป็นงานอดิเรก และใช้เวลาว่างอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่และทำกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความพึงพอใจและความบันเทิงของตนเองมากกว่าสิ่งอื่น ๆ การร่วมทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นในเรื่องการบริโภค หรือเกี่ยวกับตัวเงินมากกว่าเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งการร่วมทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นในเรื่องการบริโภค หรือเกี่ยวกับตัวเงินมากกว่าเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองมากกว่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งบริโภคเกินความจำเป็น

2. ความสนใจ หมายถึง ระดับความตื่นเต้นที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ หรือใส่ใจแบบต่อเนื่องกับการให้ความสำคัญในภาพลักษณ์ของตนเอง ความสนใจการพักผ่อนตามศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า ความสนใจและติดตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหาร นันทนาการ แฟชั่นตามกระแสนิยม สนใจเรื่องความร่ำรวยมั่งคั่ง เป็นการบ่งบอกถึงความสำเร็จ เน้นวัตถุนิยม

3. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถาม ในลักษณะการตีความ การคาดหวัง และการประเมินผลดีผลเสีย เช่น ความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับสินค้าต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม ธุรกิจ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบริโภคนิยม

วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม หมายถึง รูปแบบการใช้ชีวิต ทั้งการทำงานและในเวลาว่างไปกับการบริโภคและอุปโภคผลิตภัณฑ์ฟุ่มเฟือย หูหระ มีลักษณะเฉพาะ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงฐานะ การยกระดับฐานะ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง โดยมีเป้าหมายในชีวิตเพื่อให้ได้เงินมาดำเนินชีวิตในรูปแบบมุ่งเน้นการบริโภค และการครอบครองสิ่งของจะเป็นตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จในชีวิต สร้างความสำคัญให้กับตนเองผ่านการบริโภค เพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในสังคม ซึ่งได้รับการกระตุ้นการอุปโภคและบริโภคให้มีแนวโน้มสูงขึ้นผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดการอุปโภคและบริโภค โดยผู้บริโภคมีอิสระใน

การตัดสินใจเลือกซื้อเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ โดยการอุปโภคและบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เกินความจำเป็นแก่การดำรงชีพที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามความเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมที่ปฏิบัติงานหรืออยู่อาศัยอย่างไร้ขีดจำกัด อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดภาระหนี้สินพอกพูน ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ต้องปฏิบัติงานนอกเวลาเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ในการชดเชยหนี้สินอันเกิดจากการบริโภคเกินความจำเป็นแก่การดำรงชีพ

1. วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมระดับสูง หมายถึง แรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภค โดยใช้จ่ายเกินตัวเกินฐานะ ไม่รู้จักประมาณตัว เช่น การซื้อสินค้าเทคโนโลยีราคาสูง หรือผู้ที่ชอบซื้อเครื่องแต่งกายตามกระแสนิยม หรือการเลือกรับประทานอาหารตามห้างสรรพสินค้า โดยไม่คิดว่าการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ นั้น มีความเหมาะสมและตนมีความสามารถพอที่จะรับค่าใช้จ่ายนั้นหรือไม่ ยินดีก่อนนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าที่ต้องการอุปโภคบริโภค

2. วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมระดับปานกลาง หมายถึง แรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภคอย่างพอประมาณ มีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างมีเหตุผล มีการเลือกซื้อสินค้าที่มีราคาตามสมควร เช่น การเลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าใหม่ทดแทนเครื่องที่เสีย การเลือกซื้อเสื้อผ้าที่มีระดับราคาปานกลางสมเหตุสมผล การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และราคาไม่สูง โดยควบคุมค่าใช้จ่ายให้มีความสมดุลไม่เกินฐานะรายได้และมีเหลือเก็บออมบ้าง

3. วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมระดับต่ำ หมายถึง แรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภค โดยระมัดระวังการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เช่น หลีกเลี่ยงการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ใหม่ หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเพื่อซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตลอดจนอาหารการกินทุกอย่าง จำกัดการใช้จ่ายของตนและครอบครัวเพื่อเก็บออมส่งกลับไปยังถิ่นฐานบ้านเกิดหรือตามภาระหรือความจำเป็น

การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย หมายถึง การให้ความหมายของแรงงานไทยที่มีต่อการก่อร่างกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างโรงงานและแรงงานไทย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยขึ้นในองค์กร ซึ่งการดำเนินการเป็นอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัย ผู้วิจัยวัดโดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยของ Fleming (1999) ซึ่งแบ่งวัฒนธรรมความปลอดภัยออกเป็น 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย 2) การสื่อสารด้านความปลอดภัย 3) การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย 4) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย 5) ทรัพยากรด้านความปลอดภัย 6) การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย 7) การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย 8) ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย 9) อุทิศทรัพยากรสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย 10) การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย หมายถึง การดำเนินการและลงมือปฏิบัติตามแผนการจัดการด้านความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการด้วยความตั้งใจและพากเพียรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบันทึกข้อมูลและประเมินผลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงกระบวนการความปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การสื่อสารด้านความปลอดภัย หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารด้านความปลอดภัยจากองค์กรไปสู่แรงงานไทย โดยอาศัยช่องทางการสื่อสาร หรือมีการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การกระจายเสียงตามสาย การสนทนาความปลอดภัย เป็นต้น เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารในการทำงานอย่างปลอดภัย

3. การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย หมายถึง การที่องค์กรให้ความสำคัญและคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของทุกคนว่า ความปลอดภัยในการทำงานต้องมาก่อนสิ่งอื่น

4. องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย หมายถึง องค์กรมีกลุ่มคนที่มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากผู้อื่น และสามารถใช้นวัตกรรมในการทดลองปฏิบัติ การจัดการความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างปรับปรุงและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อตนเอง ทีมงานและองค์กร

5. ทรัพยากรด้านความปลอดภัย หมายถึง สิ่งที่บริษัทได้จัดสรรไว้เพื่อให้แรงงานไทยได้นำมาใช้แล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความปลอดภัยในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ งบประมาณ หรือนุเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัย รวมถึงบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบคอยกำกับดูแลให้ได้รับความปลอดภัยในการทำงาน

6. การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย หมายถึง การที่องค์กรเปิดโอกาสให้แรงงานไทยได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็น และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยปรับปรุงการทำงานให้เกิดความปลอดภัยมากขึ้นด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรได้จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญ of ความปลอดภัย

7. การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย หมายถึง ทักษะของแรงงานไทยหรือองค์กรที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย โดยผู้บริหารและแรงงานไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดให้ความหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยและทุกคนในองค์กรเข้าใจและมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

8. ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย หมายถึง สภาพการณ์ที่แรงงานไทยให้ความเชื่อถือและไว้วางใจเกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กรอย่างคงเส้นคงวา และยังใช้ทักษะความรู้ความสามารถในการทำงานด้วยซื่อสัตย์จงรักภักดีและพร้อมจะแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งต่อนายจ้างและเพื่อนร่วมงานอีกด้วย

9. อดสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรม ตลอดจนกระบวนการในการควบคุมดูแลและจัดการให้มนุษย์และปัจจัยการผลิตทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุถึงเป้าหมายขององค์กรอุตสาหกรรม เพื่อให้การบริหารงานอุตสาหกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีเสถียรภาพ บริษัทจำเป็นต้องทราบถึงความต้องการพื้นฐานของแรงงาน ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของแรงงานที่ทำงานอยู่ทั้งที่เป็นแบบทางการและความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุใหญ่ทางตรงที่อาจจะมีผลกระทบหรือเป็นรากฐานของความขัดแย้งที่จะมีผลต่อประสิทธิผลขององค์กร

10. การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ขณะกำลังปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงานอย่างปลอดภัย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานตามขอบเขตการทำงานให้ปราศจากอุบัติเหตุในขณะทำงาน หรือลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในสถานที่ทำงาน

การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การให้ความหมายสถานะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยถึงความเป็นไปได้ในสถานะที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต รวมถึงการทำให้ทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงานได้รับความเสียหาย ซึ่งประเมินความร้ายแรงของผลที่ตามมาจากการเกิดอุบัติเหตุ รวมถึงประเมินคุณค่าและสิ่งที่ขัดขวางหรือก่อให้เกิดความยุ่งยากจากการทำตามวิธีป้องกันอันตราย โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ของตนเองมาใช้ในการประเมินสถานะเหล่านั้น

ผู้วิจัยใช้แบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพ (Health Belief Model) ของ Becker (1974) เป็นแนวคิดพื้นฐานในการสร้างแบบวัดการรับรู้ความเสี่ยงของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการรับรู้ความเสี่ยงออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ หมายถึง การให้ความหมายสถานะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานถึงความเป็นไปได้ที่สถานะเหล่านั้นจะเป็นสาเหตุของการทำให้เกิดการบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตจากการทำงาน รวมถึงการทำให้ทรัพย์สินของคนงาน เพื่อนร่วมงานและองค์กรได้รับความเสียหาย

2. การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ หมายถึง การให้ความหมายสถานะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานจากการประเมินความร้ายแรงของสถานะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับแล้ว จะมีผลกระทบต่อทั้งสุขภาพร่างกาย ตั้งแต่ความสามารถในการทำงานลดลงจนถึงขั้นบาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิต ทั้งมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตตลอดจนการสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง และเวลาในการพักรักษาตัว โดยใช้ความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่ของตนเองในการประเมิน

3. การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ หมายถึง การให้ความหมายสถานะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานจากการประเมินคุณค่าที่ได้รับจากการทำตามวิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงาน เพื่อลดโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ในขณะที่เดียวกันก็มีการประเมินถึงสิ่งที่ขัดขวาง หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากจากการทำตามวิธีการป้องกันอันตรายเหล่านั้นด้วย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการวิจัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัย
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

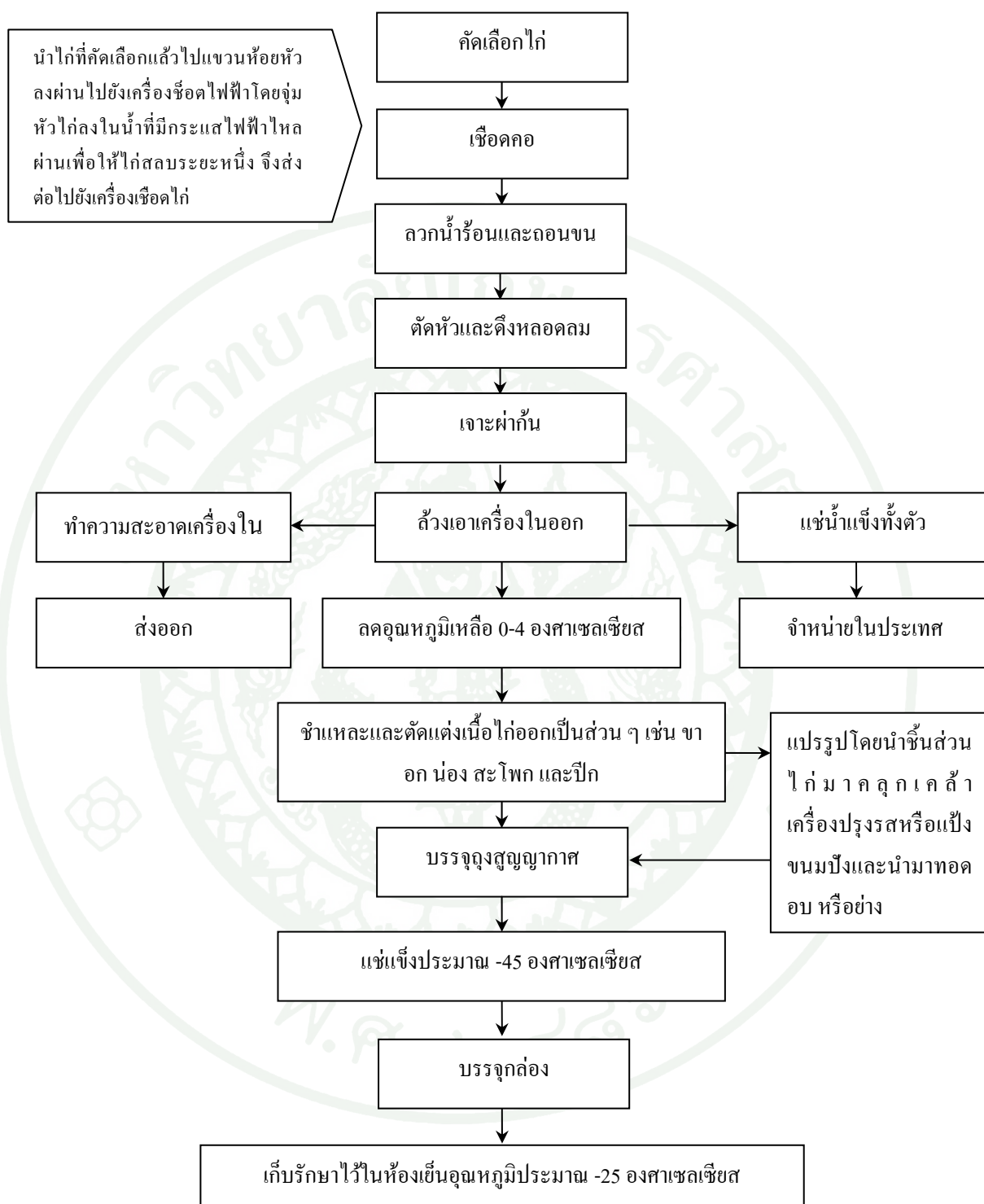
โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำการวิจัย

อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมอันดับต้น ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนมาตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ.2504 เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนน้อยใช้วัตถุดิบภายในประเทศสูง และสามารถนำเอาทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของประเทศไปพัฒนาเพื่อประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมได้มาก ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาเพื่อการลงทุน (คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ, 2541) นอกจากนี้อุตสาหกรรมอาหารยังก่อให้เกิดผลเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการผลิตอื่น ๆ ที่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น ภาคเกษตรกรรม การผลิตกระป๋อง ผลิตภัณฑ์พลาสติก โลจิสติกส์ เป็นต้น อันจะนำไปสู่การจ้างงานและรายได้ประชาชาติที่สูงขึ้น การเร่งการผลิตเพื่อเร่งยอดการผลิตให้ตอบสนองต่อเป้าหมายยอดขายและการส่งออกในอุตสาหกรรมอาหารจนละเลยความปลอดภัยในการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับของมีคมและเครื่องจักรที่มีอันตรายสูง เช่น เครื่องตัด หม้อต้ม หม้อความดันไอน้ำ หรือเครื่องบด เป็นต้น

อันตรายที่อาจเกิดกับแรงงานไทยในโรงงานอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่เป็นอันตรายที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บการบาดเจ็บที่มือ หรือนิ้ว มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ โดยที่เกิบบ่อยที่สุดก็คือ การบาดเจ็บจากการได้รับบาดเจ็บ การบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากการสัมผัสสารพิษ หรือความร้อน และการบาดเจ็บที่เกิดกับกระดูก ข้อต่อ บาดแผลที่ได้รับมักเกิดจากการทำงาน หรือใช้เครื่องมือ

โดยขาดความระมัดระวัง มือ และนิ้วอาจถูกตัด ถูกทับ หรือถูกเจาะ และกรณีเลวร้ายที่สุดก็คือการถูกตัดมือ หรือนิ้วจนขาด ทั้งนี้การถูกบาด หรือถูกตัด อาจก่อให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมา หากถูกตัดที่เส้นประสาท หรือเส้นเอ็น หรือมีเศษวัตถุเข้าไปติดในบาดแผล จนอาจทำให้เกิดการติดเชื้อได้ หรืออาการการบาดเจ็บซึ่งเกิดผลการสะสม (Carpal tunnel syndrome) ซึ่งส่งผลให้เกิดอาการปวดที่มือ และนิ้ว เนื่องจากการถูกแรงกดบนเส้นประสาท อันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวมือ และนิ้วซ้ำ ๆ จุกเดิมเป็นเวลานาน ๆ อาการที่แสดงออกนี้อาจทำให้ไม่สามารถขยับมือ และนิ้วได้เป็นเวลานาน รวมทั้งอาการที่แสดงออกว่าผู้ปฏิบัติงานรู้สึกผิดปกติ เช่น อาการบวม อาการชาบริเวณมือ และนิ้ว และอาการเมื่อย ตาลาย สภาพการทำงานซ้ำซากและวัดผลงานเป็นวินาทีนั้น สัมผัสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่น่าเศร้าที่สุด คือหลายบริษัทแก่งัดปิดตาข้างเดียว ขอมให้แรงงานทำงานด้วยความเสี่ยงเป็นครั้งคราวเพื่อกระบวนการผลิตจะได้ไม่ต้องหยุดชะงัก ทั้งหมดที่ได้กล่าวไปนั้นเป็นเพียงส่วนเลี้ยวเดียวของปัญหาในอุตสาหกรรมอาหาร

โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม เป็นโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อสัตว์แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นบริษัทที่มีพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมเกษตรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตั้งแต่ธุรกิจการผลิต การเลี้ยง และการพัฒนาสายพันธุ์ ทั้งสุกร ไก่เนื้อและไก่ไข่ การจัดทำฟาร์มพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ การผลิตและจำหน่ายเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ในระดับมาตรฐานสากล อีกทั้งยังร่วมมือกับเกษตรกรในโครงการประกันราคาไก่เนื้อและไก่ไข่โครงการจัดเลี้ยงสุกรขุน การผลิตและจำหน่ายสุกรขุน เนื้อไก่สด ไข่ไก่ และผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก ได้รับการรับรองระบบบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001 : 2000 นอกจากนี้ ยังได้จัดทำโครงการเพื่อควบคุมคุณภาพของกระบวนการผลิตไก่ให้มีมาตรฐานการผลิตในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ ตั้งแต่การเลือกซื้อวัตถุดิบในการเลี้ยงไก่ การบริหารจัดการฟาร์มของบริษัทในเครือฯ ไปจนถึงการแปรรูป

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์ไก่

ที่มา: การวิเคราะห์ต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศของอุตสาหกรรมไก่สดแช่เย็นแช่แข็งของ
ไทย (2543)

บริษัทมีศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อสัตว์ โดยมีความชำนาญเฉพาะด้าน คือ ผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อไก่ โดยในการผลิตต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากทำงานกับเครื่องจักร นับตั้งแต่การขนย้ายสัตว์ปีกเข้าสู่พื้นที่โรงเชือดเพื่อทำการเตรียมวัตถุดิบให้พร้อมในกระบวนการผลิต กรรมวิธีในการเตรียมวัตถุดิบเริ่มต้นจากการคัดเลือกไก่แล้วไปแขวนห้อยหัวลงผ่านไปยังเครื่องช็อตไฟฟ้าโดยจุ่มหัวไก่ลงในน้ำที่มีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านเพื่อให้ไก่สลบระยะหนึ่ง จึงส่งไปยังเครื่องเชือดไก่เพื่อทำการเชือดคอ ลวกน้ำร้อนและถอนขน หลังจากนั้นทำการตัดหัวและดึงหลอดลม เจา และผ่ากันพร้อมทั้งล้างเอาเครื่องในออก โดยแยกเครื่องในส่งต่อไปเพื่อทำความสะอาดเครื่องใน ส่วนไก่ที่ผ่านการชำแหละเครื่องในแล้วจะถูกนำไปชำแหละเพื่อแยกชิ้นส่วนและนำไปเข้าสู่สายการผลิตไส้กรอกต่อไป สำหรับสายการผลิตที่ทำการผลิตไก่เพื่อส่งออกนั้น เมื่อทำการล้างเอาเครื่องในออกแล้วจะถูกนำไปชำแหละและตัดแต่งเนื้อไก่ออกเป็นส่วน ๆ เช่น ขา ออก น่อง สะโพก และปีก หรือแปรรูปโดยนำชิ้นส่วนไก่มาคลุกเคล้าเครื่องปรุงรสหรือแป้งขนมปังและนำมาทอด อบ หรือย่าง หรือบรรจุถุงสุญญากาศแล้วนำไปแช่แข็งอุณหภูมิประมาณ -45 องศาเซลเซียสพร้อมบรรจุกล่องและเก็บรักษาไว้ในห้องเย็นอุณหภูมิประมาณ -25 องศาเซลเซียส ในแต่ละกระบวนการผลิตจะต้องทำงานร่วมกับเครื่องจักรและอุปกรณ์มีคม เช่น มีดปลายแหลมที่มีความคมสูง ตะขอเกี่ยว เครื่องจักรตัดเนื้อไก่ เครื่องจักรสำหรับลอกหนัง เครื่องจักรสำหรับตัดหรือแล่ เป็นต้น เมื่อโรงงานต้องเร่งการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจัดทำนายจึงต้องทำการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง โดยซื้อเครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงที่จะช่วยลดการสูญเสียวัตถุดิบ และทำให้กระบวนการผลิตรวดเร็วยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการผลิตที่ตั้งไว้จากภาพที่ 2 แสดงถึงขั้นตอนการทำงานของแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปอาหารจากไก่ ในทุกกระบวนการจะต้องเกี่ยวข้องกับการใช้อุปกรณ์มีคม เครื่องจักร ความร้อน ความเย็น ซึ่งทำให้มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุในทุกขั้นตอนการทำงาน

โรงงานแห่งนี้เน้นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์จนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติสำหรับสถานประกอบการดีเด่นด้านอุตสาหกรรมสัมพันธ์และสวัสดิการแรงงาน 5 ปี ติดต่อกัน นอกจากมาตรฐานด้านผลิตภัณฑ์ ด้านทรัพยากรมนุษย์แล้ว อีกมาตรฐานหนึ่งที่โรงงานแห่งนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ คุณภาพชีวิตและสวัสดิภาพความปลอดภัยของแรงงานไทยเป็นอันดับแรก โดยมีการกำหนดกฎระเบียบและมีการบังคับใช้มาตรการด้านความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มั่นใจว่าแรงงานไทยจะทำงานอย่างปลอดภัยสูงสุด ไม่เกิดอุบัติเหตุอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บในขณะที่ทำงานจนทำให้ต้องหยุดงาน และมีการจัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลให้แก่แรงงานไทย นอกเหนือจากการจัดหาอุปกรณ์ความปลอดภัยดังกล่าวข้างต้น โรงงานแห่งนี้จัดให้มี

เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยปฏิบัติงานในทุกกระบวนการผลิต เพื่อดูแลและตรวจสอบให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานไทยและเพื่อตอบสนองต่อมาตรการด้านกฎหมายและข้อเรียกร้องของลูกจ้างที่กำหนดเงื่อนไขด้านการจัดการอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน

โรงงานยังให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย โดยจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดับเพลิงและซ้อมอพยพหนีไฟเป็นประจำทุกปี และมีการทบทวนขั้นตอนการทำงานอย่างปลอดภัยโดยหัวหน้างานของแต่ละสายการผลิตของแต่ละกะก่อนเริ่มการปฏิบัติงานซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยเข้าร่วมและคอยดูแลตรวจสอบสภาพพื้นที่การทำงานให้เกิดความปลอดภัยและดูแลให้ปฏิบัติงานตามขั้นตอนการทำงานอย่างปลอดภัย อีกทั้งโรงงานได้สนับสนุนให้แรงงานไทยในระดับหัวหน้างานและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและความปลอดภัยได้เข้ารับการอบรมจากสถาบันอาหารหรือสมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน (ประเทศไทย) เพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และนำมาถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการทำงานในแต่ละสายการผลิตอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัย

จุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมความปลอดภัยสามารถสืบย้อนกลับไปยังรายงานของทบวงพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency) เกี่ยวกับเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์ที่โรงงานพลังงานไฟฟ้านิวเคลียร์ที่เชอร์โนบีลเกิดระเบิดขึ้นในปี ค.ศ. 1986 (Cox and Flin, 1998; Mearns *et al.* (2001)) การระเบิดถึงสองครั้งทำให้เตาปฏิกรณ์เชอร์โนบีล 1-4 เกิดการหลอมละลายทำให้รังสีรั่วไหลสู่ชั้นบรรยากาศ เหตุการณ์ครั้งนี้คร่าชีวิตไปมากกว่า 30 ชีวิตและปนเปื้อนสู่ชั้นบรรยากาศครอบคลุมกว่า 400 ตารางไมล์ในประเทศยูเครน และยังมีนัยสำคัญต่ออัตราการเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งครอบคลุมในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียและยุโรปตะวันตก (Reason, 1997) นับจากเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์ปรมาณูระเบิดที่เชอร์โนบีล นักวิจัยต่างหยิบยกเอาประเด็น “วัฒนธรรมความปลอดภัยที่ย่ำแย่ (Poor safety culture)” มาหารือและวิเคราะห์ความล้มเหลวของระบบความปลอดภัยในเหตุการณ์หายนะภัยอีกหลากหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์ไฟไหม้ในสถานีรถไฟใต้ดินคิงคลอสในกรุงลอนดอนและเหตุการณ์ฐานขุดเจาะน้ำมัน Piper Alpha ในทะเลเหนือเกิดระเบิดขึ้น (Cox and Flin, 1998)

บทเรียนจากอุบัติเหตุที่โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ Chernobyl หรือ การระเบิดของแท่นขุดเจาะน้ำมันในทะเลเหนือของสหราชอาณาจักร (North Sea Piper Alpha Oil Platform) และอุบัติเหตุใหญ่อีกหลากหลายครั้ง กลายเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้เกิดความต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยขององค์กรว่าเหตุใดจึงเกิดอุบัติเหตุที่มีความเสียหายขนาดใหญ่หลายครั้งขึ้นกับองค์กรต่างๆ และก่อให้เกิดการสูญเสียด้านสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานอย่างไม่สามารถประเมินค่าได้ (Flin *et al.*, 2000) ภาคอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงประเภทต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น อุตสาหกรรมนิวเคลียร์ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมปิโตรเลียม อุตสาหกรรมขุดเจาะน้ำมันนอกชายฝั่ง อุตสาหกรรมการขนส่งทางเรือ เป็นต้น ให้ความสนใจกับแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัย ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยลดโอกาสการเกิดโรคภัยและอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน โดยในปัจจุบันอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมการขนส่งทางบก ทางเรือ การบิน อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อสัตว์ เป็นต้น ต่างให้ความสนใจนำเอาแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยมาเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร

Oedewald and Reiman (2007) กล่าวว่าไว้ว่า รากฐานของแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดวัฒนธรรมองค์กร แนวความคิดนี้เป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการหลากหลายคนที่ทำการศึกษา เช่น Schein (1985) Meek 1988 Denison (1996) Alvesson (2002) กล่าวว่าไว้ว่าแนวความคิดวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่ได้มาจากกระบวนทัศน์การศึกษาเชิงโครงสร้างหน้าที่ (Structural-functional paradigm) ของสาขาวิชามานุษยวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับ Fernández-Muñiz *et al.* (2007) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยสามารถพิจารณาว่าเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร (Organization culture) ที่เชื่อมโยงถึงคุณลักษณะเฉพาะขององค์กร งาน และบุคคลที่มีผลต่อความปลอดภัยและสุขอนามัยของพนักงาน เช่นเดียวกับงานของ Cooper (2000) ที่ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมความปลอดภัยคือองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงตัวบุคคล งานและลักษณะเฉพาะขององค์กรที่มีผลกระทบและอิทธิพลต่อสุขอนามัยและความปลอดภัย

การศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยบนพื้นฐานวัฒนธรรมองค์กรได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร นักมานุษยวิทยาศึกษาได้ทำการศึกษาและให้คำจำกัดความเกี่ยวกับวัฒนธรรมตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 โดย Sir Edward B. Tylor เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ใช้คำว่า “วัฒนธรรม” และนิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้ในหนังสือ Primitive culture ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1871 Tylor นิยามความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็น “ผลรวมอันซับซ้อน (Complex

whole)” อันประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ตลอดจนความสามารถ และอุปนิสัยต่าง ๆ อันเป็นผลจากการเป็นสมาชิกของสังคม” (ยศ สันตสมบัติ, 2537) ซึ่งสอดคล้องกับนิยามที่ Helmreich and Merritt (1998) ได้นิยามไว้ว่า วัฒนธรรมองค์การ คือ รูปแบบความซับซ้อนของประเทศชาติและองค์กรและทัศนคติของผู้ชำนาญการและคุณค่าภายในกลุ่มและแต่ละบุคคล นอกเหนือไปจากนั้น วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสั่งสม เนื่องจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และการกระทำที่สมาชิกในหน่วยงานจำนวนหนึ่งยอมรับและมีอยู่ร่วมกันนั้นมิได้เกิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาเพียงไม่กี่วัน แต่ต้องอาศัยเวลาในการสั่งสมบ่มเพาะ อันเป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์กรค่อย ๆ เรียนรู้ทีละเล็กละน้อย นับตั้งแต่เริ่มเข้าทำงานในหน่วยงานนั้น (สุนทร วงศ์ไวยวรรณ, 2540) หลังจากที่วัฒนธรรมองค์การได้ผ่านกาลเวลาแห่งการทดสอบจนเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกในองค์กรจำนวนหนึ่งแล้วว่า สามารถช่วยแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของหน่วยงานได้ สมาชิกในองค์กรก็จะคิด เชื่อ และทำสิ่งนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นระยะเวลานาน จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป ดังนั้นวัฒนธรรมองค์การที่เกิดขึ้นจึงมักติดตรึงไปกับกลุ่มและเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง สามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมองค์การหรือวัฒนธรรมในหน่วยงานก็ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของสังคม เช่น เป็นแนวทางให้ทุกคนปฏิบัติเหมือนกัน สื่อให้สมาชิกของหน่วยงานทราบถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติและการทำงานที่หน่วยงานคาดหวังเมื่อสมาชิกปฏิบัติตามก็ช่วยให้ปัญหาบางประการทุเลาลง งานจะดำเนินไปอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกันจากการศึกษาข้อมูลและเอกสารทางวิชาการซึ่งมีนักวิชาการ นักมานุษยวิทยา นักทฤษฎีองค์การได้นิยามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมองค์การ” เอาไว้หลากหลายความหมาย

วัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety culture) เป็นด้านย่อย (Sub-facet) ของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกที่มีเชื่อมโยงถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยขององค์กร (Cooper, 2000) จุดมุ่งหมายของวัฒนธรรมความปลอดภัยคือการสร้างบรรยากาศให้พนักงานเกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงในสถานที่ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อป้องกันพวกเขา (Ostrom, Wilhelmsen, and Kaplan, 1993) และเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่ปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมความปลอดภัยสามารถพิจารณาในสถานะของเครื่องมือในการบริหารจัดการที่สำคัญในการสนับสนุน การควบคุม ความเชื่อ ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย (Beck and Woolfson, 1999) จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความปลอดภัยทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าในปัจจุบันนักวิจัย ผู้ปฏิบัติงานและ

ภาคอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการบิน อุตสาหกรรมการเดินเรือ อุตสาหกรรมอากาศยาน อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมการขนส่ง หรือแม้แต่ภาคบริการสาธารณสุข ให้ความสนใจและนำเอาแนวคิดการเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยมาประยุกต์ใช้ในองค์กร

ความหมายของวัฒนธรรมความปลอดภัย

นักวิจัยและสถาบันวิชาการด้านความปลอดภัยในประเทศไทยและต่างประเทศนิยามความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาเพื่อเป็นแนวทางศึกษาค้นคว้า วิจัยและนิยามความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัย ความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยซึ่งถูกนิยามโดยสถาบันและนักวิจัยในประเทศไทยมีดังนี้

สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่า พฤติกรรมขององค์กรและบุคคลในองค์กร ที่สะท้อนการได้รับการปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัย ทั้งจากการอบรม การเรียนรู้และการถ่ายทอด จนเกิดเป็นนิสัยและเจตคติที่ให้ความสำคัญต่อการระวังป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น ผู้ปฏิบัติงานทางนิวเคลียร์และรังสี ย่อมรู้ดีว่าจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ใดบ้างเพื่อให้เกิดความปลอดภัย เช่น ต้องติดมาตรบันทึกปริมาณรังสี ต้องใช้เครื่องมือหยิบจับสารกัมมันตรังสี มีวัสดุและอุปกรณ์กำบังรังสีที่พอเพียง รวมทั้งการสวมแว่นตาและหน้ากากกันไอระเหย ให้เหมาะสมตามลักษณะ

ACSNI (1993) นิยามวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่า กลุ่มคนที่มีทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมร่วมกัน รูปแบบของวัฒนธรรมเป็นมากกว่าผลรวมของบางส่วนในองค์กรที่ปลอดภัย รูปแบบของการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับความปลอดภัยถูกจัดอยู่ในลำดับที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามพวกเขาเหล่านั้นยังคงถือว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่และการตัดสินใจเป็นเรื่องรองลงมา ดังนั้นข้อตกลงร่วมกัน รูปแบบและประสิทธิภาพของโปรแกรมความปลอดภัยขององค์กรมีความหมายอย่างยิ่ง ข้อตกลงร่วมกันและรูปแบบเป็นผลิตผลของค่านิยม ทัศนคติ ความสามารถ และรูปแบบของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม

Health and Safety Commission (1993) นิยามความหมายของวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่าเป็นผลผลิตจากค่านิยม ทัศนคติ การรับรู้ สมรรถนะ ของบุคคลและกลุ่ม และเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความเชี่ยวชาญในโครงการด้านสุขภาพและความ

ปลอดภัยขององค์กร หากองค์กรใดมีวัฒนธรรมความปลอดภัยในเชิงบวกจะมีคุณลักษณะของการสื่อสารบนความเชื่อร่วมกัน มีการรับรู้ร่วมกันว่าความปลอดภัยนั้นมีความสำคัญ และมีความมั่นใจในความสามารถของการวัดเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งเป็นความหมายที่ได้รับการยอมรับและนำมาอ้างอิงถึงบ่อยครั้ง

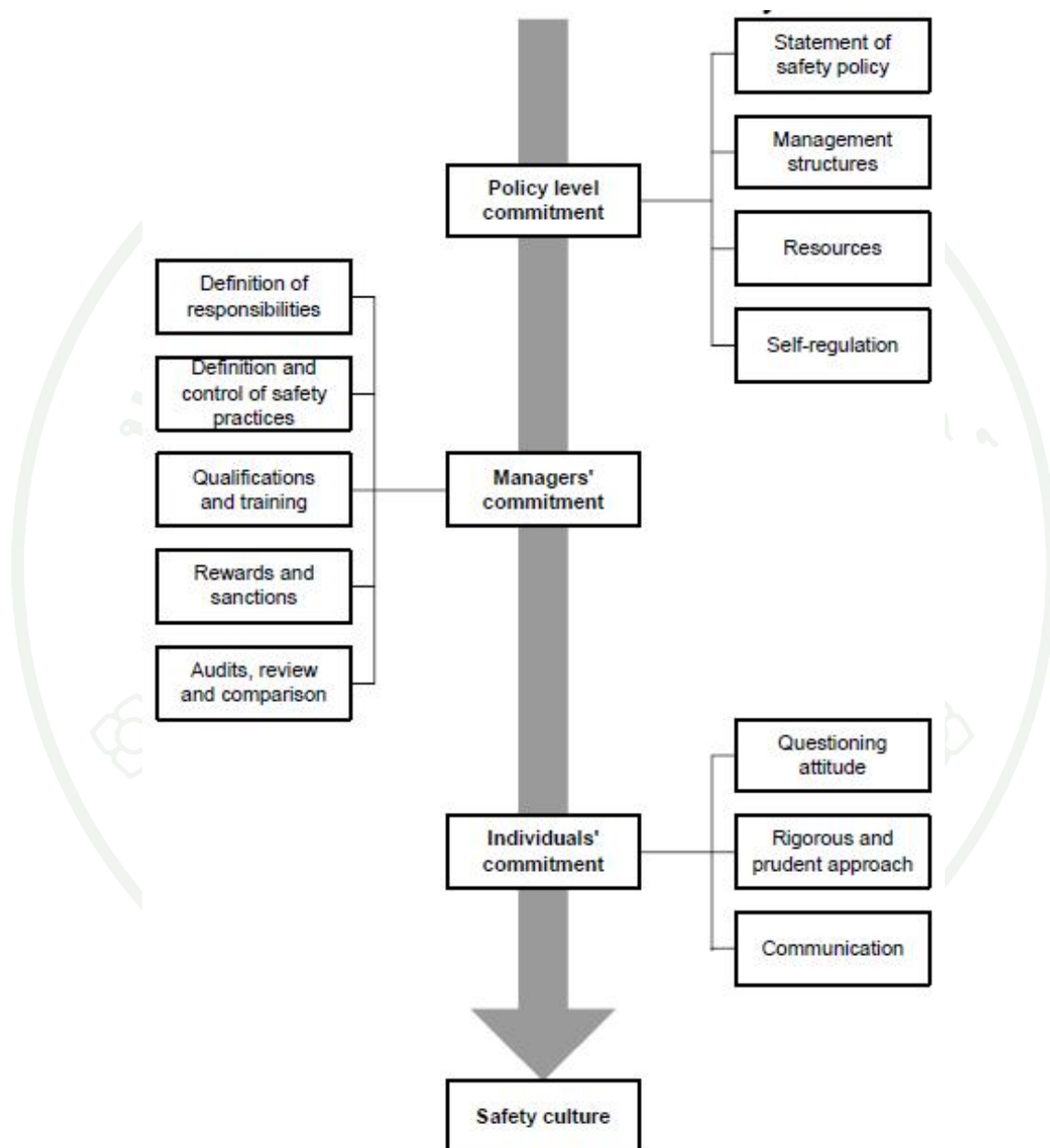
Cooper (2000) นิยามความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยคือผลผลิตของค่านิยม ทักษะคติ และสมรรถภาพของบุคคลและกลุ่มบุคคล รวมทั้งรูปแบบของพฤติกรรมที่กำหนด ความมุ่งมั่นต่อโครงการความปลอดภัยขององค์กร องค์กรที่มีวัฒนธรรมความปลอดภัยในทางบวกจะมีคุณลักษณะที่สำคัญคือการติดต่อสื่อสาร มีมุมมองร่วมกันที่เห็นความสำคัญของความปลอดภัย และมีความมั่นใจในความปลอดภัย

Wiegmann *et al.* (2002) นิยามความหมายของวัฒนธรรมความปลอดภัยว่า คือ ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยที่ฝังแน่นอยู่ในทุกคน ทุกกลุ่ม และทุกระดับภายในองค์กร โดยทั้งบุคคลและกลุ่มมีความรับผิดชอบในความปลอดภัยของตนเอง มีการรักษา ยกระดับและสื่อสารเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยเรียนรู้ พัฒนา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากพื้นฐานของการเรียนรู้ในสิ่งที่ผิดพลาดและมีการกระทำที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นในการทำงานเดียวกัน Zhang *et al.* (2002) นิยามความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่า คือ การมีค่านิยมด้านความปลอดภัยร่วมกัน ระหว่างกลุ่มทุกกลุ่ม หรือสมาชิกในองค์กร และเป็นการกระตุ้นให้ทุกคน ทุกระดับในองค์กร ให้มีค่านิยมด้านความปลอดภัยที่ดีขึ้นและค่านิยมนี้มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของสมาชิกในองค์กร โดยสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะลดความผิดพลาดและอุบัติเหตุจากการทำงาน

Richter and Koch (2004) นิยามวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยเสมือนความหมายของการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ประสบการณ์ และการแปลความหมายของการทำงานและความปลอดภัยโดยแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการแสดงออกผู้ปฏิบัติต่อความเสี่ยง อุบัติเหตุและการป้องกัน วัฒนธรรมความปลอดภัยถูกสร้างโดยบุคคลที่อยู่ภายในโครงสร้างและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร

แนวคิดของ IAEA (1991) ซึ่งได้พัฒนาและปรับปรุงระบบการบริหารงานความปลอดภัยในโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ให้สามารถใช้งานได้จริงและเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมส่วนบุคคลที่ปฏิบัติตามความพึงพอใจ โดยเสนอวิธีการวิเคราะห์และแสดงหัวข้อในลักษณะที่มีความครอบคลุมสามารถ

ตรวจสอบและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความปลอดภัยของโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งแสดงให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญดังแสดงในภาพที่ 2 แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 2 Illustration of the presentation of safety culture

ที่มา: International Atomic Energy Authority (1991)

ข้อตกลงร่วมกันในระดับนโยบาย (Policy level commitment) ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดทิศทางนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่ชัดเจน อันประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้

1. เอกสารนโยบายความปลอดภัย (Statements of safety policy) องค์การกำหนดแนวทางดำเนินงานความปลอดภัยเป็นเอกสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบและเข้าใจนโยบายความปลอดภัย ประกาศนโยบายความปลอดภัยนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางให้กับเจ้าหน้าที่แสดงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรและความมุ่งมั่นที่มีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัย

2. โครงสร้างการบริหาร (Management structures) การดำเนินนโยบายความปลอดภัยนั้น ต้องมีการกำหนดความรับผิดชอบที่มีความชัดเจนและเป็นทางการ

3. ทรัพยากร (Resources) ผู้บริหารกำหนดนโยบายให้จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานความปลอดภัยอย่างเพียงพอและครอบคลุมทั้งองค์กร

4. การกำกับตนเอง (Self-regulation) ทุกหน่วยงานจัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานในองค์กรเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนัดหมายพนักงานตรวจสอบความปลอดภัย การฝึกอบรมการประเมินตนเอง การตรวจสอบและติดตามการประเมินผล เป็นต้น

ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร (Managers' commitment) ฝ่ายบริหารต้องมีความมุ่งมั่นกับวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ดี เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการจัดตั้งและบังคับใช้กระบวนการด้านความปลอดภัย อันจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของพนักงานที่มีต่อความปลอดภัยภายในองค์กร ประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ความหมายของความรับผิดชอบ (Definition of responsibilities) แบ่งความรับผิดชอบด้านความปลอดภัยของแต่ละสาขางาน โดยไม่ซ้ำซ้อนและมีผู้รับผิดชอบสาขางานอย่างชัดเจน

2. ความหมายและการควบคุมการปฏิบัติงาน (Definition and control of working practices) ผู้บริหารต้องจัดให้มีระบบควบคุมและจัดการให้มั่นใจว่าการดำเนินงานความปลอดภัยเป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างเข้มงวด

3. คุณสมบัติและการฝึกอบรม (Qualifications and training) ผู้บริหารต้องมีการตรวจสอบให้แน่ใจว่าพนักงานของตนมีความรู้ความสามารถสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของพวกเขาอย่างเต็มที่ รวมถึงการสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมในการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4. รางวัลและการลงโทษ (Rewards and sanctions) การปฏิบัติงานตามขั้นตอนความปลอดภัยที่ดีขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ตามแรงจูงใจและทัศนคติส่วนบุคคลและของกลุ่ม ซึ่งผู้บริหารควรยกย่องส่งเสริมและตอบแทนแก่กลุ่มคนหรือผู้ที่มีทัศนคติด้านความปลอดภัยที่ดี เพื่อเป็นแรงจูงใจสนับสนุนให้เกิดจิตสำนึกด้านความปลอดภัย

5. การตรวจสอบ การตรวจทานและการเปรียบเทียบ (Audit, review and comparison) คือ ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการและการดำเนินงานในการตรวจสอบการปฏิบัติ และการดำเนินการด้านงานประกันคุณภาพความปลอดภัย เช่น การตรวจสอบโปรแกรมการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยเป็นประจำ ขั้นตอนการแต่งตั้งพนักงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน การควบคุมเอกสารความปลอดภัย ระบบประกันคุณภาพความปลอดภัย เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล (Individuals' commitment) คือ การให้ความสำคัญต่อภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ซึ่งภารกิจในส่วนนี้คือความรับผิดชอบของพนักงานทุกคน ที่ต้องตอบสนองและในทางกลับกันพนักงานจะได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วม

1. ทัศนคติที่จะตั้งคำถาม (Questioning attitude) การปรับปรุงวิธีการจัดการด้านความปลอดภัย ควรต้องพัฒนาให้ทัศนคติที่จะตั้งคำถาม วิธีตั้งคำถามในปัจจุบัน เรียกว่าการวิเคราะห์คุณค่า (Value analysis) หรือ วิศวกรรมคุณค่า (Value engineering) เป็นการตั้งคำถามแบบพื้นฐาน เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบการจัดการความปลอดภัย พฤติกรรมเสี่ยง ขั้นตอนการทำงานอย่างปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งช่วยในการพัฒนาการจัดการด้านความปลอดภัย

2. กระบวนการที่มีความเคร่งครัดและรอบคอบ (Rigorous and prudent approach) การดำเนินงานตามขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ต้องมีการกำหนดระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีการตรวจสอบย้อนกลับในทุกขั้นตอนเพื่อลดความผิดพลาดและการสูญเสียด้านต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนของทุกกระบวนการ

3. การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการส่งหรือถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสภาวะที่เป็นอิสระหรือปราศจากภัยคุกคาม ไม่มีอันตราย ไม่เกิดการบาดเจ็บและการสูญเสียรวมถึงไม่มีความเสี่ยงใด ๆ เกิดขึ้น ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการสื่อสารด้านความปลอดภัยเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความรู้ด้านความปลอดภัย รวมถึงการโน้มน้าวให้เกิดการปฏิบัติที่ปลอดภัยและเพื่อเตือนหรือห้ามการกระทำที่ไม่ปลอดภัย

การมีทัศนคติที่จะตั้งคำถาม กระบวนการที่มีความเคร่งครัดและรอบคอบและการสื่อสาร คือ องค์ประกอบของวัฒนธรรมความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในแต่ละบุคคล คุณลักษณะทั้ง 3 ประการมีส่วนช่วยให้ระดับความปลอดภัยอยู่ในระดับสูงและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในภาระหน้าที่สำคัญ

การเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อการเริ่มต้นงานวิศวกรรม การก่อสร้าง และการพัฒนาองค์รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน วัฒนธรรมความปลอดภัยขั้นสูงยังสามารถป้องกันความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่คาดไม่ถึงของบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมหรือรังสีทางการแพทย์ วัฒนธรรมความปลอดภัยที่แข็งแกร่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น รวมถึงความรู้สึกรับผิดชอบของผู้บริหารและพนักงานที่ควรได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนทักษะโดยการฝึกอบรม (IAEA, 1991)

นอกจากแนวคิดด้านวัฒนธรรมความปลอดภัยของ IAEA แล้วอีกหนึ่งแนวคิดที่ได้รับความสนใจนำมาใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัย คือ แนวคิดของ Professor James Reason ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาประจำมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์แห่งสหราชอาณาจักรได้สนใจศึกษาและวิจัยประสิทธิภาพของมนุษย์ในการปฏิบัติงานเสี่ยงอันตราย Reason (1997) อธิบายกรอบแนวคิดในการจัดโครงสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยไว้ว่า กรอบแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดวัฒนธรรมองค์การ 5 ประการ ได้แก่

1. Informed culture ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติในระบบมีความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับปัจจัยมนุษย์ เทคนิค องค์การและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อความปลอดภัยของระบบโดยรวม

2. Reporting culture ผู้คนสนใจในการรายงานข้อผิดพลาดและการเกือบเกิดอุบัติเหตุ (Near misses)

3. Just culture คือ บรรยากาศของความไวต่อข้อผิดพลาดซึ่งผู้คนได้รับการส่งเสริมในการให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับความปลอดภัย และมีความชัดเจนในเส้นแบ่งระหว่างพฤติกรรมที่ยอมรับได้ และยอมรับไม่ได้

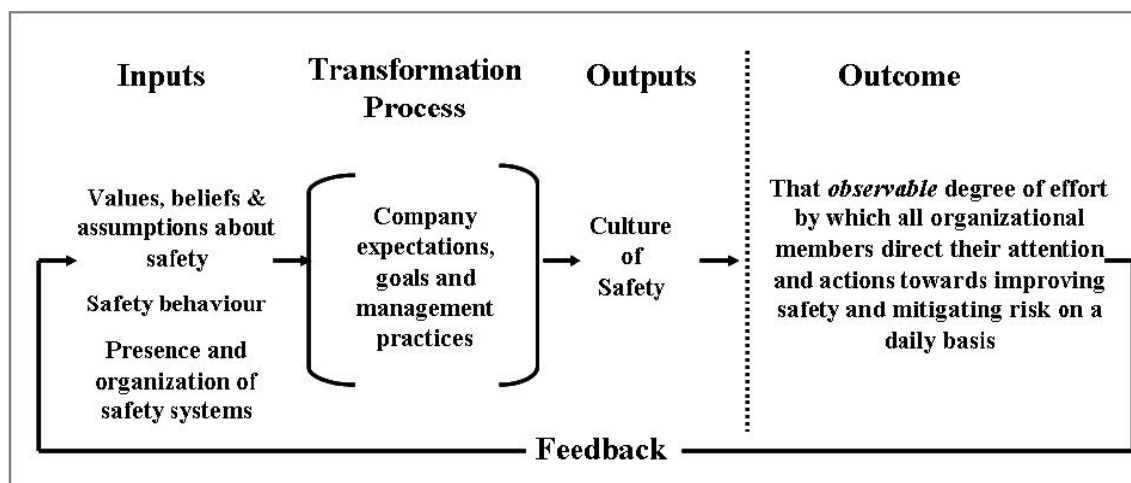
4. Flexible culture ความสามารถในการปรับตัวขององค์กรเมื่อเผชิญกับสถานะที่มีอันตราย ด้วยการเปลี่ยนจากการมีลำดับชั้นบังคับบัญชามาเป็นการทำงานแบบแนวราบมากขึ้น

5. Learning culture การสรุปความรู้จากระบบข้อมูลความปลอดภัยและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่

นอกเหนือจากแนวความคิดของ Reason (1997) อีกหนึ่งแนวความคิดที่ได้รับความสนใจนำไปประยุกต์และต่อยอดงานวิจัยอย่างหลากหลาย คือแนวความคิดของ Cooper (2000) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยและได้นำเสนอแบบจำลองที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยา สถานการณ์ และพฤติกรรมของวัฒนธรรมความปลอดภัยขึ้น โดยกล่าวว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยนั้น เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์โดยตรงกับเป้าหมายที่มีความหลากหลายจากปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological) ปัจจัยทางพฤติกรรม (Behavioral) และปัจจัยโครงสร้าง (Structural) ทั้งนี้ Cooper กล่าวว่าไว้ว่า โมเดลวัฒนธรรมความปลอดภัย เกิดจากความสัมพันธ์กันของทัศนคติ และการรับรู้ที่สามารถประเมินได้ด้วยการใช้แบบสอบถามบรรยากาศความปลอดภัย (Safety climate questionnaires) ส่วนพฤติกรรมความปลอดภัย สามารถประเมินได้ด้วยการพัฒนา Checklists มาใช้เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมความปลอดภัยออกมา ในแต่ละสถานการณ์ (Cooper, 2000)

Cooper (2002) ได้พัฒนาแบบจำลองกระบวนการทางธุรกิจของวัฒนธรรมความปลอดภัย (Business process model of safety culture) จากปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยอันคลุมเครือมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวอันประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น คุณค่า พฤติกรรม และระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยขององค์กร เป็นต้น โดยปัจจัยนำเข้าเป็นกระบวนการโดยการรวบรวมความคาดหวังของ

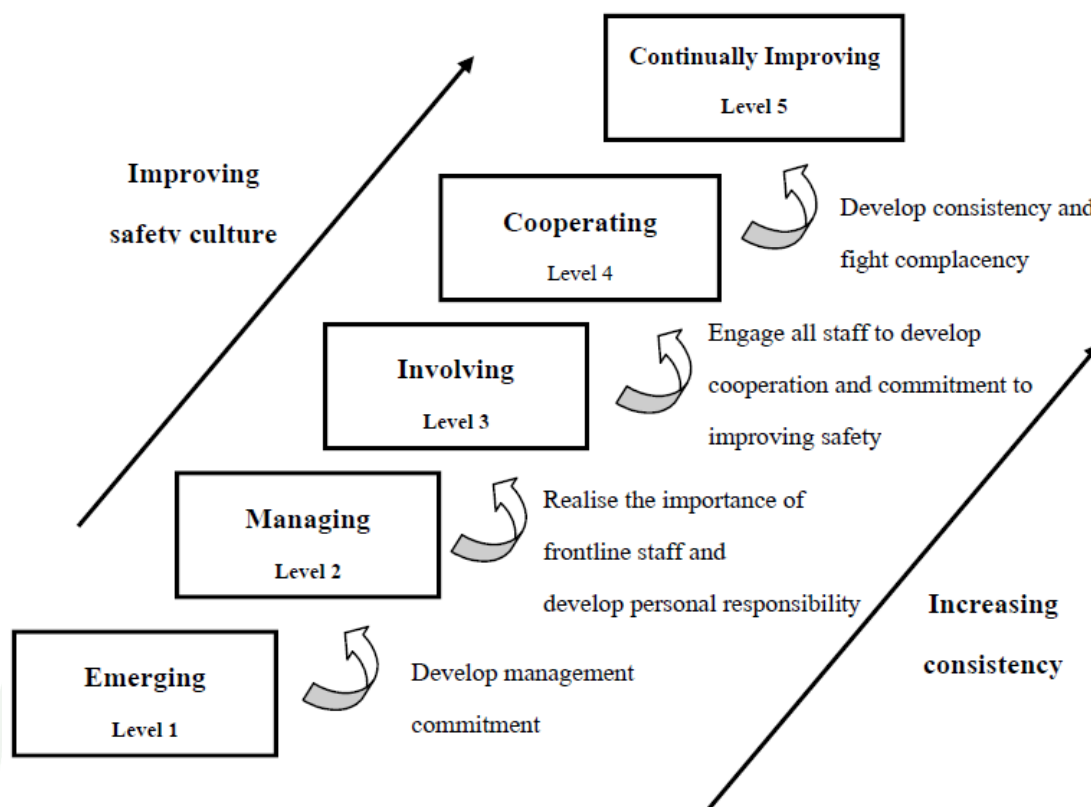
องค์การ เป้าหมาย และวิธีการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงไปสู่วัฒนธรรมความปลอดภัยเพื่อสร้างให้เกิดผลผลิตวัฒนธรรมความปลอดภัย

ภาพที่ 3 แบบจำลองกระบวนการของวัฒนธรรมความปลอดภัย (Business process model of safety culture)

ที่มา: Cooper (2002)

แนวคิดที่ได้รับความนิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยคือแนวคิดของ Mark Fleming (1999) ซึ่งพัฒนาแบบจำลองวัฒนธรรมความปลอดภัย (The Safety Culture Maturity Model) ขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เพื่อปรับปรุงความปลอดภัยของอุตสาหกรรมน้ำมันและปิโตรเลียมนอกชายฝั่ง โดยหวังว่า SCMM จะช่วยให้องค์กรต่างๆ สามารถยกระดับวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เติบโตขึ้น และสามารถใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์ได้จริง องค์กรต่างๆ สามารถนำไปใช้ตามระดับที่องค์กรตนเองเป็นอยู่และปฏิบัติจนมีความต้องการให้พัฒนาในระดับที่สูงขึ้นได้ กล่าวคือ บริษัทต่างๆ ได้พัฒนาระดับของวัฒนธรรมความปลอดภัยของคนที่ยังอยู่ในระดับต้น ด้วยการปรับปรุงด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้มีวัฒนธรรมความปลอดภัยที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นนั่นเอง แนวคิดนี้ถูกหยิบยกรนำมาใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยในหลากหลายอุตสาหกรรม

ภาพที่ 4 Safety Culture Maturity Model (SCMM)

ที่มา: Fleming (1999)

จากภาพที่ 4 ผลจากการศึกษาของ Fleming แบ่งระดับพัฒนาการตามลำดับขั้นของวัฒนธรรมความปลอดภัย ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 การปรากฏขึ้น (Emerging) ในระดับนี้ ฝ่ายบริหารเริ่มนำเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยมาใช้ในการบริหารจัดการ แต่ยังไม่ให้ความสำคัญมากเท่ากับการบริหารจัดการในด้านอื่น ดังนั้นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยจึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการได้รับความสนใจจากฝ่ายบริหาร แต่ยังไม่มากนัก

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการ (Managing) ในระดับนี้ ปัญหาเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยได้ถูกนำมาพิจารณาว่าเป็นความเสี่ยงทางธุรกิจและมีการใช้เวลาไปกับการลดจำนวนการเกิดอุบัติเหตุ และการบาดเจ็บจากการทำงาน แต่ในระดับนี้อัตราการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานยังคงเท่า ๆ เดิม ผู้บริหารยังคงมองว่า การเกิดอุบัติเหตุ และเหตุการณ์อันตรายที่เกิดขึ้นเป็นผลจากปัจจัยบุคคล หรือ การกระทำที่ไม่ปลอดภัยนั้นเกิดจากตัวพนักงานเอง

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วม (Involving) ในระดับนี้ อัตราการเกิดอุบัติเหตุเริ่มลดลง องค์กรหันมาโน้มน้าวให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมกับการปรับปรุงให้สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานดีขึ้น ฝ่ายบริหารเกิดความเข้าใจว่าการเกิดอุบัติเหตุมีสาเหตุจากหลายลักษณะ ไม่เจาะจงว่าต้องเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว และฝ่ายบริหารเริ่มยอมรับว่า การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยจากการตัดสินใจของตนเอง อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้เช่นกัน พนักงานก็ทราบว่าพวกเขาควรรับผิดชอบต่อสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของตนเอง ทั้งนี้องค์กรเริ่มดำเนินการตรวจสอบความปลอดภัยในการทำงาน และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (Cooperating) ในระดับนี้ พนักงานถูกโน้มน้าวให้เห็นความสำคัญถึงเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย โดยทั้งฝ่ายบริหารและพนักงานต่างตระหนักว่าการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานนั้น มีสาเหตุมาจากหลากหลายประการ อุบัติเหตุส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการตัดสินใจด้านการจัดการด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ พนักงานยังเข้าใจว่า พวกเขาควรมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของตนเองและผู้อื่น จึงเริ่มเกิดค่านิยมร่วมกัน อีกทั้งองค์กรมีความพยายามในการค้นหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน มีการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ทั้งหมดมาใช้ประกอบการตรวจสอบความปลอดภัยในการทำงาน แม้แต่อุบัติเหตุที่ไม่ได้เกิดขณะทำงานก็ถูกนำมากล่าวถึงเพราะองค์กรต้องการให้พนักงานให้มีสุขภาพแข็งแรง

ระดับที่ 5 การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous improvement) ในระดับนี้ การป้องกันอุบัติเหตุและโรคภัยต่อสุขภาพร่างกายกลายเป็นค่านิยมหลักขององค์กรและการเกิดอุบัติเหตุในองค์กรหายไป หรือไม่มีการบาดเจ็บรุนแรงจากการทำงาน แต่องค์กรยังคงไม่รู้สึกริ๊งพองใจและมีความตระหนักว่าอาจจะมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นอีกก็เป็นได้ ทำให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและพยายามค้นหาวิธีที่ดียิ่งขึ้นในการควบคุมอันตราย พนักงานทุกคนต่างมีความเชื่อร่วมกันในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานและยอมรับว่าการป้องกันอุบัติเหตุที่ไม่ได้เกิดขณะทำงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์กรได้พยายามสร้างเสริมให้พนักงานคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองในการใช้ชีวิตประจำวันด้วย

วัฒนธรรมความปลอดภัยของ Fleming ถูกพัฒนาขึ้นจากการทดสอบโดยการสัมภาษณ์และหารือร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้จัดการในพื้นที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ผู้แทนด้านความปลอดภัยและ

พนักงานปฏิบัติงาน การหารือร่วมกันระหว่างสองกลุ่มระหว่างผู้จัดการอาวุโสและพนักงานจากโรงงานปิโตรเคมีต่างเป็นที่ยอมรับในด้านของประสิทธิภาพความปลอดภัย ในขั้นตอนนี้เพื่ออธิบายความแตกต่างของระดับต่าง ๆ ของ SCMM จากการหารือและสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น Fleming ได้แบ่ง องค์ประกอบของวัฒนธรรมความปลอดภัย ออกเป็น 10 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย (Management commitment and visibility to safety) การดำเนินการและลงมือปฏิบัติตามแผนการจัดการด้านความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ด้วยความตั้งใจและพากเพียรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบันทึกข้อมูลและประเมินผลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงกระบวนการด้านความปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การสื่อสารด้านความปลอดภัย (Safety communication) กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารด้านความปลอดภัยจากองค์กรไปสู่พนักงาน โดยอาศัยช่องทางการสื่อสาร หรือมีการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การกระจายเสียงตามสาย การสนทนาเกี่ยวกับความปลอดภัย เป็นต้น เพื่อให้พนักงานได้รับข้อมูลข่าวสารในการทำงานอย่างปลอดภัย

3. การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย (Productivity versus safety) การที่องค์กรให้ความสำคัญและคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของพนักงานทุกคนว่า ความปลอดภัยในการทำงานต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

4. องค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย (Safety learning organization) องค์กรที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากผู้อื่น และสามารถใช้นวัตกรรมในการทดลองปฏิบัติ การจัดการความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้าง ปรับปรุงและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อตนเอง ทีมงานและองค์กร

5. ทรัพยากรด้านความปลอดภัย (Safety resources) สิ่งที่บริษัทได้จัดสรรไว้เพื่อให้พนักงานได้นำมาใช้แล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความปลอดภัยในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ งบประมาณ หรือนุเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน รวมถึงบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบ คอยกำกับดูแลให้พนักงานได้รับความปลอดภัยในการทำงาน

6. การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย (Safety participation) การที่องค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็น และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยปรับปรุงการทำงานให้เกิดความปลอดภัยมากขึ้นด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรได้จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้พนักงานตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัย

7. การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย (Shared perceptions about safety) ทักษะของพนักงานหรือองค์กรที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ด้านความปลอดภัย โดยผู้บริหารและพนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดให้ความหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยและพนักงานทุกคนในองค์กรเข้าใจและมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

8. ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย (Safety trust) สภาพการณ์ที่พนักงานให้ความเชื่อถือและไว้วางใจเกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กรอย่างคงเส้นคงวา และพนักงานยังใช้ทักษะความรู้ความสามารถในการทำงานด้วยซื่อสัตย์รักภักดีและพร้อมจะแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งต่อนายจ้างและเพื่อนร่วมงานอีกด้วย

9. อุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย (Industrial relations and job satisfaction to safety) ความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรม ตลอดจนกระบวนการควบคุมดูแลและจัดการให้มนุษย์ และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กรอุตสาหกรรม และให้การบริการงานอุตสาหกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีเสถียรภาพ บริษัทจำเป็นต้องทราบถึงความต้องการพื้นฐานของอุตสาหกรรมสัมพันธ์ต่าง ๆ ของแรงงานที่ทำงานอยู่ทั้งที่เป็นแบบทางการและความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุใหญ่ทางตรงที่อาจจะมีผลกระทบหรือเป็นรากฐานของความขัดแย้งที่จะมีผลต่อประสิทธิผลขององค์กร

10. การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย (Safety training) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ขณะกำลังปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงานอย่างปลอดภัยให้กับพนักงาน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานตามขอบเขตการทำงานของพนักงานให้ปราศจากอุบัติเหตุในขณะทำงาน หรือลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในสถานที่ทำงาน

Fernández-Muñiz *et al.* (2007) ใช้วิธีการศึกษาโดยการนำเสนอรูปแบบจำลองสำหรับวัฒนธรรมความปลอดภัยเชิงบวกและทำการทดสอบในกลุ่มตัวอย่างในบริษัทของชาวสเปนจำนวน 455 บริษัท โดยใช้เทคนิคทางสถิติโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling statistical technique) ซึ่งผลการศึกษาแสดงถึงบทบาทที่สำคัญของผู้จัดการในการสนับสนุนพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงาน ทั้งในทางตรง คือ ทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงาน ในทางอ้อมโดยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Steve McGuire *et al.* (2006) ซึ่งกล่าวไว้ว่า แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ประสบความสำเร็จคือการได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารในการจัดการแบบบนลงล่างและมีส่วนร่วมในทุกระดับในการพัฒนาวิสัยทัศน์และเป้าหมายของบริษัทที่มุ่งมั่นในการจัดการความปลอดภัย โดยให้พนักงานมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตในการเรียนรู้ในลำดับถัดไป

สำหรับในประเทศไทยนั้น จากการค้นคว้าวิจัยพบงานที่ศึกษาถึงวัฒนธรรมความปลอดภัยของ รศ. ดร. สุพจน์ เต๋นดวง ในปี พ.ศ. 2541 เรื่อง วัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงาน ทบทวนองค์ความรู้ สถานการณ์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยสู่สุขภาพที่ยั่งยืน (สุพจน์ เต๋นดวง, 2541) โดยได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยเอาไว้ว่ามีหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบโครงสร้างหน้าที่ แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบความขัดแย้ง และแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งตามแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบโครงสร้างหน้าที่ กล่าวว่าวัฒนธรรมในที่นี้มีได้หมายความว่าถึง ศิลปะวัฒนธรรมไทยที่เป็นสิ่งที่ดีงามหรือสวยงาม หากแต่หมายถึงวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์อันยาวนานที่ถ่ายทอดกันมา เช่น วัฒนธรรมการล่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ การก่อสร้าง เป็นต้นว่ามีขั้นตอนอย่างไร และแต่ละขั้นตอนมีอันตรายอย่างไรบ้าง

แนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบความขัดแย้ง อธิบายว่า วัฒนธรรมจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเป็นปึกแผ่นแล้วยังทำหน้าที่ควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเอาเปรียบซึ่งกันและกันด้วย การควบคุมหรือเอาเปรียบนั้น อาจเกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจมากกว่า เช่น การห้ามผู้หญิงทำงานในที่สูง หรือยกน้ำหนักมากนั้น เพราะต้องการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้หญิง แต่ในหลายโอกาส เมื่อต้องการให้ผู้หญิงเข้ามาทำงานนี้นายจ้างก็เพิกเฉยต่อการใช้กฎหมายอันนี้ แต่บางครั้งกลับใช้กฎหมายนี้ ห้ามไม่ให้ผู้หญิงทำงานอื่นที่ผู้หญิงควรทำได้ ส่วนแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองกล่าวถึงวัฒนธรรมว่า

มิได้เกิดขึ้นมาลอย ๆ แต่เกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มสังคมหรือชุมชนจากปัญหาที่มนุษย์ต้องการเอาชนะหรือต้องการแก้ไขและการที่มนุษย์ต้องการควบคุมมนุษย์ด้วยกันเอง จึงมีข้อควรคำนึงหลายประการ เช่น ลักษณะของการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมทำให้ปัญหาของความเสี่ยงจากการทำงานเปลี่ยนแปลงไปด้วย ความสัมพันธ์ของการผลิตเปลี่ยนไป ปัญหาความเสี่ยงในการทำงานก็เปลี่ยนแปลงไปและมีวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานเพื่อหลีกเลี่ยง หรือปัดความรับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยเป็นเรื่องความรับผิดชอบของแรงงานเองหมดงานไปแล้วไม่เกี่ยวกับตัวนายจ้าง เป็นต้น ในทัศนะของ รศ. ดร. สุพจน์ เต๋นดวง ให้มีความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่เจ้าของโรงงานและวิศวกรมากกว่าเน้นที่คนงาน โดยให้เจ้าของโรงงาน วิศวกรออกแบบโรงงานและกระบวนการทำงานที่ปลอดภัยรวมทั้งฝึกหัดและควบคุมคนงานให้ทำงานอย่างปลอดภัย หรือออกแบบการทำงานที่เพิ่มประสิทธิภาพงานรวมทั้งเสริมสร้างความปลอดภัยของคนงาน เนื่องจากชีวิต และทรัพย์สินเกือบทั้งหมดของคนงานได้ถูกกำหนดโดยโรงงาน (ปวีณา กวีกิจธรรมกุล, 2553)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นการวัดในระดับองค์กร ซึ่งผู้วิจัยต้องการวัดวัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับปัจเจกบุคคล จึงใช้การวัดการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานในบริษัทแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารว่ามีการให้ความหมายวัฒนธรรมความปลอดภัยในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานที่ปฏิบัติงานเช่นไร โดยผู้วิจัยสนใจนำแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยของ Mark Fleming มาประยุกต์ใช้ในการวัดวัฒนธรรมความปลอดภัยผ่านการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ซึ่งแนวคิดของ Fleming ถูกนำมาประยุกต์ศึกษาในอุตสาหกรรมหนัก เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมก่อสร้าง และอุตสาหกรรมทั่วไป เช่น อุตสาหกรรมการพยาบาล เป็นต้น โดยแนวคิดของ Fleming นี้สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร รวมถึงการยอมรับและนำไปปรับใช้ตามบริบทของแต่ละองค์กรอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของวัฒนธรรมความปลอดภัย คือ แบบแผนพฤติกรรมอันเป็นผลผลิตจากความเชื่อ ทัศนคติ การรับรู้ และค่านิยมที่ฝังแน่นอยู่ในบุคคล กลุ่มบุคคลซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย ค่านิยมขององค์กร โดยมีบรรทัดฐานและข้อตกลงร่วมกันในการตระหนัก การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การระแวดระวัง การรับผิดชอบและการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการทำงานทั้งในระดับ บุคคล กลุ่ม และองค์กร ในการร่วมกันวางแผน กำหนดนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานความปลอดภัย โดยผ่านช่องทางการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ เพื่อปรับปรุง รักษา และพัฒนาสมรรถนะด้านความปลอดภัยในอยู่ในระดับที่ได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการรับรู้ความเสี่ยงถูกนิยามไว้ในรูปแบบ Pseudo-formal forms ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดนิยาม คือ ความคลุมเครือและความไม่ชัดเจน เช่น เสี่ยงคือการพิจารณาในสถานะตัวชี้วัดของการคุกคาม หรือขึ้นอยู่กับ การคุกคาม ความไม่แน่นอน ความอ่อนแอ ผลกระทบและความรู้สึกไม่มั่นคง งานวิจัยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้เน้นการศึกษาด้านจิตวิทยาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง สองทฤษฎีหลักในปัจจุบันซึ่งสำคัญอย่างยิ่งในขอบเขตของการรับรู้ความเสี่ยง คือ กระบวนทัศน์ทางจิตวิทยา (Psychometric paradigm) ซึ่งมีรากฐานจากการศึกษาทางจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์การตัดสินใจ ด้วยเหตุที่งานอื่นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางวัฒนธรรมและถูกพัฒนาโดยนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยา สมมติฐานหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งภายใต้บริบทการวัดทางจิตวิทยานั้น คือ ความเสี่ยงคือสิ่งที่เป็นามธรรมที่มีอยู่โดยทั่วไป กระบวนทัศน์ทางจิตวิทยาได้สร้างกรอบทฤษฎีความคิดที่ว่าความเสี่ยงเป็นเพียงนามธรรม ซึ่งถูกนิยามโดยแต่ละบุคคล การทดสอบในหลากหลายกลุ่มแสดงให้เห็นถึงระดับทางจิตวิทยาซึ่งสามารถระบุและกำหนดจำนวนได้ทั้งในความเหมือนและความแตกต่างของการรับรู้ความเสี่ยงและทัศนคติของกลุ่ม (Slovic *et al.*, 1987)

การรับรู้ความเสี่ยงปรากฏในระดับนโยบายซึ่งเป็นแนวคิดที่มีนัยสำคัญอย่างยิ่งในช่วงปี ค.ศ. 1960 ปรากฏการณ์นี้นำมาซึ่งการกำหนดนโยบายหลักด้านเทคโนโลยีสาธารณะ ส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีนิวเคลียร์ แต่ตัวอย่างประเภทอื่น ๆ ก็มีเช่นเดียวกัน (Martin, 2003) ในช่วงปี ค.ศ. 1970 กลุ่มนักจิตวิทยาทางการคิดการเข้าใจ (Cognitive psychologists) ได้ทำการศึกษาเชิงทดลองเกี่ยวกับการทำการตัดสินใจ นำมาซึ่งความน่าสนใจในการสำรวจว่าโดยทั่วไปแล้วผู้คนมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อความเสี่ยง หนึ่งในปัจจัยที่นำเข้ามาทำการศึกษาทดลองเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคและรูปแบบการพนันประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้ตัวแปรนี้ในการพยายามนิยามสรุปความคิดของความเสี่ยงและเพื่อวัดค่าเฉลี่ยในขั้นตอนการวัดทางจิตวิทยา (Lopes, 1983; Lopes, 1995) งานที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งนำเสนอโดย Langer (1975) ซึ่งได้กล่าวไว้บางอย่างเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้คนที่มีความเสี่ยงแบ่งรัฐบาลและเกมการพนันที่ใกล้เคียงกันนั้น มีความเป็นไปได้เพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลยต่อข้อคำถามเกี่ยวกับนโยบายความเสี่ยงซึ่งก่อการตัดสินใจ การนำเสนอเกี่ยวกับสลากกินแบ่งหรือเกมการพนันนั้นปรากฏว่าไม่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสิ่งใดเลย (Waerneryd, 1996)

ความหมายของการรับรู้ความเสี่ยง

จากการทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับความหมายของการรับรู้ความเสี่ยง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ความหมายของคำว่า ความเสี่ยง (Risk) จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรีซึ่งเป็นเว็บไซต์ สารานุกรมออนไลน์ที่ใหญ่และเติบโตเร็วที่สุดในโลก <http://en.wikipedia.org/wiki/Risk> ได้นิยามความหมายไว้ว่า “การรับรู้ความเสี่ยงคือการตัดสินใจเชิงนามธรรม” การคุกคามหรือความน่าจะเป็นของการกระทำหรือเหตุการณ์ซึ่งจะเป็นผลลบหรือผลประโยชน์ที่กระทบต่อความสามารถขององค์กรที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้” โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว “ความเสี่ยง” คือ ผลลัพธ์ที่ไม่แน่นอน เช่นเดียวกับการติดตามโอกาสทางด้านบวกหรือการคุกคามทางด้านลบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

Weinstein (1979) กล่าวว่า การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การประเมินความเป็นไปได้ในการเกิดอุบัติเหตุในบริบทต่าง ๆ รวมถึงการประเมินความร้ายแรงและการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม สัญลักษณ์ ประวัติศาสตร์และมโนคติวิทยา (Ideology)

Wogalther *et al.* (1999) กล่าวว่า การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงความปลอดภัย และเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตราย ความเป็นไปได้และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุก่อให้เกิดการบาดเจ็บได้

Rundmo (2003) กล่าวว่า การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การประเมินสาเหตุและความเป็นไปได้ในการเกิดอุบัติเหตุจากแหล่งที่มีอันตรายตามอารมณ์และประสบการณ์ของบุคคล และในปีถัดมา Mullen (2004) กล่าวถึง การรับรู้ความเสี่ยงว่า เป็นการให้ความหมายกับแนวโน้ม การได้รับบาดเจ็บที่อาจเกิดขึ้นได้ในสถานที่ทำงาน ตามประสบการณ์ และการเรียนรู้ของบุคคล

เสาวนีย์ ถาวรปรารถนา (2549) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการรับรู้ความเสี่ยง ทศนคติต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บุคลิกภาพ ที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์แห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ได้นิยามความหมายของการรับรู้ความเสี่ยงไว้ว่า การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การรู้และเชื่อว่าตนเอง

มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานและรู้ถึงผล เหตุการณ์ การกระทำภายใต้ภาวะความไม่แน่นอนที่จะเกิดตามมาของการเกิดอุบัติเหตุและประเมินได้ว่าตนเองอยู่ในภาวะเสี่ยงในระดับใด

จากคำจำกัดความข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การให้ความหมายความน่าจะเป็นของการกระทำหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ถึงความเป็นไปได้และความรุนแรงที่อาจเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย การบาดเจ็บ การเสียชีวิต รวมถึงการเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินของพนักงาน เพื่อนร่วมงาน และองค์กร ตามการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง

ทฤษฎีเกี่ยวกับความเสี่ยง มีการพัฒนาแนวคิดตามหลักทางวิทยาศาสตร์ โดยทฤษฎีที่สำคัญที่ได้รับการพัฒนาก็คือ ทฤษฎีทางการคิดการเข้าใจ และอีกทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวถึงพื้นฐานทางความรู้ และวิถีทางที่แตกต่างกันตามที่มนุษย์รับรู้ความเสี่ยง และเป็นผู้ใช้ความเสี่ยงเอง

ทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยง

การศึกษาเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงในช่วงแรกเกิดขึ้นจากการสังเกตพบว่าผู้เชี่ยวชาญและคนทั่วไปมักเห็นไม่ตรงกันในเรื่องที่ว่ามหันตภัยธรรมชาติและเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความเสี่ยงมากเพียงใด ตัวอย่างเช่น ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่สรุปว่าพลังงานนิวเคลียร์ค่อนข้างปลอดภัย ขณะที่คนทั่วไปส่วนใหญ่มองว่าอันตราย ในทางกลับกัน ผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่ากัมมันตรังสี Radon อันตรายมาก แต่ชาวบ้านมักไม่รู้ในเรื่องนี้ คำอธิบายที่ชัดเจนคือผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาหลักฐานอย่างรอบคอบและเป็นกลาง มองภาพความเสี่ยงได้ถูกต้องมากกว่าคนทั่วไปที่ไม่ทราบเหตุผล ผู้เชี่ยวชาญหลายรายเชื่อทฤษฎีนี้ อย่างไรก็ดี มีงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงเป็นจำนวนมากที่จัดทำขึ้นเพื่อท้าทายทฤษฎีนี้ตลอดจนเสนอคำอธิบายทางเลือก

เอกสารสำคัญในช่วงแรกเขียนขึ้นโดย Chauncey Starr เมื่อปี 1969 เขาใช้วิธีการวัดโดยดูจากงานวิจัยที่ได้รับการอ้าง (Revealed preference) เพื่อค้นหาว่าความเสี่ยงอะไรบ้างที่สังคมยอมรับ ความเสี่ยงระดับใดก็ตามหากมีอยู่จริงในสังคมย่อมถือว่ายอมรับได้ ข้อค้นพบสำคัญของเขา คือ

สังคมมีจุดสมดุลในการตัดสินใจระดับความเสี่ยง คือ คนจะยอมรับความเสี่ยงมากกว่าหากสมัครใจ เช่น การขับรถ มากกว่าไม่สมัครใจ เช่น ภัยพิบัติจากนิวเคลียร์

ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychometric)

งานวิจัยการทดสอบทางจิตวิทยา (Psychometric) ชิ้นแรกนั้นจัดทำโดยนักจิตวิทยา ชื่อ Daniel Kahneman and Amos Tversky ทั้งสองท่านดำเนินการทดลองแบบทดลองสุ่ม (Gambling) หลายครั้งเพื่อศึกษาวิธีประเมินความเป็นไปได้ของคน ข้อค้นพบสำคัญ คือ คนใช้วิทยาการศึกษาสามัญ (Heuristics) เพื่อประเมินข้อมูล วิทยาการศึกษาสามัญเป็นทางลัดที่มีประโยชน์ต่อการคิด แต่อาจนำไปสู่การพิจารณาตัดสินที่ผิดพลาดได้ในสถานการณ์บางอย่าง เช่น กรณีที่ผู้ตัดสินมีอคติทางความคิด

1. The Availability heuristic คือ การตัดสินว่าเหตุการณ์ที่คิดหรือจินตนาการถึงได้ง่าย มีโอกาสเกิดสูงกว่าเหตุการณ์ที่จินตนาการถึงได้ยาก

2. The Anchoring heuristic คือ บ่อยครั้งที่ผู้คนเริ่มต้นด้วยข้อมูลหนึ่งชิ้นที่ตนรู้มาปรับใช้เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ไม่เคยพบมาก่อน อย่างไรก็ตาม การปรับใช้นี้โดยปกติแล้วจะไม่มาก

ความไม่สมดุลระหว่างผลได้กับผลเสีย อธิบายได้ว่า คนเราต้องการได้รับประโยชน์โดยไม่ต้องเสี่ยง ชอบสิ่งที่แน่นอนมากกว่าการเดิมพันเพื่อประโยชน์สูงกว่าซึ่งมีโอกาสที่จะไม่ได้อะไรกลับคืน ในทางกลับกัน คนจะมองหาความเสี่ยงที่นำไปสู่ผลเสีย เลือกโอกาสที่จะไม่สูญเสียสิ่งใดเลยมากกว่าเลือกโอกาสที่ได้รับผลประโยชน์แน่นอน แต่ต้องสูญเสียเล็กน้อย (เช่น การประกันชีวิต) ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการในการวิจัยทางจิตวิทยาช่วงแรก คือ ผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ประเมินความเป็นไปได้ได้เก่งกว่าคนธรรมดาเสมอไป บ่อยครั้งที่ผู้เชี่ยวชาญมั่นใจว่าตนเองประเมินถูกต้องแม่นยำกับตัวอย่างข้อมูลขนาดเล็ก

ทฤษฎีทางวัฒนธรรมว่าด้วยความเสี่ยง

“ทฤษฎีทางวัฒนธรรมว่าด้วยความเสี่ยง” ทฤษฎีนี้มีที่มาจากงานเขียนของนักมานุษยวิทยา Mary Douglas และ นักวิทยาศาสตร์ Aaron Wildavsky

ทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการศึกษาความเสี่ยง สามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะสำคัญ คือ มุมมองความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและได้รับแรงสนับสนุนจากโครงสร้างทางสังคม ความกลัวต่อความเสี่ยงบางอย่างเกิดขึ้นเพื่อค้ำจุน โครงสร้างทางสังคม ลำดับที่สอง คือ ทฤษฎีทางวัฒนธรรมเสนอว่ามี “วิถีชีวิต” เบื้องต้น 4 วิถี ซึ่งแต่ละวิถีจะสอดคล้องกับ โครงสร้างทางสังคมและมุมมองต่อความเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ วิถีชีวิตทั้งสี่ดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็น “อคติทางวัฒนธรรม” ซึ่งนิยามขึ้นตามระดับของ “grid” หมายถึง บทบาททางสังคมถูกจำกัดมากน้อยเพียงใด ส่วน “group” หมายถึง ความรู้สึกสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันและความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน

1. High group และ High Grid ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบ Hierarchist มีลักษณะเชื่อมั่นต่อกฎระเบียบและอำนาจหน้าที่ Hierarchist กลัวอาชญากรรม การทำผิดกฎหมายตลอดจนความเสี่ยงอื่นที่อาจทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

2. High group และ low Grid ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบ Egalitarian มีลักษณะที่ สมาชิกทุกคนมีความเสมอภาคกันและเข้ามาอยู่ในกลุ่มด้วยความสมัครใจ Egalitarian เน้นความเป็นไปได้ตั้งแต่ความเสี่ยงที่เป็นอันตราย เช่น พลังงานนิวเคลียร์

3. Low group และ low Grid ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบ Individualist มีลักษณะเป็นการแข่งขันในตลาดปัจเจกชนกลัวทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจทำลายการทำหน้าที่ของตลาด เช่น สงคราม

4. Low group และ high Grid ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบ Fatalist มีลักษณะที่ผู้คนรู้สึกว่าไม่สามารถควบคุมโลกนี้ได้ Fatalists ไม่แยแสและกลัวความเสี่ยง เพราะคิดว่าตนเองป้องกันไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขายังหวังว่าจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ มีการสำรวจวิจัยหลายครั้งเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีทางวัฒนธรรมนี้ แต่ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ตรงการตีความผลลัพธ์ที่ได้ว่าสนับสนุนหรือปฏิเสธการจัดกลุ่ม grid/group หรือไม่

Bye and Lamvik (2007) กล่าวว่า iva ความพยายามในการปรับปรุงความปลอดภัยในองค์การเป็นเรื่องปกติที่กระทำโดยการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการ การประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการอาจจะพบเห็นได้จากกระบวนการที่แน่นอนบนพื้นฐานของการกำหนดความหมายโดยผู้เชี่ยวชาญใช้การรับรู้ความเสี่ยง ตามที่ Rundmo ได้ชี้ให้เห็นว่าการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการเป็นธรรมเนียมปฏิบัติโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น วิศวกรและนักสถิติ โดยทั่วไปแล้วคำจำกัดความที่

เป็นที่ยอมรับของความเล็งโดยผู้เชี่ยวชาญ ความเล็ง คือสิ่งที่เป็นอันตรายและเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อาจเกิดกับมนุษย์ สิ่งแวดล้อมหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจ ความเล็งคือรูปแบบที่ทำหน้าที่เสมือนความน่าจะเป็นและผลที่จะตามมา ความน่าจะเป็นของแต่ละเหตุการณ์ขึ้นอยู่กับการศึกษาเชิงประจักษ์ของเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะถูกนำมาประเมินต้นทุนของความแตกต่างของความเสียหายแต่ละประเภท เช่น สูญเสียชีวิต ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ความเสียหายโดยตรงต่อเศรษฐกิจและวัสดุในการผลิตได้รับความเสียหาย และอื่น ๆ ความหมายอย่างเป็นทางการ

การประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่จะต้องเป็น “กระบวนการสำหรับทุกวัน” กับการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคล ความพยายามที่จะเข้าใจว่าแต่ละบุคคลรับรู้ความเสี่ยงอย่างไรเป็นธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งดำเนินการโดยนักจิตวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา ถึงแม้ว่าการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลจะถูกทำการศึกษาในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา แต่ยังเป็นข้อถกเถียงว่าบุคคลตอบสนองต่ออันตรายอย่างไร และความเสี่ยงอย่างไรที่มีนัยสำคัญ ความแตกต่างระหว่างผู้เชี่ยวชาญและคนทั่วไปเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงคือ ผู้เชี่ยวชาญสามารถรับรู้และประยุกต์กระบวนการได้ดีกว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น Yates and Stone กล่าวว่าโครงสร้างความเสี่ยงของแต่ละรูปแบบเชื่อมโยงกับประสบการณ์การสูญเสีย ซึ่งมีนัยสำคัญของการสูญเสียและไม่แน่ว่าจะมีความเชื่อมโยงกัน การถกเถียงเกี่ยวกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสูญเสียการควบคุมอาจจะทำให้มีนัยสำคัญต่อการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จริง นี่หมายความว่า การสูญเสียการควบคุมอาจจะมีนัยสำคัญที่ส่งผลกระทบเมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของความสูญเสียและการประเมินความน่าจะเป็น Follo เสนอแนะว่าเวลาเป็นเกณฑ์สำคัญของการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลและให้คำจำกัดความว่าความเสี่ยงเป็นหน่วยของความน่าจะเป็นและขนาดของความสูญเสียระหว่างเวลาที่อ่อนล้า ความแตกต่างของเวลาระหว่างโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์และเวลาปัจจุบันมีผลกระทบต่อ การประเมินขนาดของความสูญเสีย

ในบางการศึกษาบ่งชี้ว่าความบกพร่องในการตอบสนองของแต่ละบุคคลในการแปลความหมายความเสี่ยง Douglas and Wildawsky ได้แย้งว่า การรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลเป็นผลสะท้อนจากบริบทความแตกต่างทางสังคม พวกเขาอ้างว่า “การใช้ชีวิตสังคมแต่ละรูปแบบมีรูปแบบความเสี่ยงที่มีลักษณะเฉพาะ” ตามที่ Douglas and Wildawsky กล่าว การรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลเป็นผลสะท้อนจากบริบทความแตกต่างทางสังคม พวกเขาอ้างว่าองค์การที่มีสังคมแบบแบ่งชนชั้นจะประมวลความกลัวของเหตุการณ์อาจจะเป็นสิ่งคุกคามที่ปรากฏในองค์การที่ปกครองแบบชนชั้น เช่น อาชญากรรม การก่อการร้าย ความไม่จงรักภักดี และอื่น ๆ ในองค์การที่มีสังคมปกครอง

แบบเสมอภาคจะประมวลความกลัวของเหตุการณ์ว่าอาจจะเป็นสิ่งคุกคามต่ออิสระของแต่ละบุคคล
ดังนี้ การรับรู้ความเสี่ยงจะเป็นตัวสะท้อนขององค์การและจิตสำนึกของสังคมจำเพาะ

งานของ Adams (1995) ซึ่งให้ความสำคัญกับความจำเป็นในบริบทการรับรู้ความเสี่ยง
Adams ใช้หน่วยวัดความเสี่ยง (Risk thermostat) ในการอธิบาย และบรรยายว่าการตอบสนองต่อ
ความเสี่ยงเป็นการแสดงออกอย่างสมดุลระหว่างปัจจัยที่หลากหลาย เช่น นิสัยชอบเสี่ยง การรับรู้
อันตราย และประสบการณ์ในอดีตเกี่ยวกับอุบัติเหตุ อย่างไรก็ตาม หน่วยวัดมีความผันแปรจากบุคคล
หนึ่งสู่คนอื่น จากหนึ่งกลุ่มไปยังกลุ่มอื่น ๆ จากวัฒนธรรมหนึ่งไปยังวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่ง
ความสัมพันธ์ระหว่าง “รูปแบบการใช้ชีวิต” และการรับรู้ความเสี่ยงสามารถบ่งชี้ได้ในการศึกษาซึ่ง
ทำการพิสูจน์ความเสี่ยงของบุคคลกับความแตกต่างของเชื้อชาติ ถึงแม้ว่าจะต้องทำงานอยู่ใน
สิ่งแวดล้อมการทำงานที่เหมือนกันแต่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ย่อมมีความแตกต่างเมื่อ
ทำการศึกษารื่องความเสี่ยง

การรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง

ถึงแม้ว่าผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายจะไม่เห็นด้วยว่าแต่ละบุคคลรับรู้ความเสี่ยงอย่างไร และยังคง
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการและ
การรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคล จากคำแนะนำอาจจะเป็นไปได้ว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างการ
รับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลกับพฤติกรรมเสี่ยง ความเชื่อมโยงระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละ
บุคคลและพฤติกรรมเสี่ยงนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการวิเคราะห์ความเสี่ยง รูปแบบความเสี่ยง และ
การสร้างมาตรวัดเพื่อลดความเสี่ยง Rundmo (1992) ได้ทำการศึกษารับรู้ความเสี่ยงและความ
ปลอดภัยในภาคพื้นดินในสวีเดนแสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์การเสี่ยงภัย
และการมีส่วนร่วมในอุบัติเหตุและเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ ในงานวิจัยของ Rundmo แสดงให้
เห็นว่าในกิจการชายฝั่ง พนักงานที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุรู้สึกปลอดภัยน้อยกว่าบุคคลอื่น ๆ
การศึกษาของเขาแสดงให้เห็นว่าคนที่รู้สึกว่าจะมีความปลอดภัยน้อยย่อมมีประสบการณ์กับงานที่มี
ระดับความเครียดสูงสุด Rundmo แนะนำว่าทั้งอุบัติเหตุและการรับรู้ความเสี่ยงอาจจะเป็นอิสระซึ่ง
กันและกัน และมีผลต่อตัวแปรตัวอื่น ๆ เครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์โดยการอธิบาย
เกี่ยวกับอุบัติเหตุและการรับรู้ความเสี่ยง และมีผลกระทบต่อองค์การ สังคม และปัจจัยด้านกายภาพ
เช่น ความเครียดในงานและปริมาณงาน โดยขึ้นอยู่กับนัยสำคัญที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการ
รับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง Rundmo กล่าวอ้างว่าเมื่อบุคคล “รู้สึกได้ถึงความเสี่ยงพวกเขามั่น

ตกอยู่ในความเสี่ยง” Rundmo อ้างเหตุผลสนับสนุนว่าการวัดการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลในองค์การเป็นข้อเท็จจริงที่ดีในการวัดของการประเมินระดับความเสี่ยงอย่างเป็นทางการเช่นเดียวกัน ถ้าการค้นพบจากงานวิจัยในคนงานชายฝั่งทะเลเป็นปรากฏการณ์โดยทั่วไป ถ้าเช่นนั้น การรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นตัววัดที่ดีของการประมาณการระดับความปลอดภัยในธุรกิจอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน (Rundmo, 1995)

แนวคิดที่ช่วยสนับสนุนทฤษฎีการคิดการเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงนั้นคือ แบบแผนความเชื่อทางสุขภาพ (Health Belief Model) ซึ่งถูกนำไปอ้างอิงพฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงถึงการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจ มีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงทั้งแบบใช้เหตุผลและไม่ใช้เหตุผล (Bloor, 1995) แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ คือ แบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้เพื่ออธิบายและทำนายพฤติกรรมด้านสุขภาพ แบบจำลองนี้เน้นหนักบนพื้นฐานของทัศนคติและความเชื่อของแต่ละบุคคล แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพถูกพัฒนาขึ้นโดยนักจิตวิทยาอันได้แก่ Hochbaum, Rosenstock, Kegel ซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานบริการสาธารณสุขศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา (U.S. Public Health Services) ในช่วงทศวรรษที่ 1950 ต่อมาแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพได้ถูกพัฒนาต่อโดย Becker *et al.* (1970) และได้มีการปรับปรุงแบบจำลองมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งครั้งล่าสุดในปี 1988 ซึ่งถูกนำมาพัฒนาและประเมินภายใต้บริบทของสาธารณสุขชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของความรู้และการรับรู้ภายใต้ความรับผิดชอบของบุคคล โดยดั้งเดิมแล้วแบบจำลองถูกออกแบบมาเพื่อทำนายพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการรับการบำบัดรักษาในผู้ป่วยรุนแรงหรือเรื้อรัง ซึ่งหลายปีต่อมาแบบจำลองได้ถูกนำมาใช้ในการทำนายพฤติกรรมทางด้านสุขภาพทั่วไป โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานในการแสดงออกทางสุขภาพของบุคคล คือ บุคคลต้องมี “การรับรู้” ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรงในการเกิดโรค การรับรู้ประโยชน์หรืออุปสรรคในการเกิดโรค การรับรู้ประโยชน์หรืออุปสรรคในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรค (Rosenstock, 1974)

องค์ประกอบพื้นฐานแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพถูกสร้างขึ้นโดย Rosenstock ในปี 1974 ซึ่งอยู่บนพื้นฐานโครงสร้างความเชื่อหลักและการรับรู้ของแต่ละบุคคล

1. การรับรู้โอกาสเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุ (Perceived susceptibility) หมายถึง การที่พนักงานประเมินความน่าจะเป็นของการเกิดอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงานแต่ละครั้ง รวมถึงการทำให้ทรัพย์สินของพนักงาน เพื่อนร่วมงานและองค์กรได้รับความเสียหาย

2. การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ (Perceived severity) หมายถึง การที่พนักงานประเมินสภาพการณ์มูลค่าความเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุที่มีผลกระทบ สุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต ความสามารถในการทำงาน และผลที่ตามมาทางสังคม เช่น การหยุดงาน ผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว โดยอาศัยประสบการณ์ที่มีอยู่ในการประเมินความรุนแรง

3. การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ (Perceived benefit and barriers to taking action) หมายถึง การรับรู้ประโยชน์ ความคิดของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในประสิทธิภาพของการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและเป็นพฤติกรรมที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองสามารถทำได้ และเกิดผลดีในการปฏิบัติ และการรับรู้อุปสรรค หมายถึง การประเมินผลจากการปฏิบัติตัวด้านการป้องกันอันตรายในทางลบ หรือเป็นการรับรู้ถึงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์จากการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การบาดเจ็บหรือความเครียดที่เกิดจากอุบัติเหตุ ถ้าบุคคลรับรู้อุปสรรคมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับอาจทำให้บุคคลไม่ปฏิบัติพฤติกรรมนั้นได้

นอกเหนือจากแนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพดังกล่าวข้างต้นแล้ว Bandura (1977) ได้เสนอว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self efficacy) น่าจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแบบแผนความเชื่อทางด้านสุขภาพด้วย (Glanz, Lewis and Rimer, 1997)

องค์ประกอบหลักของแบบแผนความเชื่อทางด้านสุขภาพที่ใช้อธิบายและทำนายพฤติกรรม การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคและพฤติกรรม การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยมีดังนี้

1. การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค (Perceived susceptibility) การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค หมายถึง ความเชื่อหรือการคะเนว่าตนมีโอกาสรiskต่อการเป็นโรคหรือปัญหาสุขภาพนั้นมากน้อยเพียงใด และถ้าเป็นการรับรู้ของผู้ป่วยจะหมายถึงความเชื่อต่อความถูกต้องของการวินิจฉัยโรคของแพทย์ การคาดคะเนถึงโอกาสการเกิดโรคซ้ำ และความรู้สึกรู้สึกของผู้ป่วยว่าตนเองง่ายต่อการป่วยเป็นโรคต่าง ๆ

2. การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Perceived severity) หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลเป็นผู้ประเมินเองในด้านความรุนแรงของโรคที่มีต่อร่างกาย การก่อให้เกิดความพิการเสี่ยงชีวิต ความยากลำบากและการต้องใช้ระยะเวลานานในการรักษา การเกิดโรคแทรกซ้อน หรือมีผลกระทบต่อ

บทบาททางสังคมของตน ซึ่งการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่กล่าวถึง อาจมีความแตกต่างจากความรุนแรงของโรคที่แพทย์เป็นผู้ประเมิน

การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค ร่วมกับการรับรู้ความรุนแรงของโรคจะทำให้บุคคลรับรู้ถึงภาวะคุกคาม (Perceived threat) ของโรคว่ามีมาน้อยเพียงใดซึ่งภาวะคุกคามนี้เป็นส่วนที่บุคคลไม่ปรารถนาและมีความโน้มเอียงที่จะหลีกเลี่ยง

1. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับและค่าใช้จ่าย/อุปสรรค (Perceived benefits and costs/barriers) หมายถึง การที่บุคคลแสวงหาวิธีการปฏิบัติให้หายจากโรค หรือป้องกันไม่ให้เกิดโรค โดยการปฏิบัตินั้นต้องมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดี มีประโยชน์และเหมาะสมที่จะทำให้หายหรือไม่เป็นโรคนั้น ๆ ดังนั้น การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำก็จะขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบถึงข้อดี และข้อเสียของพฤติกรรมนั้น ๆ โดยเลือกปฏิบัติในสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย นอกจากนั้น ความเข้าใจในคำแนะนำ รวมถึงความไว้วางใจในการดูแลรักษาของเจ้าหน้าที่ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามคำแนะนำด้วย

2. แรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health motivation) หมายถึง ระดับความสนใจและห่วงใยเกี่ยวกับสุขภาพ ความปรารถนาที่จะดำรงรักษาสุขภาพและการหลีกเลี่ยงจากการเจ็บป่วย แรงจูงใจนี้อาจเกิดจากความสนใจสุขภาพโดยทั่วไปของบุคคล หรือเกิดจากการกระตุ้นของความเชื่อต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค ความเชื่อต่อความรุนแรงของโรค ความเชื่อต่อผลดีจากการปฏิบัติรวมทั้งสิ่งร้ายภายนอก เช่น ข่าวสาร คำแนะนำของแพทย์ ซึ่งสามารถกระตุ้นแรงจูงใจด้านสุขภาพของบุคคลได้

3. ปัจจัยร่วม (Modifying factors) หมายถึง ปัจจัยที่มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการที่บุคคลจะปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรค หรือปฏิบัติตามคำแนะนำในการรักษาโรค ปัจจัยร่วมประกอบด้วยตัวแปรด้านประชากร เช่น อายุ เพศ เผ่าพันธุ์ของบุคคล ตัวแปรด้านโครงสร้าง เช่น ความซับซ้อน และผลข้างเคียงของการรักษา ตัวแปรด้านปฏิสัมพันธ์ เช่น ชนิด คุณภาพ ความต่อเนื่อง เป็นต้น

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง ผู้วิจัยเลือกศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารตามแบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพของ Becker (1974) ซึ่งจัดอยู่ในทฤษฎีทางการคิดการเข้าใจมาเป็นพื้นฐานของการประยุกต์ใช้

เพื่อสร้างแบบวัด และเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากแนวความคิดมีความเหมาะสมกับบริบทการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง และสรุปว่าการรับรู้ความเสี่ยงหมายถึง การให้ความหมายสภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทย ถึงความเป็นไปได้ที่สภาวะเหล่านั้นจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต รวมถึงการทำให้ทรัพย์สินของโรงงานได้รับความเสียหาย ซึ่งมีการประเมินความร้ายแรงของผลที่ตามมาจากการเกิดอุบัติเหตุและยังประเมินคุณค่า สิ่งขัดขวาง หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากจากการทำตามขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ของตนเองมาใช้ในการประเมินสภาวะเหล่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

ทุกวันนี้บทบาทของการบริโภคได้รับความสำคัญอย่างมากเมื่อเทียบกับการผลิตเห็นได้จากชีวิตการทำงานของคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเพียงเฟืองตัวเล็ก ๆ ในระบบการผลิตขนาดใหญ่และรับค่าตอบแทน เพื่อจะนำไปบริโภคโดยที่ตนเองไม่สามารถผลิตอะไรได้เองเลย ผู้ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ก็คือ นักลงทุน นักธุรกิจ ผู้ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยอาศัยกลุ่มบุคคล องค์กรหรือสถาบันทางการตลาดและการโฆษณา เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ ออกความคิด จัดระบบตลอดจนกระตุ้นความต้องการของผู้คนในสังคมถูกทำให้ยอมรับสินค้าชนิดใหม่ ๆ ที่ผลิตออกมา ไม่ว่าจะสมเหตุสมผลในการบริโภคหรือไม่ จำเป็นแก่การยังชีพหรือไม่ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการของระบบทุนนิยม ที่เน้นสะสมทุนโดยผลิตให้มาก บริโภคให้มากจนวัฒนธรรมบริโภคเฟื่องฟูมากขึ้นในสังคมไทย (สุภาวดี รอดโต, 2543)

วิถีชีวิตที่เน้นการบริโภคหรือวัฒนธรรมบริโภค ได้ปลูกฝังอุดมการณ์ที่เน้นให้ผู้คนบริโภคมาก ๆ และบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ดังคำกล่าวของ E. E Calkins นักวางแผนโฆษณาชาวอเมริกันที่ว่า หัวใจสำคัญของบริโภคนิยม คือ การให้ประชาชนบริโภคให้มากที่สุด บริโภคให้หมด และเริ่มบริโภคใหม่อย่างเป็นวงจร (Calkins, 1988 อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2535) ในการศึกษาวัฒนธรรมบริโภคในแนวของวิลเลียมส์ เนื่องจากวิลเลียมส์ไม่เพียงพัฒนาแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมโดยทั่วไปในลักษณะเฉพาะของตนเอง หากแต่ยังได้ศึกษาวัฒนธรรมบริโภคโดยเฉพาะด้วย ดังนั้นไม่เพียงแต่เราจะต้องพิจารณาผ่านกรอบการวิเคราะห์วัฒนธรรมโดยทั่วไปของวิลเลียมส์ เรายังต้องศึกษาผ่านทัศนะที่เขามีต่อวัฒนธรรมบริโภคโดยเฉพาะด้วย การพิจารณาถึงกรอบการศึกษาวัฒนธรรมบริโภคตามแนววิลเลียมส์จึงมีที่มาจากงานของวิลเลียมส์ 2 แหล่งด้วยกันคือ (1) จากกรอบความคิดทฤษฎีวิวัฒนาการโดยทั่วไป (2) จากทัศนะและกรอบความคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยวัฒนธรรม

บริโศกโดยเฉพาะจากการศึกษากรอบความคิดที่ว่าด้วยวัฒนธรรมบริโศกของวิลเลียมส์พบว่า กรอบความคิดดังกล่าวมีพื้นฐานอยู่บนการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมของมาร์กซ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจการบริโศกในสังคมทุนนิยมได้ การพิจารณาถึงภาพรวมของวัฒนธรรมบริโศก (ฉัตร ฆะวรรณ, 2537)

ความสำคัญของการบริโศกได้เข้ามาแทนที่การผลิต เพราะว่ามันได้สร้างคุณลักษณะใหม่แก่เรา ด้วยการสร้างการยอมรับต่อการกิจในการจรรโลงระบบเศรษฐกิจ คือ การจับจ่ายใช้สอยสินค้า เพราะว่าการบริโศกจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจขับเคลื่อน จนอาจกล่าวได้ว่าการบริโศกทำให้เกิดการผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิตและผลักดันระบบทุนนิยมให้ขยายตัวจากขอบเขตทางเศรษฐกิจสู่ปริมาตรทางสังคมที่การบริโศกได้สร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในระบบทุนนิยมและแปรเปลี่ยนสังคมทุนนิยมให้กลายเป็นสังคมบริโศก (เกษม เพ็ญภินันท์, 2550) การที่ผู้คนต้องอยู่ภายใต้วิถีบริโศกนิยม ทำให้ผู้คนคิดถึงความสุขจากวัตถุ ทำให้เกิดจิตสำนึกใหม่ของผู้อื่นซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ คือ “จิตสำนึกแห่งการบริโศก” โดยเน้นให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้คนที่ได้มาจากการบริโศก ความสุขของมนุษย์ถูกทำให้เหลือเพียงแค่ความรื่นรมย์ที่ได้จากการบริโศกวัตถุ (อิทธิม โคมลวิทย์, 2538) สำหรับกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางการเงินและสังคมชั้นสูงกล่าวคือ มีทั้งเงิน อำนาจ และโอกาสมากอยู่แล้วแต่ยังหลงอยู่กับวิถีบริโศกนิยม ก็จะทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาสถานที่ตนมีนั้นให้คงอยู่และเพิ่มพูนมากขึ้น คนกลุ่มนี้มักเป็นเจ้าของกิจการซึ่งมักทุ่มทุน ทุ่มเทคโนโลยี ทุ่มใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบไม่ยั้ง รวมทั้งใช้อำนาจหรือความสัมพันธ์ทางการเมืองเข้าช่วย เพื่อเร่งให้เกิดรายได้มหาศาลไหลเข้าสู่ธุรกิจของตนอย่างรวดเร็วและนานเท่านาน (ภัทธิดา ช่างพินิจ, 2547) รวมทั้งให้ความสำคัญแก่การสะสมทุนเป็นอันดับหนึ่งและมองดูแรงงานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นเพียงปัจจัยการผลิตที่สำคัญรองจากทุน หากผู้ประกอบการขาดจริยธรรม ก็จะขูดรีดแรงงานในลักษณะต่าง ๆ เช่น การปล่อยสารพิษและสร้างมลภาวะที่บั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยขาดความรับผิดชอบและมุ่งผลกำไรของตนเป็นหลัก (วันรักษ์ มั่นมณีนาคิน, 2548)

สังคมบริโศกนิยมเกิดขึ้นเมื่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขยายตัวขึ้น ได้มีการนำเทคโนโลยีทางการผลิตแบบใหม่ควบคู่กับระบบการจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพตามแบบประเทศอุตสาหกรรมทางตะวันตกส่งผลให้มีการพัฒนาระบบการผลิตอย่างมาก การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ การขยายตัวของปริมาณสินค้าและบริการเหล่านี้ ซึ่งนำไปสู่กระบวนการกระตุ้นอุปสงค์ โดยการชักจูงและสร้างความต้องการและความเต็มใจในการซื้อสินค้าและบริการ อันได้แก่ กลยุทธ์ทางการตลาด การส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ การโฆษณา

ประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่สามารถดึงดูดความสนใจและความต้องการของลูกค้าตลอดเวลาจนกระทั่งผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าตามอิทธิพลของกลยุทธ์ทางการตลาด รวมทั้งก่อให้เกิดพฤติกรรมของการเลียนแบบการบริโภคไปยังคนกลุ่มอื่น ๆ ให้มีระดับการบริโภคที่ทัดเทียมกัน

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจึงต้องสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลในสังคม โดยผลิตสินค้าและบริการในปริมาณที่สามารถรองรับกับการขยายตัวของความต้องการที่มีเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา และสามารถรักษาระดับการขยายตัวของการบริโภคในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกินดีอยู่ดีของคนในสังคมโดยรวมซึ่งสามารถวัดออกมาในรูปของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีความเชื่อว่า ตัวเลข GDP แสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในประเทศ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า การที่นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้กำหนดข้อสมมติเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีความต้องการไม่จำกัดนี้ เพื่อที่จะสนับสนุนและให้ความชอบธรรมต่อความจำเป็นในการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกนั่นเอง (นพพร จันทรนาช, ม.ป.ป.) สังคมทุนนิยมเป็นสังคมที่เน้นวัตถุนิยมให้ความสำคัญกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ มนุษย์ภายใต้ระบบทุนนิยมจะถูกปฏิบัติในลักษณะที่เป็นวัตถุและพยายามจะแสดงให้เห็นว่าตนเองมีศักยภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ตัวตนของมนุษย์ในกระแสนิยมจึงแสวงหาความเป็นเลิศและสร้างลักษณะเฉพาะให้กับตัวเอง ความเชื่อของระบบทุนนิยมได้สร้างคุณค่าเรื่องปัจเจกนิยมและปลดปล่อยให้มนุษย์คิดและทำตามความต้องการของตนเอง (นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ, 2544)

นับตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้น โลกก็ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการแพร่ของการปฏิวัติอุตสาหกรรมไปยังส่วนต่าง ๆ นอกยุโรปตะวันตก การผลิตในระบบอุตสาหกรรมก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันซับซ้อนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตได้กว่าเดิมมาก จะเห็นว่าลักษณะเด่นของการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือ การใช้เครื่องจักรในการผลิตและเป็นการผลิตในระบบโรงงาน ความเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของมนุษย์มาก ที่เห็นได้ชัดคือผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากเครื่องจักรเป็นการผลิตคราวละมาก ๆ ที่เหมือน ๆ กัน ไม่ใช่เป็นงานฝีมือจากช่างฝีมือแต่ละคน การบริโภคและรสนิยมของคนย่อมเปลี่ยนแปลงไป การทำงานในโรงงานก่อให้เกิดการกระจุกตัวของประชากรอยู่ใกล้โรงงาน เมืองจะขยายขนาดใหญ่ขึ้นและความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทมากขึ้น หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ประเทศในยุโรปที่ปฏิวัติอุตสาหกรรมแล้วจะมีการเกิดและการ

ขยายตัวของเมืองเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตแบบเมืองนำมาสู่การดำรงชีวิตแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ การบริโภค ที่อยู่อาศัย ลักษณะการทำงาน สุขภาพ การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจรวมทั้งความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน ไม่เพียงแต่ชีวิตในเมืองเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในส่วนของชนบทเองก็เกิดความเปลี่ยนแปลงเช่นกัน คือ มีการอพยพออกจากหมู่บ้าน การผลิตทางการเกษตรได้กลายเป็นการผลิตเพื่อการตลาด โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับภาคเกษตรกรรมและปศุสัตว์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตให้เพียงพอที่จะเลี้ยงภาคอุตสาหกรรมด้วย (นฤมล ชีรวัฒน์, ม.ป.ป.)

เครื่องจักรกลต่าง ๆ ก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งผลิตสินค้าใหม่ ๆ ออกมาได้จำนวนมาก โรงงานเหล่านั้นมักเกิดขึ้นในย่านชุมชนเมืองและต้องการคนงานสูงจึงเป็นแรงจูงใจให้ชาวชนบทอพยพเข้าเมืองกันขนานใหญ่ ยังผลให้ชุมชนเมืองขยายออกไปอย่างรวดเร็วพร้อม ๆ กับมีความแออัดเพิ่มขึ้น (ไสว บุญมา, ม.ป.ป.) สินค้าซึ่งเป็นวัตถุดิบกำหนดในฐานะที่เป็นส่วนประกอบในการสร้างบรรยากาศของระบบคุณค่าหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมสมัยใหม่ การใช้สินค้าไม่ใช่เพื่อประโยชน์ แต่เป็นเพราะยี่ห้อหรือตราสินค้านั้นสามารถสร้างศักยภาพในการแสดงความแตกต่างให้ผู้อื่นเห็นว่าเรามีสถานภาพทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการสร้างภาพลักษณ์ของสื่อมวลชนโดยการโฆษณาชวนเชื่อ ให้สามารถสร้างให้คนเชื่อว่าถ้าได้บริโภคสิ่งของนั้น ๆ แล้วจะทำให้พบกับความสุขได้ (กัลยา กนกกุลสงศ์, 2547)

เมื่อผู้คนต้องดิ้นรนเพื่อบริโภค ทำให้ผู้คนต้องทำงานมากขึ้น ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงวิถีทางของการใช้จ่ายแบบ “จ่ายตามที่หามาได้” เปลี่ยนมาเป็นวิถีชีวิตแบบ “หาให้ได้เท่าที่อยากจะใช้” ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะจับจ่ายได้มากขึ้น” การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ผู้คนเองมีความสุขที่จะทำงานให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้นำเงินไปซื้อของที่ต้องการมากกว่าที่จะทำงานน้อย ๆ จะได้มีเวลาว่างมากขึ้นและพักผ่อนได้มากขึ้น วันหยุดก็ลดน้อยวันทำงานก็มีมากขึ้น การทำงานหนักมากกว่าที่จะมีเวลาว่างจึงกลายเป็นจริยธรรมสำคัญของชนชั้นล่าง ความสุขของผู้คนจึงอยู่ที่การทำงานจนนำไปสู่ความคิดเรื่องการมีความพึงพอใจในการทำงาน

คนที่เป็นวัตถุนิยมมากจะมองแต่เรื่องของภายนอกร่างกายทั้งหมดที่เป็นวัตถุ แล้วก็เอามาเปรียบเทียบกับคน ๆ หนึ่งดีกว่าอีกคนหนึ่งอย่างไร เก่งกว่าอีกคนหนึ่งอย่างไร โดยวัตถุจากเปลือกนอกทั้งสิ้น แทนที่จะดูในจิตใจว่าเขาเป็นคนเสียสละไหม เขาเป็นคนที่เห็นแก่ตัวหรือเปล่า หรือมีระดับความคิดสาธารณะเป็นอย่างไรบ้าง เราเห็นได้ชัด ๆ ในกรณีที่มีการเลือกตั้ง ชาวบ้านหลาย ๆ

คนที่เป็นวัตถุนิยมจะเลือกคนที่มิฐานะดี ส.ส. ต้องมิฐานะดีไว้ก่อนจึงถือว่าเป็นคนดี ถ้าเกิดเป็นครูที่ ยากจนมักจะไม่ได้รับการเลือกตั้ง นี่คือการคิดของวัตถุนิยมที่เข้าไปครอบงำจิตใจของคนที่อยู่ใน ระบบทุนนิยม Richins and Dawson ได้กล่าวถึงลัทธิวัตถุนิยมไว้ว่า คำว่า ลัทธิวัตถุนิยม (Materialism) และวัตถุนิยม (Materialistic) ถูกกล่าวถึงโดยทั่วไปจากนักเขียนจำนวนมากในการให้ คำจำกัดความเกี่ยวกับลัทธิวัตถุนิยมไว้ว่า เริ่มแรกหมายถึง แนวคิดเชิงปรัชญาที่กล่าวว่าการมีชีวิตไม่ มีอะไรสำคัญนอกจากวัตถุและกระบวนการเกี่ยวกับวัตถุนิยมที่มีชื่อเสียงจากพจนานุกรม Oxford English Dictionary กล่าวว่าลัทธิวัตถุนิยมเป็นการปักใจในความต้องการวัตถุและความปรารถนา โดย การละเลยในเรื่องของจิตวิญญาณในวิถีชีวิต ความคิดเห็นหรือให้ความสนใจทั้งหมดไปที่วัตถุ ทุกสิ่ง ขึ้นอยู่กับวัตถุ Rassuli and Hollander (1986) อธิบายว่า ลัทธิวัตถุนิยม หมายถึง การตระหนักถึงความ สนใจในการได้รับและการใช้จ่าย Sahlin (1976) ให้ความหมายว่า ลัทธิวัตถุนิยม หมายถึง ระบบทาง วัฒนธรรมที่ให้ความสนใจในวัตถุ ซึ่งไม่ได้สนับสนุนในเป้าหมายอื่น ๆ ทางสังคมและให้ความ สนใจในตนเองเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของเหนือคนอื่น เมื่อคนส่วนใหญ่จะปรารถนาที่จะบริโภคสินค้าด้วย เหตุผล ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์อธิบายว่าการบริโภคโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก เช่น คั่นหาสถานภาพ ความใหม่ จึงถูกเรียกว่าเป็น “วัฒนธรรมบริโภค (Consumer culture)”

ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมบริโภคมีหลากหลายมากมาย แต่เราสามารถจำแนก คำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมบริโภคที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาและองค์ความรู้ และวางอยู่บนพื้นฐานทาง ทฤษฎี แนวความคิด หรือแนวทางการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การอธิบายวัฒนธรรมบริโภคด้วยกระบวนการสร้างความหมายทั้งระดับปัจเจกชนและ ทางสังคม เพื่อกำหนดคุณค่า รสนิยม กลุ่มชนชั้น การจำแนกแยกแยะความหมายในการอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่บริโภคกับเรา ก็เพื่อกำหนดถึงคุณลักษณะในการดำเนินชีวิตในสังคม สมัยใหม่ ลักษณะของคำอธิบายเช่นนี้จะปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดสัญวิทยา (Semiology) โครงสร้างนิยม (Structuralism) หลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) และวัฒนธรรมเชิงวัตถุ (Material culture) เป็นต้น

2. การอธิบายวัฒนธรรมบริโภคในฐานะที่เป็นปัญหาการครอบงำทางวัฒนธรรม ผ่านการ พัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการผลิต กระบวนการแพร่กระจายของสารที่สร้างความหมายแก่ผู้รับสาร รวมทั้งการพิจารณาบทบาทของสื่อที่ทำหน้าที่มากกว่าการเป็นผู้นำสาร แต่ยังแฝงเร้นสารบางอย่างที่ มีผลต่อการผลิตรูปแบบทางวัฒนธรรมบริโภค ลักษณะของคำอธิบายเช่นนี้จะปรากฏให้เห็นจาก

แนวความคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต กลุ่มวัฒนธรรมศึกษาสกุลอังกฤษและแนวความคิดของฌอง โบดริยาร์ (Jean Baudrillard) เป็นต้น

3. การอธิบายวัฒนธรรมบริโภคนิยมในฐานะที่เป็นรูปแบบทางสังคมร่วมสมัย ที่พลวัตของระบบทุนนิยมและเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมบริโภคนิยม ลักษณะของคำอธิบายเช่นนี้จะปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดหลังมาร์กซิสต์ (Post-Marxism) สังคมหลังอุตสาหกรรม (Post-industrial Society) และกระแสหลังสมัยใหม่ (The postmodern) หลังสมัยนิยม (Postmodernism) หรือยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernity) เป็นต้น

คำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมบริโภคนิยมส่วนใหญ่เชื่อมโยงเนื้อหาทางด้านการบริโภคเข้ากับสังคมสมัยใหม่ หรือเป็นผลพวงของยุคสมัยใหม่ (Modernity) พลวัตของระบบทุนนิยม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจนก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลชน (Mass product) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้ขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตให้คล้อยตามการขยายตัวของกลไกตลาดจากท้องถิ่นสู่โลกาภิวัตน์ ตลอดจนรูปแบบทางความคิดความเชื่อต่อการดำรงชีวิตของเรา จนมีผู้กล่าว “บริโภคนิยมคือศาสนาของปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20” (เกษม เพ็ญภินันท์, 2550)

วิถีบริโภคนิยมเติบโตขึ้นท่ามกลางระบบการพัฒนาศักยภาพใหม่ที่น่าเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะเงิน) เป็นตัวตั้งทำให้ผู้คนติดยึดความสุขจากวัตถุ มุ่งไขว่คว้าหาความหมายของผลิตภัณฑ์มาเป็นของตัวเองมากขึ้น ดิ้นเดินอยากมี อยากเป็น อยากได้ไปเสียทุกอย่าง ผู้คนที่อยู่ในชนบททะเลาะการดำรงชีพแบบเรียบง่ายตามวิถีเดิมของชุมชน ใช้จ่ายเกินตัว สร้างภาระหนี้สิน จนเกิดเป็นความเครียด บางครอบครัวหาทางออกโดยการขายลูกไปเป็นโสเภณี ขายที่นา และเครื่องมือทำกิน ความยั่งยืนของสังคมชนบทหายไป บ้างอพยพเข้าไปเป็นผู้อพยพแรงงานในเมือง ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ครอบครัวแตกแยก ปัญหาเสพติดและอาชญากรรมในที่สุด ส่วนผู้คนในเมืองใหญ่ที่มีรายได้ระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างสูง หลบต่อหลายคนพากันตะเกียกตะกายยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนให้หรูหรา มีเกียรติ มีตำแหน่งใหญ่แหว่ลื้อมไปด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่อบำรุงสุขภาพกายภาพกันอย่างเกินความจำเป็น อันเป็นผลส่วนหนึ่งจากการกระตุ้นเร้าของวิถีบริโภคนิยม (ภัทริรา ช่างพินิจ, 2547) ซึ่งการบริโภคทำให้ผู้คนในสังคมซึมซับรับเอาวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ Bourdieu อธิบายว่ารสนิยมทำหน้าที่สำคัญในฐานะเครื่องบ่งชี้ในด้านชนชั้น เขากล่าวคำว่า “วัฒนธรรม” ในความหมายของชนชั้นสูงและ “วัฒนธรรม” ในความหมายทางมานุษยวิทยาได้สร้างขึ้นบนพื้นที่ทางสังคมเดียวกัน การคัดค้านหรือตัดสินใจในด้านของรสนิยมจะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อพื้นที่ของ

รูปแบบชีวิตถูกนำไปใส่ในโครงสร้างทางสังคมหรือชนชั้น โดยหลักโครงสร้างพื้นฐานขึ้นอยู่กับปริมาณและส่วนประกอบของทุนที่คนกลุ่มนั้นมีอยู่ ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีทุนทางเศรษฐกิจจำนวนมาก (นักธุรกิจอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการระดับสูง) จะมีสนิยมในการบริโภคอาหารของนักธุรกิจ การใช้รถยนต์นำเข้าจากต่างประเทศ การประมูลสินค้า การมีบ้านพักตากอากาศ การเล่นกีฬาชั้นสูง การสะสมศิลปวัตถุ เป็นต้น ส่วนผู้ครอบครองทุนทางวัฒนธรรมก็มักจะมีสนิยมในการชมงานศิลปะ การศึกษาภาษาต่างประเทศ การเล่นเกมจิ๊กซอว์ หรือการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติ เป็นต้น และสำหรับผู้มีทุนทั้ง 2 ประเภทนี้ไม่มากก็อาจมีสนิยมเกี่ยวกับการเล่นฟุตบอล กินมันฝรั่งทอด ชมกีฬา หรือไม่ก็เดินร้านในที่สาธารณะ เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามที่มีการเข้ามาของรสนิยมใหม่ ๆ จะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่า โดยการพยายามเทียบเคียงรสนิยมกับผู้ที่อยู่ในชนชั้นสูงกว่า ซึ่งทำให้บุคคลในกลุ่มหลังต้องแสดงออกด้วยการรับรสนิยมใหม่เพื่อรักษาระยะห่างของชนชั้นไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานว่า ความพึงพอใจขึ้นอยู่กับกรอบหรือบริบทสินค้าทางวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้กลุ่มผู้มีการศึกษาหรือปัญญาชนนี้จะเป็นผู้ใช้ตรรกะของระบบสัญลักษณ์ในการสร้างความแตกต่างที่จะนำไปสู่การผลิตซ้ำของรูปแบบการคงอยู่ของความสัมพันธ์ทางชนชั้นของกันและกันไว้ (Featherstone, 1992)

กลุ่มชนชั้นใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นซึ่ง Bourdieu ได้กล่าวไว้ว่าเป็นกลุ่มชนชั้นล่างที่เปลี่ยนตนเองไปสู่อีกชนชั้นหนึ่ง ซึ่งปกติแล้วพวกเขาจะมีทุนในทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษา รวมทั้งมีความแตกต่างจากชนชั้นสูงรุ่นเก่าและชนชั้นแรงงาน ในด้านการมีรูปแบบชีวิตแบบง่าย ๆ และมีความเป็นอิสระ ดังนั้นการใช้แนวคิดของพื้นที่ทางสังคม (Social habitus) จึงมีประโยชน์อย่างมากในการสร้างโครงสร้างของการจัดการในการกำหนดรสนิยม การใช้คำว่า Habitus ของ Bourdieu นั้นใช้ในการอธิบายถึงวิถีทางที่ทางเลือกของบุคคลและการแสดงออกหรือการเปิดเผยร่างกายถูกนำมาจัดรูปและควบคุมภายในตำแหน่งทางสังคมของตนเอง โดย Habitus ถูกใช้สำหรับอธิบายความขัดแย้งในพฤติกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยปราศจากการไตร่ตรองรวมทั้งไม่ถูกจำกัดโดยเป้าหมายอีกด้วย Habitus แสดงถึงโลกที่แวดล้อมบุคคลทั้งในด้านพฤติกรรมประจำวัน สภาพการทำงาน รูปร่างหน้าตาและการดำเนินชีวิตที่ถูกสร้างขึ้นจากเงื่อนไขภายใต้โครงสร้างตำแหน่งของบุคคลนั้น เช่น ตำแหน่งทางเพศหรือชนชั้น เป็นต้น และสามารถถูกสร้างขึ้นได้อีกทั้งจากส่วนบุคคลและจากสังคม เช่น ระบบการศึกษา ครอบครัว สถานที่ทำงาน สื่อมวลชนและในวัฒนธรรมบริบทนิยม Habitus จะถูกแสดงออกมาในรูปของวิธีการที่บุคคลใช้ควบคุมตนเอง แต่งกาย บริโภคสินค้า การแสดงท่วงท่า สนทนา รูปแบบรสนิยม รวมทั้งวิธีที่เขาใช้ในการรับรู้ต่อสภาพความเป็นจริงด้วย ดังนั้น กลุ่มทางสังคมที่มีความแตกต่างกันไปนั้นไม่เพียงขึ้นอยู่กับฐานะเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมถึง

รูปแบบการบริโภคและลักษณะการแสดงออกของร่างกายแต่ละคนอีกด้วย ทั้งนี้ Habitus ไม่เพียงแต่ปรากฏอยู่ในรูปแบบชีวิตประจำวันแต่ยังสามารถปรากฏอยู่บนร่างกายได้อีกด้วย เช่น รูปร่าง กิริยา ท่าทาง จำนวนพื้นที่ทางสังคมและเวลาที่บุคคลนั้นใช้อ้างความเป็นตนเอง ร่างกายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในการแสดงออกกระสันนิยม โดยที่แต่ละกลุ่มจะมี Habitus ที่แตกต่างกันและชุดของความแตกต่างนี้ก็จะถูกนำมาใส่ลงในพื้นที่ทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบกับรูปแบบการดำเนินชีวิตกับทุกชนชั้น (Featherstone, 1992)

ระบบทุนนิยมอันเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนสังคมนั้น ได้สร้างกระแสบริโภคนิยมขึ้นและเห็นผลกระทบชัดเจนในบริบทพื้นที่เมือง บริโภคนิยมเป็นกระแสที่ให้ความสำคัญกับวัตถุในฐานะที่เป็นสินค้าที่ผู้คนต้องบริโภคและผลักดันให้มนุษย์จำเป็นต้องบริโภคตลอดเวลา เพื่อกระตุ้นให้เกิดเม็ดเงินไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจ มนุษย์ในกรอบบริโภคนิยมจึงมีความสำคัญในแง่ที่เป็น “นักบริโภค” ผลกระทบที่สำคัญอย่างหนึ่งของบริโภคนิยมคือการที่ “ความหมาย” หรือ “สารัตถะ” ในการกระทำหรือการดำรงอยู่ของมนุษย์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีการบริโภค ความซับซ้อนของการบริโภคไม่ได้อยู่ที่การบริโภคเอง หากแต่อยู่ที่สัญลักษณ์หรือสิ่งที่การบริโภคนั้นหมายถึงหรือแทนที่ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2550) ดังที่ Jean Baudrillard (2001) กล่าวว่า การบริโภคโดยแท้จริงแล้วไม่ได้เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือวัตถุโดยตรง หากแต่เกี่ยวข้องกับการที่สินค้านั้นเป็นสัญลักษณ์ของอีกสิ่งหนึ่ง Baudrillard นิยามการบริโภคว่าเป็นการกระทำอันเป็นระบบของการจัดการกับสัญลักษณ์ (A systematic act of the manipulation of signs) กล่าวคือ ในระบบบริโภคนิยม สินค้าหรือวัตถุไม่ได้หมายถึงแต่ตัวของมันเองอีกต่อไป หากแต่เป็นสัญลักษณ์สื่อไปถึงสถานภาพของวิถีชีวิตหนึ่ง นอกจากนี้สินค้าและหน้าที่ในการเป็นสัญลักษณ์ยังเชื่อมโยงกันในสายสัมพันธ์ที่ไร้ซึ่งเหตุผลหรือกฎเกณฑ์ แต่ถูกทำให้ดูเป็นเรื่องธรรมชาติที่ใครต่อใครก็เห็นพ้องต้องกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือโทรศัพท์มือถือ ในอดีตโทรศัพท์มือถือไม่ได้มีกันแทบทุกคนเช่นในปัจจุบัน บางคนถึงแม้จะไม่มี ความจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์มือถืออย่างยืดยาวแต่ก็พกไว้เป็นการ “เสริมบารมี” เพื่อให้ดูโก้เก๋และเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่เร่ร่อน

วิถีชีวิต (Lifestyle)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตในกรอบแนวคิดของการจัดสรรเวลาให้กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริโภคนิยม การให้ความสนใจ หรือให้ความสำคัญตามกระแสบริโภคนิยมและความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อเรื่องบริโภคนิยม ในส่วนนี้พนักงานได้อาศัยความหมายเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic

meaning) ที่มาเกี่ยวกับตัวสินค้า โดยความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ของพนักงานนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เริ่มแรกโดยนักจิตวิทยา Alfred Adler (1960) เขาให้ความสำคัญพิเศษกับตัวบุคคล รวมทั้งแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงกันระหว่างแต่ละบุคคลกับวิถีชีวิตของพวกเขา (Matzler *et al.*, 2004) ในปี 1964 William Lazer ได้ให้คำจำกัดความวิถีชีวิตไว้ว่า เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน โดยการสร้างเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากความต่อเนื่องของการดำเนินชีวิตในสังคม รวมทั้งได้เสนอแนะแนวคิดวิถีชีวิตทางด้านการตลาดและการวิจัยผู้บริโภค เนื่องจากผู้วิจัยจำนวนมากได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อวัดตัวแปรเกี่ยวกับผู้บริโภคที่แตกต่างกัน การพยายามเพื่อจัดกลุ่มปัจเจกเข้าไปในการแบ่งกลุ่มวิถีชีวิต ซึ่งวิถีชีวิตนั้นส่งผลกระทบต่อขอบเขตของพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง เช่น การเลือกจุดหมายปลายทางในการพักผ่อนหรือกิจกรรมในช่วงเวลาพักผ่อนและยังเป็นพื้นฐานต่อการแบ่งกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (Fuller and Metzler, 2008)

การศึกษาเพื่อแบ่งกลุ่มประชากรตามรูปแบบการดำเนินชีวิตนั้น สามารถวัดได้หลายวิธี โดยเครื่องมือที่นักวิจัยนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย AIOs ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อวัดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงออกผ่านตัวแปรต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น

1. Activities การจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. Interest เรื่องที่สนใจเป็นพิเศษและการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ
3. Opinions ความคิดเห็นต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. Demographics ลักษณะพื้นฐานของแต่ละคน เช่น รายได้ อาชีพ ที่อยู่อาศัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อคำถามที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับจัดประเภทของวิถีชีวิต (Lifestyle) หรือ AIO's Statement นั้น ผู้วิจัยยึดแนวทางของ Joseph T. Plummer เป็นหลักในการสร้างข้อคำถาม โดยได้พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม หมายถึง ลักษณะการใช้ชีวิตของพนักงานในโรงงานแปรรูป

ผลิตภัณฑ์อาหารที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นให้มีความสำคัญกับการบริโภค นั่นคือ การบริโภคความหมายที่ติดมากับสินค้า การบริโภคเพื่อการบริโภค เพื่อสร้างความพึงพอใจและอัตลักษณ์ ทัศนคติของตนเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์ทางสังคมน้อยกว่าความพึงพอใจของตน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อในการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดกลุ่ม AIOs เพื่อการศึกษาแบบการใช้ชีวิต (AIO Categories of lifestyle studies)

Activities (ใช้กิจกรรมอย่างไร)	Interest (ยินดีที่ได้ทำอะไร)	Demographic (เขาเป็นใคร)	Opinions (คิดอย่างไร)
กิจกรรมสังคม (Social events)	ครอบครัว (Family)	อายุ (Age)	ต่อตัวเอง (Themselves)
การใช้เวลาว่าง (Vacation)	บ้าน (Home)	การศึกษา (Education)	เรื่องเกี่ยวกับสังคม (Social issues)
การทำงาน (Work)	งานในอาชีพ (Job)	รายได้ (Income)	การเมือง (Politics)
งานอดิเรก (Hobbies)	ชมรม (Community)	อาชีพ (Occupation)	ธุรกิจ (Business)
ความบันเทิง (Entertainments)	นันทนาการ (Recreation)	ขนาดครอบครัว (Family size)	เศรษฐกิจ (Economics)
สมาชิกสโมสร (Club membership)	แฟชั่น (Fashion)	ที่อยู่อาศัย (Dwelling)	การศึกษา (Education)
การร่วมกิจกรรมชุมชน (Community)	อาหาร (Food)	ภูมิศาสตร์ (Geography)	ผลิตภัณฑ์ (Products)
การเลือกซื้อ (Shopping)	สื่อต่าง ๆ (Media)	ขนาดเมืองที่อาศัย (City size)	อนาคต (Future)
กีฬา (Sports)	ความสำเร็จ (Achievements)	ขั้นต่าง ๆ ในวงจรชีวิต (Stages in life cycle)	วัฒนธรรม (Culture)

ที่มา: Plummer, J. T. (1974)

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าการศึกษาวิถีชีวิตจะเป็นการศึกษาโดยใช้ลักษณะคำถามหรือ AIO Statement ถามบุคคลในประเด็นที่เกี่ยวกับกิจกรรม การกระทำต่าง ๆ (Activities) ความสนใจ (Interests) และความคิดเห็น (Opinions) ที่เขามีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าเป็นอย่างไร โดยมีพื้นฐานจากความคิดเกี่ยวกับตัวเอง (Self concept) โดยแนวคำถามจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ซึ่งจะ

ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปวิเคราะห์และจัดประเภทรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามีลักษณะอย่างไร โดยที่ผู้บริโภคมจะต้องเลือกคำตอบจากมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scales) ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยการคิดคำบรรยาย (Statements) เหล่านี้จะพัฒนาจากข้อความจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ความสนใจและความคิดเห็นของผู้บริโภค

กิจกรรม (Activities) ประกอบด้วย การทำกิจกรรมเพื่อเป็นงานอดิเรก และใช้เวลาว่างอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่และทำกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพึงพอใจและความบันเทิงของตนเองมากกว่าสิ่งอื่น ๆ การร่วมทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นในเรื่องการบริโภค หรือเกี่ยวกับตัวเงินมากกว่าเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองมากกว่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งบริโภคเกินความจำเป็น

1. การทำงาน (Work) หมายถึง การทำงานอย่างหนักหรือทำงานในสภาพแวดล้อมที่กดดันต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงินมาสำหรับจ่ายซื้อสินค้าสนองความสุขและคิดว่า การได้บริโภคสินค้าที่มีราคาแพงหรือสินค้าที่มีตราหือเป็นการแสดงถึงความสำเร็จในการทำงาน โดยประเมินว่าบุคคลใดประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากเงินเดือนหรือสิ่งของที่บุคคลนั้นครอบครอง ความสำคัญไม่ได้เกิดขึ้นจากงานที่ทำ แต่ขึ้นอยู่กับเงินที่ได้จากการทำงานไปซื้อสินค้ามาครอบครองโอ้อวดผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นยอมรับตนเอง รวมทั้งการมุ่งมั่นที่จะหาเงินให้ได้มากเท่าที่อยากจะใช้จ่าย เพื่อจะจ่ายให้มากขึ้น

2. งานอดิเรก (Hobbies) หมายถึง การใช้เวลาว่างจากการทำงานส่วนใหญ่ไปกับการเพลิดเพลินสนุกสนานในการจ่ายซื้อของตามห้างสรรพสินค้า เพื่อบริโภคสินค้าตามความพึงพอใจของตนเอง โดยเฉพาะเลือกทำกิจกรรมที่ต้องลงทุนซื้อสิ่งของในปริมาณมากและเป็นกิจกรรมที่กำลังเป็นที่นิยม เพื่อให้ตนเองเป็นที่สนใจของคนอื่นและรู้สึกโดดเด่นเหนือคนอื่น การสะสมสิ่งของนอกจากทำให้มีความสุขจากการครอบครองแล้วยังเป็นตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย โดยเฉพาะการเป็นเจ้าของสินค้าที่มีตราหือ แม้สิ่งของนั้นจะมีราคาแพง

3. กิจกรรมสังคม (Social events) หมายถึง การใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยมีความคิดว่าความสุขในชีวิตไม่ได้เกิดจากการให้ การแบ่งปันและการช่วยเหลือสังคม แต่เกิดขึ้นจากการได้บริโภคสิ่งของตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง โดยเลือก

เข้าร่วมทำกิจกรรมที่ตนเองได้รับประโยชน์เท่านั้น เพื่อได้รับการยอมรับและยกย่องชื่นชมจากสังคม รวมทั้งจะใช้พื้นที่นี้ในการบ่งบอกความสำเร็จผ่านการใช้สินค้าที่มีตราสัญลักษณ์ที่เป็นที่นิยมหรือการอวดเครื่องประดับที่มีราคา

4. การใช้เวลาว่าง (Vacation) หมายถึง การใช้เวลานอกเหนือจากเวลาทำงานประจำด้วยความสมัครใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือ การดูทีวี การออกกำลังกาย การออกกำลังกายตามที่ปรารถนาเพื่อความสุข รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ นั้นยังช่วยให้เป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าประสบความสำเร็จในชีวิตเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่แท้จริงของกิจกรรมที่กระทำในขณะใช้เวลาว่าง

5. กิจกรรมบันเทิง (Entertainments) หมายถึง การสร้างความสุขให้ชีวิตด้วยการเสพสิ่งที่ต้องลงทุนสูงเพื่อให้ตนเองรู้สึกสนุกสนาน เช่น การร้องรำ ฟังเพลง ดูหนัง ดูละคร ชมคอนเสิร์ตการแสดงและการเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น แรงงานไทยใช้กิจกรรมเหล่านี้ในยามเหนื่อยล้าจากงานเพื่อผ่อนคลายและสร้างการยอมรับจากคนอื่น และโอ้อวดสิ่งที่เป็นเจ้าของ จะลงทุนซื้อความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ และคิดว่าชีวิตจะสมบูรณ์แบบไม่ได้ หากปราศจากสีสันความสุขที่ได้จากการเสพความบันเทิงเร้าใจจากสิ่งที่สร้างความสนุกสนานต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นกำไรชีวิต

6. สมาชิกสโมสร (Club membership) หมายถึง การสมัครเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ที่จัดให้มีกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ท่านชื่นชอบ เช่น สโมสรเดินรำ สโมสรออกกำลังกาย เป็นต้น โดยต้องจ่ายค่าธรรมเนียมที่มีราคาแพงเพื่อคงสภาพความเป็นสมาชิกและใช้ประโยชน์จากสถานที่ที่จัดกิจกรรมประเภทดังกล่าว โดยคาดหวังว่าจะได้รับการบริการอำนวยความสะดวกสบายความโอ้อ่าหรรษาของสถานที่ที่จัดกิจกรรม รวมถึงการได้รับการปฏิบัติอย่างดีเลิศแตกต่างกับค่าธรรมเนียมที่เสียไป นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงถึงสถานะภาพทางการเงินที่ดี

7. การร่วมกิจกรรมชุมชน (Community) หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันกับแรงงานไทยจัดให้มีขึ้น ทั้งด้วยความสมัครใจหรือไม่สมัครใจ เช่น งานบุญประเพณี งานทำบุญตักบาตร เป็นต้น โดยหวังว่าจะเกิดประโยชน์แก่ตนเองในทางใดทางหนึ่ง เช่น การสร้างสายสัมพันธ์และการยอมรับจากผู้อยู่ร่วมในชุมชน หรือการแสดงถึงสถานะภาพทางสังคมโดยการแต่งเครื่องประดับมีราคาไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น หรือการร่วมกิจกรรมเพื่อแสวงหาความสุขตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่ความสุขที่แท้จริงไม่ได้

เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ระหว่างบุคคลที่ร่วมกิจกรรมนั้น ๆ แต่เป็นความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ฉาบฉวย เช่น คบหาแต่คนในชุมชนที่ได้รับการยอมรับนับหน้าถือตาเป็นที่รู้จัก การเลือกคบกับกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เป็นต้น เพื่อแสดงถึงการยอมรับและสร้างความสำเร็จให้กับตนเอง

8. การจับจ่ายซื้อของ (Shopping) หมายถึง การใช้เวลาส่วนใหญ่กับการจับจ่ายซื้อของ โดยพยายามซื้อสินค้าในปริมาณมากขึ้นและราคาสูงขึ้น เพื่อตอบสนองความพึงพอใจ ชอบการจับจ่ายซื้อของเป็นชีวิตจิตใจ คิดว่าความสุขในชีวิตเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าดีมีราคา ไม่ได้ซื้อสินค้าเพราะเห็นคุณประโยชน์ใช้สอยแต่ซื้อเพราะการซื้อสินค้าทำให้มีความสุขและเป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง เลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากตราหือที่ได้รับความนิยม เพื่อบ่งบอกฐานะของตนเองและอวดคนอื่นรวมถึงการซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากรูปลักษณ์ภายนอกที่สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจและคิดว่าการมีบัตรเครดิตหรือซื้อสินค้าผ่านบัตรเครดิตเป็นการแสดงถึงชีวิตที่ สมบูรณ์แบบ ความสำเร็จของบุคคลขึ้นอยู่กับลักษณะการจับจ่ายซื้อของและใช้สินค้ามาบ่งบอกความสำเร็จ

9. กีฬา (Sports) หมายถึง การที่แรงงานไทยมีความสุขที่ได้ใช้เวลาออกกำลังกายที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น คลับ สโมสร ศูนย์กีฬา สถานออกกำลังกาย ประเภทฟิตเนส เป็นต้น หรือความต้องการมีอุปกรณ์ชุดกีฬา (เสื้อผ้า รองเท้ากีฬา เป็นต้น) ที่มีตราหือมากกว่าความสุขที่ได้รับจากการมีร่างกายแข็งแรงและอารมณ์ดี ประเภทกีฬาและอุปกรณ์ชุดกีฬาเป็นตัวบ่งบอกฐานะและทำให้เป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง วัตถุประสงค์ของการเล่นกีฬา เป็นการพิชิต รางวัลความสำเร็จ รวมถึงมีความรู้สึกรักอยากเล่นกีฬาที่ต้องลงทุนสูงตามแบบอย่างคนมีฐานะร่ำรวยหรือนักธุรกิจที่ตนเองชื่นชอบ เช่น กีฬากอล์ฟ กีฬาเทนนิส เป็นต้น

ความสนใจ (Interests) ระดับความตื่นเต้นที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ หรือใส่ใจแบบต่อเนื่องกับการให้ความสำคัญในภาพลักษณ์ของตนเอง ความสนใจการพักผ่อนตามศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า ความสนใจและติดตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหาร นันทนาการ แฟชั่นตามกระแสนิยม สนใจเรื่องความร่ำรวยมั่งคั่ง เป็นการบ่งบอกถึงความสำเร็จ เน้นวัตถุนิยม

1. ครอบครัว (Family) หมายถึง การที่แรงงานไทยให้ความสำคัญต่อครอบครัวในประเด็นของการบริโภคและครอบครองวัตถุสิ่งของ โดยให้ความหมายว่าวัตถุสิ่งของจะสร้างความสุขและเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จในชีวิต รวมถึงการยอมรับนับถือจากสังคมผ่านการครอบครองวัตถุ

2. บ้าน (Home) หมายถึง การที่แรงงานไทยตั้งใจอยากมีบ้านที่เพียบพร้อมด้วยอุปกรณ์อำนวยความสะดวกหรูหรา เนื่องจากเป็นบ้านในฝัน บ้านเป็นบ่งบอกถึงความสำเร็จในชีวิต มีแนวโน้มประเมินความสำเร็จของคนจากขนาดและราคาของที่อยู่อาศัยและเฟอร์นิเจอร์ของตกแต่งบ้านยกระดับสถานะของตนเองจากการมีบ้านหลังโตและมีเฟอร์นิเจอร์หรูหรา ให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัยเพื่อให้คนอื่นยอมรับ เลือกที่อยู่อาศัยโดยดูจากความหรูหราราคาแพงเพื่อไม่ให้คนอื่นดูถูกตนเอง แม้ต้องเป็นหนี้ คิดว่าการมีบ้านและเฟอร์นิเจอร์ของตกแต่งบ้านที่หรูหรา จะทำให้มีความสุขในชีวิต มีข้าวของเครื่องใช้ในบ้านที่มีลักษณะการใช้งานเหมือน ๆ กันจำนวนมาก

3. งานในอาชีพ (Job) หมายถึง แรงงานไทยให้ความสนใจในความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่ โดยหวังว่าจะได้รับมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นและได้รับเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้รับการประเมินและเลื่อนตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือลำดับอาวุโสและคิดว่าเมื่อได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้างานย่อมได้รับการให้เกียรติเชิดชูจากผู้บังคับบัญชาในสายอาชีพ

4. ชุมชน (Community) หมายถึง การให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์หรือบุคคลต่าง ๆ ในสังคมชุมชนรอบตัว แรงงานไทยแสดงออกถึงความสนใจที่มีต่อชุมชนโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เพื่อให้เกิดความยอมรับ การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้ที่มีสถานะที่ดีที่มีอิทธิพลต่อชุมชนเพื่อยกระดับความสำคัญของสถานะภาพให้ดีขึ้นนั้น โดยกระทำการใช้เครื่องมือที่มีตราหือหรือของที่มีราคาสูงมีความทันสมัย เพื่อแสดงออกว่าตนเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จและเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและสะดวกต่อการยกระดับสถานะและจะนำมาซึ่งความสุขความพึงพอใจ

5. นันทนาการ (Recreation) หมายถึง แรงงานไทยเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจในเวลาว่างที่เสร็จสิ้นจากภารกิจในชีวิตประจำวันและหน้าที่การงานแล้ว เช่น กิจกรรมทางดนตรี เล่นเกมสหรือกีฬา การสะสมของเก่า การชมภาพยนตร์ การอ่านนิตยสาร การจัดเลี้ยงงานวันเกิดงานเลี้ยงชุมนุมญาติเก่า เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อตนเองและพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต เพื่อให้ความสัมพันธ์นั้นผูกโยงแน่นแฟ้นหวังประโยชน์ต่อไปในภายภาคหน้า รวมถึงความมุ่งหวังว่ากิจกรรมนันทนาการจะ

ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และสถานภาพทางสังคมให้ดีขึ้น โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์อันแท้จริงของกิจกรรมนั้นแทนการพึ่งตนเองและต่อสังคมโดยรวม

6. แฟชั่น (Fashion) หมายถึง แรงงานไทยกระตือรือร้นกับการแต่งตัวให้มีแบบคล้าย ๆ กับคนที่ตนชื่นชอบ เช่น ดารา นักร้อง นักแสดงหรือผู้นำกลุ่มตามกระแสนิยม เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับตนเอง เป็นผู้นำแฟชั่นการแต่งตัวและการใช้สินค้าราคาแพง เพื่อดึงดูดความสนใจจากคนอื่น สร้างการยอมรับจากคนอื่น โดยแต่งกายและสินค้าที่มีชื่อเสียงตามสมัยตลอดเวลา ความสุขเกิดจากการใช้สินค้าแฟชั่น หากยังไม่ได้สินค้าเหล่านั้นจะกังวลใจหรือไม่สบายใจจนกว่าจะหามาได้ ครอบครองแม้ต้องเป็นหนี้ก็ตาม ประเมินความสำเร็จของบุคคลจากการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีราคาแพง โดยคิดว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จจะสินค้าที่มีตรายี่ห้อ

7. การรับประทานอาหาร (Food) หมายถึง การเลือกรับประทานอาหารโดยพิจารณาจากร้านอาหารว่า ร้านชื่ออะไร กินที่ไหน กินในสภาพแวดล้อมอย่างไรเป็นสำคัญ มากกว่ารับประทานอาหารเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ร้านอาหารและรายการอาหารช่วยยกระดับฐานะให้คนอื่นยอมรับโดยนิยมรับประทานอาหารตามห้างสรรพสินค้ามากกว่าคำนึงถึงคุณค่าและความสะอาดปลอดภัยของอาหาร ขอมจ่ายในราคาที่แพงกว่าราคาทั่วไป โดยชื่นชอบการรับประทานอาหารในร้านอาหารตามห้างสรรพสินค้าเพื่อให้คนอื่นเห็นว่าตนเป็นคนมีรสนิยม มีความสุขจากการรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยวัตถุดิบที่มีราคาสูงกว่าอาหารทั่ว ๆ ไปที่มีคุณค่าใกล้เคียงกัน

8. การเปิดรับสื่อ (Media) หมายถึง แรงงานไทยให้ความสนใจในสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร รวมถึงสื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น โดยสื่อที่ให้ความสนใจนั้น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าตามที่โฆษณา เนื่องจากวาดฝันถึงความสุขที่ได้รับจากการได้ครอบครองสินค้านั้น โฆษณาจากสื่อประเภทต่าง ๆ ได้สร้างมายาภาพให้ได้พบกับความสุขสำราญ สื่อประเภทต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการซื้อของที่บ่งบอกความสำเร็จในชีวิตการเป็นเจ้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่สร้างความโดดเด่นเหนือคนอื่น สร้างการยอมรับจากคนอื่นด้วยการเปลี่ยนโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่ตามกระแสนิยม ราคาของโทรศัพท์เคลื่อนที่แสดงถึงความสำเร็จของบุคคลได้ บริโภคสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มคนในสังคมแวดล้อม เพื่อต้องการแสดงออกว่าตนมีรสนิยม

9. **ความสำเร็จ (Achievements)** หมายถึง แรงงานไทยให้ความสำคัญอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ชีวิตสำเร็จบรรลุตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ คดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยไม่คำนึงถึงว่าจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดสมดุล หรือต้องเป็นทุกข์เศร้าหมองจากความต้องการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งไม่คำนึงถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะแย่งหรือต้องตัดขาดความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม มีความคาดหวังถึงความสมบูรณ์ของชีวิต ครอบครัวว่าจะต้องมีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งฐานะเงินทองหน้าตาเกียรติยศชื่อเสียงเป็นที่รำลือในวงสังคมที่ตนอยู่อาศัย และมุ่งมั่นจะเป็นที่หนึ่งในทุก ๆ ด้านอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่น หรือมีความเป็นอยู่ดีกว่าบุคคลอื่น เช่น ต้องการความปลอดภัย ต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ต้องการความยอมรับในสังคม เป็นต้น

ความคิดเห็น (Opinions) ประกอบด้วย การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถาม ในลักษณะการตีความ การคาดหวัง และการประเมินผลดีผลเสีย เช่น ความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับสินค้าต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม ธุรกิจ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบริบทนิยาม

1. **ตนเอง (Themselves)** หมายถึง การที่แรงงานไทยเข้าใจว่าความสำเร็จในชีวิตคือความสุขที่ได้จากการครอบครองใช้ที่ปรารถนา จึงหาความสุขในชีวิตจากการจับจ่ายซื้อของ โดยคาดหวังที่จะมีเงินมากขึ้นเพื่อซื้อสิ่งของราคาแพงขึ้นตอบสนองความพึงพอใจของตนเองอย่างไม่สิ้นสุด เงินจึงเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตเพื่อให้มีชีวิตรอดในสังคมและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ยังมีทรัพย์สินเงินทองมาก ชีวิตก็มีความสุขมาก โดยมีเป้าหมายในชีวิตคือการใช้ชีวิตอย่างโอ้อ่าหรูหรา คาดหวังที่จะใช้ชีวิตสะดวกสบายอย่างมหาเศรษฐี มุ่งแสวงหาสินค้ามาบ่งบอกความสำเร็จของตนเองและประเมินความสำเร็จในชีวิตจากความร่ำรวย ต้องการให้คนอื่นเห็นว่าตนเองร่ำรวยจากการใช้สินค้ายี่ห้อที่มีชื่อเสียง พยายามสร้างภาพลักษณ์ของตนเองเพื่อไม่ให้คนอื่นมองว่าตนเองจนลำบาก และสร้างการยอมรับจากคนอื่นด้วยการครอบครองของมีค่า

2. **เรื่องเกี่ยวกับสังคม (Social issues)** หมายถึง ปรากฏการณ์ของเรื่องซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงหรือทางอ้อมต่อสมาชิกสังคมจำนวนมากหรือทั้งหมด และพิจารณาว่าเป็นปัญหา การถกเถียงสัมพันธ์กับคุณค่าทางจริยธรรม หรือ ทั้งสองด้าน ประเด็นทางสังคมรวมถึงความยากจน ความรุนแรง มลภาวะ ความอยู่ดีมีสุข การกดขี่ด้านสิทธิมนุษยชน การแตกแยก อาชญากรรม การทำ

แท่ง การควบคุมอาวุธปืน ประเด็นทางสังคมได้สัมผัสต่อโยงใยของสังคม รวมถึงความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของชุมชน และวางอยู่เหนือการควบคุมของบุคคลใด ๆ ตัวอย่างของประเด็นทางสังคม เช่น การแบ่งแยกทางสังคม สวัสดิการสังคม ยาเสพติด ค่านิยมครอบครัว เป็นต้น ซึ่งใช้ปรากฏการณ์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตนหรือเพื่อตอบสนองความพึงพอใจที่ได้รับจากการเรียกร้อง หรือการยอมรับความคิดเห็นของตนเอง

3. การเมือง (Politics) หมายถึง แรงงานไทยสนับสนุนให้รัฐดำเนินนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม ไม่เห็นด้วยในนโยบายที่ขัดต่อผลประโยชน์ของตนเองทุกกรณีแม้เป็นนโยบายที่มีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เห็นว่าการซื้อเสียงและการคอร์รัปชันของนักการเมืองเป็นเรื่องปกติ เลือกผู้นำประเทศโดยพิจารณาจากฐานะทางการเงินเป็นสำคัญ ยกย่องผู้ที่มาปกครองประเทศจากความร่ำรวยเพราะคิดว่าจะสามารถบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้าอยู่รอดต่อไปได้ สนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายเน้นการบริโภคเป็นอันดับแรก เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตอบสนองชีวิตที่สุขสบายขึ้น สนับสนุนให้รัฐเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยการเน้นให้เห็นความสุขที่เป็นรูปธรรมจากการจับจ่ายซื้อของมากกว่าความสุขแบบพอเพียง

4. ธุรกิจ (Business) หมายถึง การที่แรงงานไทยเห็นว่า ธุรกิจที่มีผลกำไรสูง คือ ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ โดยจะยกย่องเจ้าของธุรกิจที่มีผลประกอบการสูงว่าเป็นบุคคลที่บรรลุประสบความสำเร็จในชีวิต สนับสนุนให้มีการขยายตัวในธุรกิจโฆษณา เนื่องจากช่วยให้ซื้อสินค้าได้สะดวกขึ้น คาดหวังให้มีสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งเงินกู้หรือแหล่งสินเชื่อเป็นที่พึ่งในการใช้จ่ายเงินอย่างราบรื่น โดยเฉพาะส่งเสริมให้ธุรกิจทุกประเภทสามารถใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้า เพื่อต้องการให้คนอื่นเห็นว่าท่านมีฐานะร่ำรวย ปรารถนาให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของธุรกิจนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เพื่อสร้างการยอมรับจากคนอื่นด้วยการเป็นเจ้าของสินค้าหรูหราราคาแพง สนับสนุนให้มีระบบขายผ่อนส่ง เพื่อสามารถซื้อของหลายอย่างตามใจปรารถนา

5. เศรษฐกิจ (Economics) หมายถึง การที่แรงงานไทยสนับสนุนให้มีการกระตุ้นการบริโภคของคนในชาติให้มีการจับจ่ายซื้อของมากขึ้น โดยเห็นว่า การซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ถือเป็นความพึงพอใจส่วนบุคคลที่ใครก็กระทำได้ถ้ามีเงินพอจะจ่ายได้ เข้าใจว่าการสนับสนุนให้เปิดการค้าเสรีอย่างกว้างขวางเป็นการกระจายสินค้าได้อย่างทั่วถึง เพราะทำให้สามารถซื้อใช้สินค้าได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งยิ่งบุคคลมีกำลังทรัพย์มากเท่าไร ก็ยิ่งได้เปรียบในการบริโภคมากเท่านั้น คิดว่าถ้าเศรษฐกิจดีมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้คนมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดทาง

เศรษฐกิจ (GDP) ที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของประเทศที่สำคัญที่สุด เศรษฐกิจมีผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคล โดยมีความคิดว่าคนส่วนใหญ่อยากเข้าไปอาศัยอยู่ในเมืองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เพราะต้องการให้คนอื่นเห็นว่าเป็นคนที่มีฐานะดี

6. การศึกษา (Education) หมายถึง การที่แรงงานไทยมีความคิดว่ายังได้รับการศึกษาสูงมาก ยังได้รับโอกาสที่จะประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับนับหน้าถือตา และมีความเชื่อว่าสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงมีค่าเทอมแพงจะเป็นสถาบันการศึกษาที่ช่วยบ่มเพาะให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงมากกว่าสถาบันการศึกษาที่มีค่าเทอมถูกหรือไม่มีชื่อเสียง อีกทั้งยกย่องคนที่มีการศึกษาสูงว่าเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ปรารถนาใบปริญญาหรือประกาศนียบัตรมาประดับบ้านเพื่อบ่งบอกการประสบความสำเร็จในชีวิต โดยไม่สนใจว่าจะได้มาด้วยวิธีการใด ประเมินว่าคนที่จบการศึกษาระดับสูงทุกคนล้วนเป็นคนที่มีความสุขในชีวิต

7. ผลิตภัณฑ์ (Products) หมายถึง การที่แรงงานไทยเข้าใจว่า ผลิตภัณฑ์ราคาแพงมีคุณภาพดีกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันและใช้ประโยชน์เหมือนกันแต่ราคาถูกกว่า สินค้ายี่ห้อที่มีชื่อเสียง (แบรนด์เนม) ขึ้นเดี๋ยวมักจะไม่เท่ากับสินค้าประเภทเดียวกันแต่ราคาถูกกว่าจำนวน 10 ชิ้น แรงงานไทยนิยมใช้ ผลิตภัณฑ์ยี่ห้อที่มีชื่อเสียงเพื่อบ่งบอกถึงรสนิยมแบบชนชั้นมีระดับ รู้สึกโก้หรูจากการใช้สินค้าหรือบริการที่นำเข้าจากต่างประเทศ โอ้อวดผู้อื่นจากการใช้เครื่องสำอางนำเข้าจากต่างประเทศ ชีวิตจะสะดวกสบายยิ่งขึ้นจากการครอบครองของใช้ที่อำนวยความสะดวกสบายครบชุด ภาควิชาใจที่ได้ใช้ผลิตภัณฑ์ยี่ห้อที่มีชื่อเสียง มีความสุขจากการได้ใช้สินค้านำราคาแพง เข้าใจว่าผลิตภัณฑ์เป็นตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดี

8. การมองอนาคต (Future) หมายถึง แรงงานไทยมีทัศนคติกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในเวลาต่อไป โดยเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์เหล่านั้น เป็นกระบวนการที่ดำเนินอย่างเป็นระบบ ในการมองไปในอนาคตของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม เพื่อการส่งเสริมให้อุปประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองเท่านั้น ซึ่งการจะกำหนดรูปแบบของอนาคต และทำให้เห็นลู่ทางที่จะต้องกระทำในวันนี้เพื่ออนาคตที่ดีขึ้น การมองอนาคตเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นความพยายามที่จะนำไปสู่การสร้างคามมั่นคงและการยกระดับคุณภาพชีวิต

9. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง วิธีคิด/แบบแผนการดำเนินชีวิตของแรงงานไทย ประกอบด้วยวิธีคิดเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การอยู่อาศัย การพักผ่อน การแต่งกาย การทำงาน

เป็นต้น โดยพิจารณาว่ามีวิธีคิดในการดำเนินชีวิตในลักษณะของการสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นการบริโภคเพื่อสร้างความสุข

ลักษณะของรูปแบบการดำเนินชีวิต (Characteristics of Lifestyle)

Berkman, Lindquist and Sirgy (1997) ได้อธิบายลักษณะของวิถีชีวิตไว้ดังนี้ คือ

1. วิถีชีวิตได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่ม วิถีชีวิตของแต่ละบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากหลายปัจจัย โดยกลุ่มทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว บุคคลสำคัญในชีวิต

2. วิถีชีวิตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง เมื่อเรารู้วิถีชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ที่เราจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลนั้นได้ เช่น คนที่มีแนวคิดแบบเสรีนิยม รักความอิสระ มักจะชอบเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น

3. วิถีชีวิตสามารถบอกจุดศูนย์กลางของความสนใจของบุคคล (Center of interest) ทำให้เราสามารถคาดคะเนความสนใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับความสนใจที่เป็นศูนย์กลาง เช่น คนที่ให้ความสนใจเรื่องครอบครัว ก็มักจะใส่ใจเรื่องหน้าที่การงาน งานอดิเรก หรือเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เป็นต้น

4. วิถีชีวิตแปรผันตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น สังคมในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากเดิม ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านหาเลี้ยงครอบครัวได้เหมือนผู้ชาย ดังนั้น วิถีชีวิตของผู้หญิงในปัจจุบันย่อมแตกต่างไปจากวิถีชีวิตเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ผู้หญิงในยุคปัจจุบันใช้ชีวิตแบบผู้ชายมากขึ้น ทำกิจกรรมที่ผู้ชายทำมากขึ้น เช่น ออกกำลังกาย ติ๊กอล์ฟ ใส่อุปกรณ์แฟชั่น เป็นต้น

Matzler *et al.* (2005) แบ่งวิถีชีวิตออกเป็น 10 หมวดและได้สร้างเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิต โดยทำการศึกษาจากงานวิจัยของ Punj and Stewart (1983) โดยการจัดกลุ่มตามบทบาทของปัจจัยที่สนับสนุนในชีวิต ได้แก่ สุขภาพ เวลาว่าง ครอบครัว กีฬา การทำงาน ท่องเที่ยว การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงหรือการแบ่งแยก วัฒนธรรม และการเรียนรู้หรือการศึกษา

การวัดลักษณะวิถีชีวิต

ในการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต มีมาตรวัดที่เป็นรู้จักอย่างแพร่หลายในการวัดลักษณะวิถีชีวิตอยู่หลายแบบ คือ แบบ AIOs (Activity, Interests and Opinion) แบบ Value and Lifestyle (VALS) Value and Lifestyle (VALS2) และแบบ List of Value (LOV) ถึงแม้ว่า VALS และ LOV จะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางแต่เครื่องมือทั้งสองนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ งานวิจัยที่ผ่านมาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น และไม่มีแนวคิดใดที่สามารถคาดเดารูปแบบการใช้ชีวิตหรือวิถีชีวิตได้อย่างสมบูรณ์แบบ Hawkins *et al.* (1998) กล่าวว่า ค่านิยมแต่ละประเภทและลักษณะทางประชากรที่วัดโดย VALS 2 อาจจะไม่เหมาะสมสำหรับสินค้าหรือสถานการณ์เฉพาะ และไม่เหมาะกับการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่เจาะจงเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

วิธีที่เป็นที่นิยมใช้กันมากในการแบ่งวิถีชีวิตของผู้บริโภคในสังคม โดยเป็นการวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychographics analysis) ผ่านทางการใช้เวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนว่าเป็นอย่างไร (Activity) การให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Interests) และความคิดเห็นที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง (Opinion) ซึ่งสามารถเรียกโดยย่อว่า “AIOs” โดยจะศึกษาว่าบุคคลมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความสนใจและมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างกับเรื่องที่เราต้องการศึกษาซึ่งสามารถทำการวัดได้ทั้งในลักษณะกว้าง จนถึงลักษณะเฉพาะเจาะจงของสินค้าหรือบริการต่าง ๆ

AIOs (Activity, Interests and Opinion) เป็นวิธีการวัดลักษณะวิถีชีวิตโดยอาศัยลักษณะทางจิตวิทยา (Psychographics) ซึ่งเป็นวิธีการวัดเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อหาข้อมูลของผู้บริโภคเกี่ยวกับการจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ความสนใจในเรื่องใด (Interests) และมีความคิดเห็นต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างไร (Opinion) การศึกษาลักษณะวิถีชีวิตโดยใช้วิธี AIOs นั้นไม่ได้มีกฎในการตั้งคำถามที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยแต่ละครั้ง แต่โดยรวมแล้วคำถามส่วนใหญ่ที่ใช้ศึกษาวิถีชีวิตโดยใช้ AIOs ประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ทศนคติ (Attitudes) เป็นการประเมินเกี่ยวกับบุคคลอื่น สถานที่ ความคิดเห็นและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น
2. ค่านิยม (Values) คือ ความเชื่อหรือสิ่งที่เป็นที่ยอมรับหรือต้องการ

3. กิจกรรมและความสนใจ (Activities and Interest) หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริโภคมักจะทำ เช่น งานอดิเรก กีฬา การเข้าโบสถ์ เป็นต้น

4. ลักษณะทางประชากร (Demographics) ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ลักษณะครอบครัว เชื้อชาติ เพศ และภูมิภานา

5. รูปแบบการใช้สื่อ (Media patterns) หมายถึง สื่อที่ผู้บริโภคนิยมเปิดรับ

6. ระดับการใช้ (Usage rates) หมายถึง ระดับการบริโภคสำหรับสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นใช้ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อยและไม่ใช้

ปัจจุบันการศึกษาลักษณะวิถีชีวิตแบบ AIOs สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท (Moven, 1995) คือ

1. การศึกษาแบบโดยรวม (Generalized AIOs inventories) การศึกษาในลักษณะนี้จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริโภคโดยรวม เพื่อให้การคาดการณ์สามารถเข้าใจถึงวิถีชีวิต โดยทั่วไปของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและนักโฆษณาสามารถนำข้อมูลโดยรวมที่ได้นี้ไปพัฒนาเป็นแนวทางสำหรับโฆษณาต่อไปในอนาคต เช่น การศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ การศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิงวัยทำงาน เป็นต้น

2. การศึกษาโดยกำหนดประเภทสินค้าแบบเฉพาะเจาะจง (Product specific AIOs inventories) เป็นการศึกษาวิถีชีวิต โดยระบุประเภทสินค้าอย่างชัดเจน โดยให้ผู้ตอบตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรม ทศนคติ และความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ตนเองมีต่อสินค้าหรือบริการที่กำหนดไว้ นักวิจัยจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้า ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้อาจนำไปสู่การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงจุดขายสินค้าหรือข้อความโฆษณา เป็นต้น

Reimer (1995) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต คือ รูปแบบเฉพาะของกิจกรรมในแต่ละวัน ที่แสดงถึงความเป็นตัวของคน ๆ นั้น โดยที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีใครเหมือน คนแต่ละคนจะเลือกทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมิใครคนอื่น ๆ ทำในสิ่งเหล่านี้ที่เหมือนกันก็เป็นได้ จึงมีคนจำนวนหนึ่งที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เหมือน ๆ กันรูปแบบการ

ดำเนินชีวิตที่ Reimer ได้จัดแบ่งไว้นั้น มีพื้นฐานความคิดในกรอบที่ว่า แต่ละบุคคลนั้นมีความสนใจที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต และมีการกระทำที่สนองต่อความสนใจนั้น ๆ เป็นประจำ รูปแบบการดำเนินชีวิตนี้ไม่ได้หมายถึง กิจกรรมที่ทำเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เพราะบางครั้งกิจกรรมที่ทำนั้นอาจมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกันในแต่ละครั้ง ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตของ Reimer แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม มีดังนี้

1. Culture orientation คือ รูปแบบของกิจกรรมแสดงถึงวัฒนธรรมหรือประเพณีนิยมในแต่ละสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมระดับชาวบ้านหรือวัฒนธรรมชั้นสูง
2. Societal orientation คือ รูปแบบที่นอกเหนือจากสิ่งที่เป็นอยู่ทั่วไป เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและควรค่าต่อการที่แต่ละบุคคลจะเข้าไปร่วมทำ เช่น เรื่องการเมือง
3. Entertainment orientation คือ รูปแบบที่มีลักษณะคล้ายกับ Culture orientation แต่จะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความพึงพอใจและความบันเทิงของตนเองมากกว่า
4. Home and family orientation คือ รูปแบบของกิจกรรมที่มีลักษณะของความใกล้ชิดและเป็นเรื่องที่เป็นส่วนตัว
5. Sports and outdoor orientation คือ สิ่งที่ทำเพื่อสุขภาพร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยการเล่นในรูปแบบต่างๆ

นทีรัช เกรียงชัยพร (2543) ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคชายในกรุงเทพฯ โดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ คือ กิจกรรม (Activities) ความสนใจ (Interests) และความคิดเห็น (Opinions) โดยใช้แบบสอบถามที่ใช้ AIO Statements เป็นต้นแบบในการสร้างข้อคำถาม ผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างได้เป็น 14 กลุ่ม 1. กลุ่มมีความสุขทั้งกับตัวเองและสังคม 2. กลุ่มรักการทำงาน 3. กลุ่มรักความหรูหรา ร่ำรวย 4. กลุ่มทันสมัย 5. กลุ่มชอบความท้าทาย 6. กลุ่มพึงพอใจในตนเอง 7. กลุ่มสนใจการเมือง 8. กลุ่มทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม 9. กลุ่มสิ้นหวัง หหมดกำลังใจ 10. กลุ่มชอบสังสรรค์สนทนา 11. กลุ่มหัวสมัยใหม่ 12. กลุ่มอนุรักษ์นิยม 13. กลุ่มชีวิตเร่งรีบ 14. กลุ่มชอบกีฬา

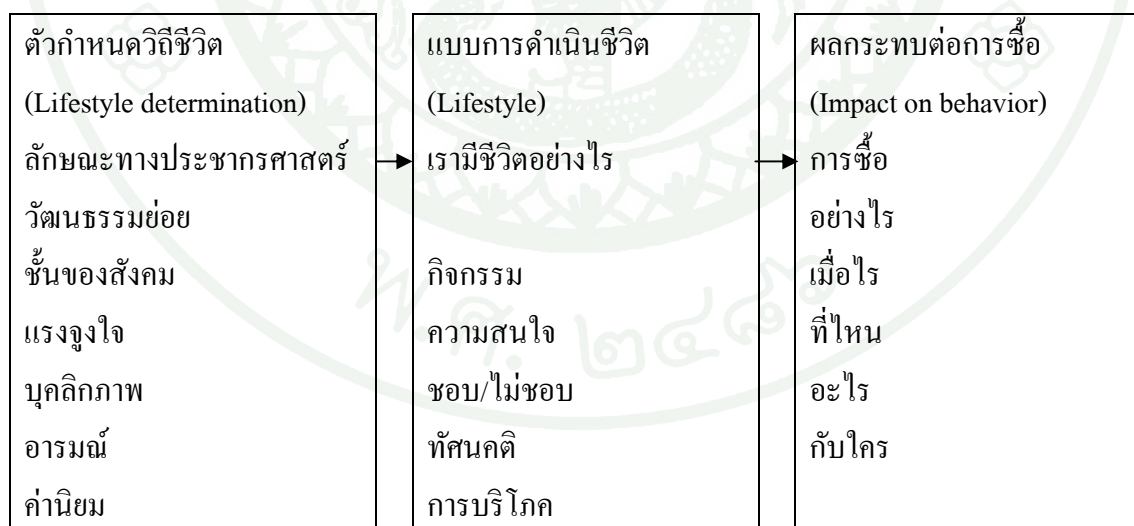
เกษรา เกิดมงคล (2546) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจท่องเที่ยวและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงาน” โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของคนวัยทำงาน อายุ 20-45 ปี จำนวน 420 คนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในวัยทำงาน แบ่งออกเป็น 9 กลุ่มได้แก่ 1. กลุ่มรักการแข่งขัน 2. กลุ่มคนรุ่นใหม่ 3. กลุ่มอนุรักษ์นิยม 4. กลุ่มก้าวหน้าโลก 5. กลุ่มผู้นำยุคใหม่ 6. กลุ่มรักครอบครัว 7. กลุ่มตามใจตัวเอง 8. กลุ่มตามกระแส และ 9. กลุ่มเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสวงหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนวัยทำงาน นอกจากนี้ในกลุ่มคนทำงานที่มีวิถีชีวิตตามกระแสนั้น มักมีค่านิยมเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก

ลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบตามกระแส ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่ยังมีความเป็นวัยรุ่นอยู่มาก ทั้งที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้วแต่มีพัฒนาการที่ไม่สมวัย เช่นเดียวกับที่ สุชา จันทรเฒ (2542) กล่าวว่า วัยรุ่นมักจะพิจารณาสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ แล้วพยายามสังเกตว่าคนอื่นมีความรู้สึกต่อตนเองอย่างไร ก่อนที่จะพยายามปรับปรุงบุคลิก การกระทำให้เป็นไปในแบบที่สังคมยอมรับ ด้วยการเลียนแบบบุคคลที่ตนยกย่อง เทิดทูน หรือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางใดทางหนึ่ง เช่น คนใกล้ชิด นักร้อง นักแสดง โดยเห็นแบบอย่างมาจากภาพยนตร์ หรือหนังสือที่อ่าน เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มนี้จึงไม่เป็นตัวของตัวเองเท่าที่ควร

วรารคณา มาตา (2547) ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ชายวัยทำงาน ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยพิจารณาจาก 3 ด้าน คือ กิจกรรม (Activities) ความสนใจ (Interests) และความคิดเห็น (Opinion) โดยใช้แบบสอบถามที่ใช้ AIO Statements ที่เป็นต้นแบบในการสร้างข้อคำถาม ผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างได้เป็น 8 กลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเด่นของกิจกรรมความสนใจและความคิดเห็น ดังนี้ 1. กลุ่มสำอางค์ นักช้อปตัวยง เป็นคนช่างเลือก สนใจบุคลิกและภาพลักษณ์ของตนเองมากเป็นพิเศษ 2. กลุ่มบันเทิงเรีงมย์ ชอบทำกิจกรรมบันเทิง และผจญภัย จัดเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนเป็นประจำ 3. กลุ่มไฮเทคโนโลยี ใช้ชีวิตออนไลน์ จำเป็นต้องใช้สินค้าทันสมัยตลอดเวลา 4. กลุ่มไม่สนใจสังคม ไม่ติดตามข่าวสารบ้านเมือง มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายสบาย ๆ 5. กลุ่มสังคมสังเคราะห์ ชอบทำกิจกรรมเพื่อชุมชน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม 6. กลุ่มหัวสมัยใหม่ มีความคิดทันสมัย ที่แตกต่างไปจากอดีต เป็นคนกล้าคิดกล้าแสดงออก และไม่ยึดมั่นกับวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ 7. กลุ่มมีความสุขกับตัวเอง ไม่ยุ่งสังคม ปล่อยวางปัญหา

สังคม ชอบอยู่คนเดียวเพียงลำพัง ไม่ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม 8. กลุ่มพ่อบ้าน ชอบพักผ่อนอยู่กับบ้าน ทำกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัวเป็นประจำ

อรรถัย คำบุญศรี (2547) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคณงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูนและจัดกลุ่มคณงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือตามลักษณะรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยให้แบบสอบถามที่ใช้ AIO statements ที่เป็นต้นแบบในการสร้างข้อคำถาม ผลการศึกษาพบว่า คณงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูนมีรูปแบบการดำเนินชีวิต 5 กลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเด่นของกิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมสังคมและต่อตนเอง ของแต่ละกลุ่ม เสนอตามลำดับดังนี้ (1) กลุ่มคณงาน หัวสมัยใหม่ ใส่ใจเงินทอง เป็นกลุ่มที่ชีวิตอุทิศเพื่องาน ยึดมั่นหลักการ มีความเป็นผู้นำ ต้องการสำเร็จเป็นเศรษฐีมีชื่อเสียง ชอบเข้ากิจกรรมสโมสรสัมพันธ์ (2) กลุ่มมีความสุขกับตนเอง เป็นกลุ่มที่ใช้สินค้าที่มีเทคโนโลยี ทันสมัย ชอบกีฬาเป็นคณขาดความมั่นใจในตนเอง (3) กลุ่มคณงาน สนใจติดตามข่าวสาร เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญเรื่องบ้านและครอบครัว พึงพอใจในสถานภาพปัจจุบัน ไม่มีความสนใจต่อสิ่งรอบตัว ชอบสันโดษ (4) กลุ่มปล่อยชีวิตไปเรื่อย ๆ เป็นกลุ่มที่ไม่ทำกิจกรรมบันเทิงเฮฮา ให้ความสำคัญเรื่องบ้านและครอบครัว มีศีลธรรม รอบรู้เหตุการณ์บ้านเมือง (5) กลุ่มสนใจเรื่องบันเทิง เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมบันเทิงเฮฮา ไม่มีความสนใจต่อสังคมรอบตัว เป็นคณไม่ชอบแก้ปัญหา

ภาพที่ 5 กรอบแสดงวิถีชีวิตและกระบวนการบริโภค

ที่มา: Hawkins, Roger and Kenneth (1998)

ภาพที่ 5 กรอบแสดงวิถีชีวิตและกระบวนการบริโภคนี้ แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตจะถูกกำหนดด้วยปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ประสบการณ์ที่ผ่านมา (Past experience) ที่หล่อหลอมบุคคลนั้น ๆ ในสังคมขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบุคลิกภาพ อารมณ์ แรงจูงใจ วัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งลักษณะบางอย่างติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Innate characteristics) เพราะเป็นการหล่อหลอม ทักษะ พฤติกรรม โดยไม่รู้ตัว แม้แต่สถานการณ์ในปัจจุบัน (Consumption situation) ก็เป็นสิ่งที่หล่อหลอมพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นไปตามวิถีชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้เช่นกัน สิ่งดังกล่าวเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค (Consumption behavior) ของคนในสังคม ทุกคนจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง และจะได้รับการปรุงแต่งขัดเกลา โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ไปตามขั้นตอนของวงจรชีวิต ดังนั้นวิถีชีวิตจึงมีลักษณะไม่คงที่ สามารถเปลี่ยนแปลงไปมาได้ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลกำหนดวิถีชีวิตตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป แต่โดยมาแล้วบุคคลส่วนใหญ่จะรักษาวีถีชีวิตของตนไว้หรือถ้าจะเปลี่ยนแปลงก็จะเป็นไปใน ลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป (ดารา ทิประปาล, 2542)

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2549) ได้กล่าวถึง ค่านิยม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือสิ่งอื่นใดก็ตามที่เป็นตัวกำกับหรือควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น หากบุคคลมีมุมมองความรู้สึกนึกคิดแบบบริโภคนิยมก็จะทำให้บุคคลนั้น มีวิถีชีวิตในองค์ประกอบต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับบริโภคนิยม เนื่องจากบริโภคนิยมเป็นตัวกำหนด ค่านิยม เป้าหมาย และความเชื่อที่เน้นความสำคัญเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางวัตถุที่มีอิทธิพลต่อกรอบมิติต่าง ๆ ของชีวิต (Hirsh and Dolderman, 2007) ซึ่ง สุริชัย หวันแก้ว (2540) กล่าวว่า “สังคมสมัยใหม่ระยะหลังเราจะเห็นความต้องการและความพยายามของผู้คนที่บริโภคทั้งชุดคล้ายกับ “อยากมีรสนิยมแบบชนชั้นมีระดับ” หมายถึงความต้องการจะมีวิถีชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) อยากครอบครองสิ่งต่าง ๆ ครบถ้วนต้องการมีชีวิตแบบมีรสนิยมครบถ้วน เหมือนวิถีชีวิตของชนชั้นที่ตนเองอยากก้าวไปถึง ลักษณะวัฒนธรรมบริโภคเช่นนี้อาจเรียกว่า “การบริโภควิถีชีวิต (Consumption of lifestyle)”

การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเอาแบบวัด AIOs มาเป็นแนวทางในการวิจัย เนื่องจากตัวแปรด้านกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น (AIOs) เป็นมาตรฐานที่นักวิจัยด้านจิตวิทยานำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างกว้างขวาง ประกอบกับการวิจัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจรูปแบบการดำเนินชีวิตตามลักษณะ AIOs จึงสามารถทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้

สามารถเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ผ่านมา เพื่อทราบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต ผู้วิจัยยึดแนวทางการวัดวิถีชีวิต AIO's Statement ของ Joseph T. Plummer นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างข้อคำถามในแบบวัดวิถีชีวิต เนื่องจากเป็นมาตรวัดที่มีความยืดหยุ่น เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนหัวข้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยให้เข้ากับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิทยานิพนธ์ได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาเกี่ยวกับประเด็นบริโภคนิยม อีกทั้ง AIOs เป็นวิธีการที่ให้รายละเอียดและข้อมูลได้หลากหลาย ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่นิยมปฏิบัติและข้อมูลที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับความสนใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่เป็นข้อมูลทางด้านจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่เราไม่สามารถสังเกตเห็นได้เอง อีกทั้งสามารถนำมาประยุกต์ผสมผสานเข้ากับแนวคิดเรื่องบริโภคนิยม เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในรูปของการจัดสรรเวลาให้กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริโภคนิยม การให้ความสนใจ และให้ความสำคัญตามกระแสบริโภคนิยมและความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อเรื่องบริโภคนิยมโดยผู้วิจัยกำหนดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม ออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม เพื่อให้แรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารได้ประเมินวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมจากแบบวัดที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในสังคมบริโภคนิยมมาก่อน แต่มีเอกสารและผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัย

Sawachan *et al.* (1999) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้าง โดยศึกษาผลกระทบของปัจจัยที่มีต่อความปลอดภัยดังนี้ 1) ปัจจัยทางประวัติดูแลได้แก่ ภูมิหลัง อายุ และประสบการณ์ 2) ปัจจัยทางจิตวิทยา ประเมินด้วยพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของคนงานและหัวหน้างาน 3) ปัจจัยทางเทคนิค ประเมินด้วยการจัดฝึกอบรมและการ

จัดการกับอุปกรณ์ความปลอดภัย 4) ปัจจัยทางองค์การ ประเมินด้วยประเภทของนโยบายและการจัดการความปลอดภัย โดยนำข้อมูลจากปัจจัยต่าง ๆ มาหาความสัมพันธ์กับรายงานการเกิดอุบัติเหตุของโรงงานก่อสร้างของประเทศในเครือสหราชอาณาจักร จำนวน 120 คน พบว่าปัจจัยนโยบายขององค์การมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานมากที่สุดและประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับความปลอดภัยในสถานที่ปฏิบัติงานคือ การอธิบายถึงความปลอดภัย การจัดให้มีหนังสือเกี่ยวกับความปลอดภัย อุปกรณ์ความปลอดภัยสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและการฝึกอบรมความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน

Weigmann *et al.* (2002) ศึกษาเรื่องการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสำรวจวัฒนธรรมความปลอดภัยในการบินพาณิชย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของการสำรวจเพื่อประเมินวัฒนธรรมความปลอดภัยทำให้ได้ 5 องค์ประกอบที่มีอยู่ในวัฒนธรรมความปลอดภัย ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์การ การมีส่วนร่วมในการบริหาร การเสริมสร้างพลังอำนาจให้พนักงาน ระบบการตอบแทน และระบบการรายงาน ซึ่งนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) มีการวัดค่าความพึงพอใจ 7 ระดับ แบ่งออกเป็น 86 หัวข้อ เพื่อการประเมินปัจจัยทางวัฒนธรรมเหล่านี้ที่มีอยู่ในนักบินของบริษัทสายการบิน โดยมีเป้าหมายที่การให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับตั้งแต่ นักบินจนถึงผู้บริหารระดับสูงมีโอกาสมิประเมินปัจจัยในองค์การดังกล่าว รวมทั้งได้พิจารณาข้อจำกัดของสายการบินและเจ้าหน้าที่ของสายการบิน ผลจากการสำรวจชี้ให้เห็นประสิทธิภาพโดยรวมของสายการบินในทางบวกซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยวัฒนธรรมความปลอดภัย อย่างไรก็ตามปัจจัยเฉพาะ บ่งบอกว่ามีบางส่วนขององค์การที่สมควรต้องปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดด้อยขององค์การที่นักบินรับรู้ได้ ผลการวิจัยยังเสนอแนะว่าควรมีการถ่วงเครื่องมือในการประเมินเพื่อให้เกิดการปรับปรุงความเที่ยงและการใช้ประโยชน์ของเครื่องมือ นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น นักวิจัยควรจะมุ่งเน้นที่ปัจจัยแอบแฝงที่อยู่ในองค์การที่ต้องการการปรับปรุง ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของการติดต่อสื่อสารขององค์การและส่งผลให้เกิดความปลอดภัยในภาพรวม

Martin (2003) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของการรับรู้ความเสี่ยง: การทดลองเพื่อการสื่อสารด้านการรับรู้ความเสี่ยงในสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐกานา โดยมีวัตถุประสงค์ คือต้องการทราบความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการสื่อสารด้านความเสี่ยงและการรับรู้ความเสี่ยง โดยใช้การสังเกตความแตกต่างในการรับรู้อันตรายที่เกี่ยวกับสี การใช้คำพูด และสัญลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานในภาคอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐกานา

จำนวน 96 คน โดยเป็นพนักงานในสหรัฐอเมริกา จำนวน 46 คน และพนักงานในสาธารณรัฐกานา จำนวน 50 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบลิเคิร์ต 9 ระดับ ในการประเมินการรับรู้ความเสี่ยง และใช้แบบสอบถามแบบลิเคิร์ต 4 ระดับในการวัดการควบคุมอำนาจแห่งตน ผลการศึกษาพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสองวัฒนธรรม และวิถีทางในการรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้อันตรายที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ การประเมินสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับอันตราย และการควบคุมอำนาจแห่งตนของแต่ละบุคคล

Flin and Yule (2004) ได้ทำการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำและความปลอดภัยในด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและความปลอดภัยในองค์การอยู่สามระดับ ได้แก่ ระดับหัวหน้างาน ผู้บริหารระดับปานกลาง และผู้บริหารระดับสูง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารระดับสูงที่มีวิสัยทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้บริหารระดับกลาง และหัวหน้างาน ก่อให้เกิดแนวโน้มของการนำไปสู่การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยที่ดีได้ ด้วยการฝึกอบรมและการให้คำแนะนำแก่ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมให้มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

Ooshaksaraie *et al.* (2009) ทำการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินวัฒนธรรมความปลอดภัย และศึกษาความแตกต่างของวัฒนธรรมความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการผลิตเหล็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้จัดการ และพนักงาน จำนวน 714 คน จากบริษัทผลิตเหล็ก 14 แห่งในจังหวัด Guilan ประเทศอิหร่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของบริษัทที่แตกต่างกันทำให้มีวัฒนธรรมความปลอดภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบริษัทผลิตเหล็กขนาดใหญ่มีวัฒนธรรมความปลอดภัยที่เข้มแข็งกว่าบริษัทผลิตเหล็กขนาดเล็ก ส่วนบริษัทผลิตเหล็กขนาดใหญ่และบริษัทผลิตเหล็กขนาดกลางมีวัฒนธรรมความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน

Fernández-Muñiz *et al.* (2007) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมิติหลัก มีการให้ความสนใจในการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยเพิ่มขึ้นในหลากหลายขอบเขตเพื่อใช้เป็นวิถีทางลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุในสถานที่ปฏิบัติงาน ในหลายวรรณกรรมแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยที่หลากหลายมิติ อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสับสนในความคิดเกี่ยวกับการศึกษาและพบความสอดคล้องกันเพียงเล็กน้อย ระเบียบแบบแผน การศึกษานี้เสนอรูปแบบวัฒนธรรมความปลอดภัยทางบวกและทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในบริษัทในสเปนจำนวน 455 บริษัท โดยใช้เทคนิคโครงสร้างทางสถิติแบบทำเทียม (The structural

equation modeling statistical technique) ผลการศึกษาแสดงถึงบทบาทที่สำคัญของผู้จัดการในการสนับสนุนพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงาน ทั้งทางตรง คือ ทักษะและพฤติกรรมของพนักงาน และทางอ้อม คือ การพัฒนาระบบบริหารงานด้านความปลอดภัย ผลกระทบในอุตสาหกรรม การศึกษานี้ทำการศึกษาองค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมความปลอดภัย เพิ่มเติมสเกลวัดสำหรับระบบบริหารงานด้านความปลอดภัยที่เป็นเหตุเป็นผล สิ่งนี้จะช่วยองค์การให้กำหนดขอบเขตความสำคัญที่พวกเขาดำเนินการถ้าพวกเขาหวังว่าจะพัฒนาความปลอดภัยของพวกเขา เช่นเดียวกับที่เราเห็นว่าผู้จัดการจำเป็นต้องมุ่งมั่นและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัยด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ องค์การจึงต้องให้ความสำคัญกับประเด็นนี้

สุพจน์ เค้นดวง (2544) ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง การส่งเสริมพฤติกรรมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อต้องการตอบคำถามว่า มีวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานของผู้ใช้แรงงานหรือไม่ อย่างไร และผู้ใช้แรงงานมีพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานหรือไม่ ถ้ามีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งได้เลือกศึกษาในโรงงาน 2 แห่ง คือ โรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์และโรงงานกะเทาะและทอมะพร้าว ใช้รูปแบบการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตการทำงาน การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการหลังเวลาเลิกงาน และการสำรวจปัญหาโดยนักสุขศาสตร์อุตสาหกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีวัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงานเป็นของตนเอง โดยมีองค์ความรู้ที่สามารถจะพรรณนาถึงลักษณะของปัญหา อธิบายถึงสาเหตุของปัญหา แนวทางในการแก้ไขปัญหา เครื่องมือในการแก้ไขปัญหา มีการสะสมหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยมีวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงการควบคุมทางสังคมด้วย แต่องค์ประกอบของวัฒนธรรมความปลอดภัยของผู้ใช้แรงงานเหล่านี้ อยู่ในรูปที่ไม่เป็นทางการ เช่น กรณีปัญหาอุบัติเหตุที่มีมือของผู้ใช้แรงงานเข้าไปติดในเครื่องจักรที่โรงงานกะเทาะและทอมะพร้าว ผู้ใช้แรงงานเรียนรู้ว่าสาเหตุหนึ่งของปัญหามือเข้าไปติดในเครื่องจักรนั้น มาจากการที่ถุงมือผ้าที่ใช้มานานเกินกว่าสองชั่วโมงเริ่มยืด เมื่อถุงมือยืดทำให้เครื่องจักรกะเทาะมะพร้าวดึงถุงมือโดยเฉพาะส่วนนิ้วมือให้เข้าไปในเครื่องจักรได้ง่ายขึ้น ทางแก้ของผู้ใช้แรงงานก็คือ การกลับถุงมือจากด้านหน้าเป็นด้านหลัง หรือเปลี่ยนถุงมือใหม่ เป็นต้น หรือผู้ใช้แรงงานเรียนรู้ว่าการที่มีมือเข้าไปติดในเครื่องจักรนั้น เป็นผลมาจากการที่งานของเขาต้องเริ่มทำตั้งแต่เช้ามืดและร่างกายของเขายังไม่พร้อมที่จะทำงาน เพื่อป้องกันปัญหา ก่อนทำงานเขาจะกระตุ้นร่างกายให้สดชื่น พร้อมที่จะทำงานก่อนด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น แม้แต่ในการรักษาเมื่อเกิดการบาดเจ็บ เช่น ในกรณีที่มือเข้าไปติดในเครื่องแล้วเล็บหลุด ผู้ใช้แรงงาน

ก็จะนำน้ำมะพร้าวสด ๆ มาราดลงบนแผลเพื่อให้แผลสะอาด ไม่ติดเชื้อ และทำให้เนื้อบริเวณนั้นตายและปราศจากความเจ็บปวด ซึ่งทำให้เขาสามารถทำงานต่อไปได้

การศึกษาในบริบทของปัญหาชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์แบบทุนนิยม เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุเป็นส่วนใหญ่ ความสัมพันธ์แบบทุนนิยมเกิดจากเงื่อนไขการทำงานที่ไม่ปลอดภัยมากกว่า ปัญหาความผิดพลาดของผู้ใช้แรงงานเอง เช่น ผู้ใช้แรงงานมีอาการปวดหลังเนื่องจากต้องยกกล่องสินค้าซึ่งหนักยี่สิบห้าถึงสามสิบกิโลกรัมจำนวนมากจากโรงงานไปส่งลูกค้าตามลำพัง ผู้ใช้แรงงานกล่าวว่า เขาไม่สามารถที่จะยกของในท่าที่ถูกต้องได้ เพราะหากทำเช่นนั้น จะไม่สามารถทำงานให้เสร็จทันเวลา และจะถูกไล่ออกจากงานในที่สุด หรือกรณีการปวดเมื่อยจากการทำงานในโรงงานกะเทาะมะพร้าวก็เกิดจากระบบการจ้างงานเพื่อการกะเทาะมะพร้าวหรือการทิมะพร้าวนั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานทำงานเกินขอบเขตจำกัดของร่างกายที่จะทนทำได้ โดยไม่เกิดความผิดพลาดหรือไม่เกิดความปวดเมื่อย ซึ่งผู้ใช้แรงงานอธิบายความผิดพลาดโดยมุ่งเน้นเข้าหาตัวผู้ใช้แรงงานมากกว่าการมองว่ามาจากสาเหตุภายนอก ในขณะที่ปัญหาอุบัติเหตุเกิดจากโครงสร้างและระบบของการทำงานเนื่องจากผู้ใช้แรงงานนำเองคำอธิบายปัญหาจากการทำงานในภาคเกษตรกรรมที่คิดตัวมาจากสังคมที่ตนเคยอยู่มากอธิบายปัญหาในโรงงานซึ่งเป็นสภาพสังคมใหม่

เนื่องจากการทำงานในภาคเกษตรกรรมนั้น ผู้ที่รับผิดชอบต่องานและปัญหาต่างๆ คือ ตัวเกษตรกรเอง ดังนั้นจึงโทษใครไม่ได้ นอกจากโทษดินฟ้าอากาศ ดวง โชคชะตา แต่เมื่อมีปัญหาในโรงงานก็ยังคงโทษตัวเองหรือโชคชะตาทั้งที่ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยในการทำงานไม่ได้อยู่ที่ตัวของเขาแล้ว ผู้ใช้แรงงานยังนำเอาระบบอุปถัมภ์จากภาคเกษตรกรรมเข้ามาใช้ในโรงงานด้วย ในภาคเกษตรมีความยากจน และความไม่แน่นอนสูง ดังนั้นผู้ใช้แรงงานต้องสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เพื่อไว้เป็นหลักประกันยามเดือดร้อน ผู้ใช้แรงงานกำลังเดือดร้อนไม่มีงานทำ ต้องมาทำงานในเมืองจึงมองผู้ที่ให้งานเหมือนผู้อุปถัมภ์ ขอมงานหรือไม่ตั้งคำถามกับผู้ให้การอุปถัมภ์ และเจ้าของโรงงานนำเอาระบบอุปถัมภ์มาปนกับระบบทุนนิยม คือ ในความสัมพันธ์ระดับบุคคล เจ้าของโรงงานทำตัวเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ แต่ในการทำงานจริงเป็นความสัมพันธ์แบบทุนนิยมที่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบตามหน้าที่ ซึ่งต้องทำหน้าที่ขูดรีดแรงงานเพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างเต็มที่

งานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง

Van Vuren (2000) ทำการศึกษาวิจัยด้านวัฒนธรรมมีอิทธิพลกับความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงภายในอุตสาหกรรมเหล็กคัทซ์และสิ่งแวดล้อมทางการแพทย์ โดยใช้เครื่องมือจัดการความ

เสี่ยงที่เรียกว่า PRISMA (Prevention and Recovery Information System for Monitoring and Analysis) การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 องค์ประกอบนั้น คือทัศนคติด้านลบ และขั้นตอนปฏิบัติ ด้านความปลอดภัย ภายในอุตสาหกรรมเหล็ก “ความเสี่ยงมโหฬาร” ทำให้ต้องเพิ่มเวลาขึ้น เช่น การไม่แยกระบบก่อนเริ่มทำงาน การใช้อุปกรณ์เครื่องป้องกันส่วนบุคคลไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและพิจารณาว่าไม่มีความจำเป็นและเป็นภาระ โดยเฉพาะเมื่อต้องปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับความร้อน พนักงานทราบว่าจะต้องป้องกันแต่เริ่มที่จะละเอียด อย่างไรก็ตามการละเมิดดังกล่าวเป็นที่ยอมรับโดยพนักงานและหัวหน้าทีมงาน เช่น สิ่งเหล่านั้นกลายมาเป็นธรรมเนียมและวิธีปฏิบัติ หลักฐานเล็ก ๆ น้อยจากอุตสาหกรรมโรงหล่อแนะนำว่าพนักงานโรงหล่อตกอยู่ในความเสี่ยงมากยิ่งขึ้นเพราะพวกเขามีอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลทำให้พวกเขารู้สึกว่าปลอดภัยมากขึ้น

Arezes and Miguel (2005) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้เครื่องมือป้องกันการได้ยินในอุตสาหกรรม: บทบาทการรับรู้ความเสี่ยง (Hearing protection use in industry: The role of risk perception) ผลการศึกษาพบว่า วารสารทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบของมลภาวะทางเสียงมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยให้ความระมัดระวังเกี่ยวกับผลกระทบทั้งหลายที่พวกเขาจะบ่งชี้ว่า จะหลีกเลี่ยงอย่างไร อย่างไรก็ตาม คนงานที่ต้องเผชิญกับระดับมลภาวะทางเสียงมักจะละเลยกับเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญ แม้จะมีการศึกษาอย่างกว้างขวางของอาชีพอนามัยในการลดเสียงรบกวน การวิเคราะห์รับรู้ของแต่ละบุคคลและพฤติกรรมของพนักงาน เช่น การใช้เครื่องมือป้องกันการได้ยิน (Hearing Protection Devices [HPD]) กลับมีการศึกษากันน้อย บางการศึกษา รวมถึงการรับรู้ของแต่ละบุคคลเช่นเดียวกับการรับรู้ของปัจจัยว่ามีความสำคัญในการทำนายพฤติกรรมความปลอดภัย รวมถึงการใช้เครื่องมือป้องกันการได้ยิน การศึกษานี้ประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างพนักงานในอุตสาหกรรมจำนวน 434 คนที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันของมลภาวะทางเสียงอย่างหนักเกินกว่ามาตรฐานของกฎหมายโปรตุเกส และมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะเฉพาะเจาะจงของการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลกับการเผชิญมลภาวะทางเสียงและการใช้เครื่องมือป้องกันการได้ยิน เช่นเดียวกับการพิสูจน์ปัจจัยหลักซึ่งมีผลกระทบต่อรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคล สำหรับวัตถุประสงค์ และการพิจารณาการทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาข้อคำถามในการประเมินการรับรู้ความเสี่ยงของ คนงานที่ต้องเผชิญกับมลภาวะทางเสียงและประวัติการใช้เครื่องป้องกันการได้ยิน การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวของการรับรู้ความเสี่ยงแสดงถึงนัยสำคัญที่มีบทบาทในการทำนายพฤติกรรมของ คนงาน เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือป้องกันการได้ยิน ยิ่งไปกว่านั้นผลลัพธ์ยังแนะนำว่าการรับรู้ความ

เสี่ยงควรจะต้องถูกนำมาพิจารณาเป็นกรณีพิเศษในการออกแบบและบำรุงรักษาของโปรแกรมการป้องกันการไถ้ขึ้น

Olteidal and Rundmo (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่องการกลุ่มการวิเคราะห์และทดสอบทฤษฎีวัฒนธรรมของการรับรู้ความเสี่ยง (Using cluster analysis to test the cultural theory of risk perception) ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ทดสอบถ้ากลุ่มที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลมีความสอดคล้องในบุคลิกภาพและวัฒนธรรมการรับรู้ความเสี่ยงย่อมมีความแตกต่าง ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากรชาวนอร์เวย์ จำนวน 1,687 คน การวิเคราะห์กลุ่ม Everitt *et al.* (2001) ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดกลุ่ม มีนัยสำคัญที่แตกต่างกันในการถ่ายโอนการรับรู้ความเสี่ยงระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันของกลุ่ม อย่างไรก็ตามสมาชิกที่แตกต่างกันไม่เคยรับรู้ความเสี่ยงตามรูปแบบที่อธิบายด้วยทฤษฎีวัฒนธรรม Douglas and Wildavsky (1982) และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและการรับรู้ความเสี่ยงดูเหมือนจะโอบบางอย่างที่กระจายและไม่เป็นระบบ สรุปได้ว่าปัจจัยอื่นมีความสำคัญมากกว่าการถ่ายโอนการรับรู้ความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงรูปแบบวัฒนธรรมและบุคลิกภาพได้รับการสนับสนุน

Bye and Lamvik (2007) ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมความเชี่ยวชาญและการรับรู้ความเสี่ยง: การจัดการกับอันตรายบนเรือตกปลาขนาดเล็กและเรือบรรทุกน้ำมัน (Professional culture and risk perception: Coping with danger on board small fishing boats and offshore service vessels) ซึ่งทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคล การปรับตัวของแต่ละบุคคลในเงื่อนไขการทำงานความเสี่ยงสูง โดยทำศึกษานักคนที่ปฏิบัติงานในเรือบรรทุกน้ำมันในทะเลเหนือ และชาวประมงชาวนอร์เวย์ การรับรู้ความเสี่ยง อัตราการเกิดอุบัติเหตุ และความขัดแย้งระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลและระดับความเสี่ยงอย่างเป็นทางการ ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบโดยใช้กรอบแนวคิดด้านวัฒนธรรม และแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคาดการณ์ความเสี่ยงอย่างเป็นทางการและการรับรู้ของแต่ละบุคคลไม่ปรากฏว่าเป็นความจำเป็น ในข้อเท็จจริงการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลอาจจะดูเหมือนเป็นตัวสะท้อนของรูปแบบที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันซึ่งได้รับการพัฒนาโดยความตกลงของพนักงานเกี่ยวกับเงื่อนไขในการทำงาน สิ่งที่มีมากกว่าผลสะท้อนกลับของการคาดการณ์ระดับความเสี่ยงอย่างเป็นทางการ

สมชาย เลหาพิพัฒน์ชัย (2539) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมทางสุขภาพกับพฤติกรรมความปลอดภัยของ

คนงานในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า จากผลการวิจัยพบว่า (1) ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมทางสุขภาพ และความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุการรับรู้ความรุนแรงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ประโยชน์-อุปสรรค ความเชื่ออำนาจบุคคลอื่น และความเชื่ออำนาจความบังเอิญไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน (2) ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมทางสุขภาพเป็นตัวพยากรณ์พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของคนงานได้ร้อยละ 2.08 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (3) อายุ อายุงาน ระดับการศึกษา จำนวนบุตรในครัวเรือนต่างกันมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของคนงานไม่แตกต่างกัน (4) คนงานที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานแตกต่างกัน

นภาพร มัทยพงษ์ถาวร (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของคนงานก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) คนงานมีการรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับน้อย แต่มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับดี (2) ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล พบว่า คนงานอายุมากมีการรับรู้ความเสี่ยงดีกว่าคนงานอายุน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คนงานที่มีประสบการณ์การทำงานมาก มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานดีกว่า คนงานที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลักษณะงานที่ต่างกัน คนงานมีการรับรู้ความเสี่ยงด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสภาพการทำงานและด้านการใช้เครื่องมือเครื่องจักร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .02 และ .001 ตามลำดับ และลักษณะงานที่ต่างกันนั้น ส่งผลให้ช่างปูนมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานดีกว่ากรรมกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน ($r = .21$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คมสันต์ สินธวัชวงศ์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของผู้ควบคุมงานด้านสายอากาศในการไฟฟ้านครหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความรู้ทั่วไป การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมความปลอดภัย ทั้งยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ความเสี่ยงกับพฤติกรรมความปลอดภัย และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทั่วไปกับพฤติกรรมความปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ควบคุมงานสายอากาศของการไฟฟ้านครหลวงเขตทั้ง 13 เขต จำนวน 259 คน การเก็บข้อมูลนั้น ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน มี

ผลต่อความรู้ทั่วไป และพิจารณาผลกระทบร่วมระหว่าง 2 ปัจจัย คือ อายุ กับระดับการศึกษา และอายุ งานกับระดับการศึกษา พบว่า มีผลต่อความรู้ทั่วไป ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อายุงาน สถานภาพมี ผลต่อการรับรู้ความเสี่ยง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อายุงาน สถานภาพ ประสบการณ์ความคุมงาน และประสบการณ์เกิดอุบัติเหตุ มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัย และพิจารณาผลกระทบร่วมระหว่าง 2 ปัจจัย คือ อายุงานกับตำแหน่งงาน และสถานภาพกับตำแหน่งงาน พบว่า มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัย การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัย ความรู้ทั่วไปมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัย

เสาวณีย์ ถาวรปรารณา (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ความเสี่ยง ทักษะคิดต่อระบบ การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บุคลิกภาพ ที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงาน: ศึกษา เฉพาะกรณีของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์แห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความเสี่ยง ทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บุคลิกภาพและพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงาน และศึกษาเปรียบเทียบ พฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยง ทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บุคลิกภาพกับ พฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ และศึกษาความสามารถในการทำนาย พฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงานจากตัวแปรการรับรู้ ความเสี่ยง ทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และบุคลิกภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานระดับปฏิบัติการ เฉพาะเพศชายในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในเขตจังหวัด สมุทรปราการ จำนวน 229 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้ความเสี่ยงด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์หรืออุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูง มีทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอยู่ในระดับดี มีบุคลิกภาพด้านการแสดงออกต่อสังคม ด้านการเข้ากับผู้อื่นได้ ด้าน ความพึงพอใจ และด้านการยอมรับผู้อื่นในระดับสูง บุคลิกภาพด้านความห่วงใยทางอารมณ์ใน

ระดับต่ำ และมีพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานในระดับต่ำ พนักงานที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานไม่แตกต่างกัน พนักงานที่มีประสบการณ์การฝึกอบรมความปลอดภัยแตกต่างกันมีพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานแตกต่างกัน การรับรู้ความเสี่ยง ทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัยบุคลากรภาพของพนักงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงาน การรับรู้ความเสี่ยงด้านประโยชน์หรืออุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ทักษะคิดต่อระบบการจัดการอาชีพอนามัยและความปลอดภัยและบุคลากรภาพด้านความพึงพิถันสามารถทำนายพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของพนักงานได้ร้อยละ 40.60

งานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

Tam and Tai (1997) ได้ทำการศึกษาเรื่อง A Lifestyle Analysis of Female Consumers in Greater China โดยวิธีวัด AIO เนื่องจากเป็นข้อมูลที่แสดงถึงการจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณในการใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 18-35 ปี ทั้งหมด 558 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลขั้นต้น โดย Factor analysis เพื่อทำการลดทอนตัวแปรและคำนวณคะแนนตัวประกอบเพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนการจัดกลุ่มและขั้นตอนการแบ่งกลุ่ม ใช้การวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster analysis) ในการจัดกลุ่มผู้หญิงที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตเหมือนกัน โดยผลการศึกษาสามารถจัดกลุ่มสตรีในประเทศจีน ได้หัววัน และฮ่องกง ได้ทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอนุรักษ์นิยม (Conventional female) เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดในศึกษากลุ่มนี้ ก่อนข้างหัวโบราณ ยึดมั่นในขนบประเพณี รักครอบครัว ชอบอยู่บ้าน และไม่นิยมใช้ของแพงเกินคุณภาพ
2. กลุ่มร่วมสมัย (Contemporary female) เป็นกลุ่มที่ทันสมัยแต่ไม่ทิ้งประเพณีที่ดีงามทุ่มเทให้กับการทำงานเช่นเดียวกับให้ความสนใจกับครอบครัว ชอบสินค้าที่ทันสมัย
3. กลุ่มรักชีวิตโสด (Searching single) เป็นกลุ่มที่ทุ่มเทความสนใจให้กับอาชีพการงานเป็นอย่างมาก มีความมั่นใจในตัวเอง ไม่ให้ความสำคัญกับการแต่งงานเนื่องจากสามารถทำงานหาเงินเลี้ยงตัวเองได้ ชอบใช้ชีวิตสนุกสนาน ชอบการออกไปเดินซื้อของและชอบสินค้าลดราคา

4. กลุ่มเฉื่อยชา (Follower) เป็นกลุ่มที่ไม่ให้ความสนใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว การทำงาน หรือ การเมือง ไม่มีการวางแผนเป้าหมายให้กับชีวิต

Juliet Schor (2002) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Understanding the New Consumerism: Inequality, Emulation and the Erosion of Well-Being ผลการศึกษาพบว่าความต้องการทั้งด้านการบริโภคและการผลิตสามารถผสมผสานควบรวมกันเป็นอย่างดี โดยพิจารณาผ่านทางกลไก เช่น รายได้ และยังสามารถพิจารณาผ่านจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น เวลาที่ถูกใช้ และเวลาที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้องค์ประกอบหลักของชีวิตประจำวันและสวัสดิภาพเพิ่มสูงขึ้น ลำดับถัดไปการวิเคราะห์สังคมต้องศึกษาวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมเหตุผลของแต่ละบุคคล (Rational individual behavior) ที่ยินยอมให้เกิดการกระทำทางสังคมที่ปราศจากเหตุผล โดยมุมมองนี้ปราศจากคำอธิบายด้านเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัยในการวิเคราะห์การบริโภค สุดท้ายเราจำเป็นต้องดำเนินการอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้นไปกว่าวิถี “บริโภคนิยมใหม่” ซึ่งทำงานอย่างเป็นวงจรในการทำลายระบบนิเวศของโลกและก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ

นพพร จันทรนาชู (ม.ป.ป.) ทำการวิจัยเรื่อง สังคมบริโภคนิยม : ปัญหา ทฤษฎีและทางออก สรุปไว้ว่า ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายพยายามเลียนแบบความทันสมัยจากตะวันตก การบริโภคได้ถูกปรับเปลี่ยนจากกิจกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตกลายเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต เป็นมาตรฐานบ่งบอกความเจริญ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของปัจเจกบุคคลและสังคมบริโภคนิยมจึงได้เข้ามาครอบงำความหมายของชีวิตและแทนที่ความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (ยศ สันตสมบัติ, 2544: 270) ให้อยู่ในรูปของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ได้สร้างความต้องการและแสวงหาปัจจัยที่จะสนองความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งในระดับประเทศ โดยการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ เช่น การส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยวและในระดับปัจเจกบุคคลที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเฟื่องฟูในชุมชนถูกปรับเปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ส่งให้ชุมชนล่มสลายจากการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภาวะหนี้สินต้องตกอยู่ในสังคมบริโภคนิยมและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งเกิดปัญหาสังคมตามมา ด้วยเหตุนี้มนุษย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตและรูปแบบการบริโภคในลักษณะที่สอดคล้องกับธรรมชาติมากขึ้น แนวทางการพัฒนาประเทศที่จะต้องไม่ละทิ้งฐานรากเดิมของประเทศ หากต้องประสานสอดคล้องและเกื้อกูลซึ่งกันและกันกับวิถีชีวิตของมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ

กิตติพงษ์ เกษมพงษ์ (2536) ทำการวิจัยเรื่อง อุดมการณ์ทุนนิยมและผลกระทบต่อชาวนาในหมู่บ้านภาคกลางของไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ จังหวัดสระบุรี (Capitalist ideology and impact on farmers in a central thai Village: a case study of nong phak chiu village, Saraburi Province) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการปรับตัวและค่านิยม อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ผลจากการศึกษาพบว่า เมื่อรัฐดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รัฐได้ส่งเสริมการพัฒนาด้านเกษตรกรรมด้วยการใช้เทคนิคสมัยใหม่ เช่น ปุ๋ย และรถไถเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ค่านิยมดั้งเดิมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนเริ่มลดลง ในขณะที่ความเป็นปัจเจกชนและค่านิยมที่เน้นวัตถุได้เข้ามาแทนที่ นอกจากนี้การที่รัฐหันมาใช้นโยบายการผลิตเพื่อการส่งออกในปี พ.ศ. 2515 ทำให้อุตสาหกรรมบางประเภทขยายตัว เช่น อุตสาหกรรมเซรามิก ซึ่งขยายตัวเข้ามาในเขตตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานจากการเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ผลที่ตามมาคือ การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมกลายเป็นค่านิยมเชิงอาชีพ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าการทำนา นอกจากการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม รัฐยังได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ทำให้การขยายตัวของอุดมการณ์บริโภคนิยมเข้ามาในหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านต้องเร่งหาเงินตราเพื่อนำมาใช้จ่ายในการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้น เงินเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของบุคคลในเวลาเดียวกันแบบแผนความประพฤติที่ลอกเลียนจากวัฒนธรรมตะวันตกก็เริ่มได้รับการยอมรับและเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ยังผลให้ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของชุมชนต้องถูกทอดทิ้งและกำลังจะเสื่อมสลายไป อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของรัฐที่มุ่งจะพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้นำเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในขณะเดียวกันชาวบ้านต้องกลายเป็นฐานอำนาจทางการเมืองให้กับกลุ่มผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

สุพิชา บ้านชี (2547) ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูล และพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของผู้หญิงวัยทำงาน (Working women's lifestyles, information seeking and purchasing behavior of fashion-related products) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงวัยทำงาน อายุ 20-49 ปี จำนวน 422 คน ซึ่งทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงวัยทำงาน แบ่งได้เป็น 7

กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทุ่มเทให้ครอบครัวและใส่ใจสังคม 2) กลุ่มผู้หญิงแหว่งหน้าแสวงหาความเจริญ 3) กลุ่มสนุกเร้าสราหาแฟน 4) กลุ่มหญิงไทยใจงาม 5) กลุ่มไม่มองจ้อรอโชคชะตา 6) กลุ่มเชิดชูไทยไม่ยี่ดิด และ 7) กลุ่มรักกีฬาและความท้าทาย 2. กลุ่มรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบทุ่มเทให้ครอบครัวและใส่ใจสังคม ผู้หญิงแหว่งหน้าแสวงหาความเจริญสนุกเร้าสราหาแฟน เชิดชูไทยไม่ยี่ดิด และรักกีฬาและความท้าทาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลด้านแฟน 3. กลุ่มรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบทุ่มเทให้ครอบครัวและใส่ใจสังคม ผู้หญิงแหว่งหน้าแสวงหาความเจริญสนุกสนานเร้าสราหาแฟน ไม่มองจ้อรอโชคชะตา เชิดชูไทยไม่ยี่ดิด และรักกีฬาและความท้าทาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมซื้อสินค้าแฟน 4. พฤติกรรมซื้อสินค้าแฟนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสวงหาข้อมูลด้านแฟน และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงวัยทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่า การวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรร่วมกัน 3 ตัว คือ การแสวงหาข้อมูลด้านแฟน ลักษณะทางจิตวิทยาและลักษณะทางประชากร สามารถอธิบายพฤติกรรมซื้อสินค้าแฟนได้ดีกว่าการวิเคราะห์โดยใช้เพียง 2 ตัวแปร คือ การแสวงหาข้อมูลด้านแฟน และลักษณะทางจิตวิทยา

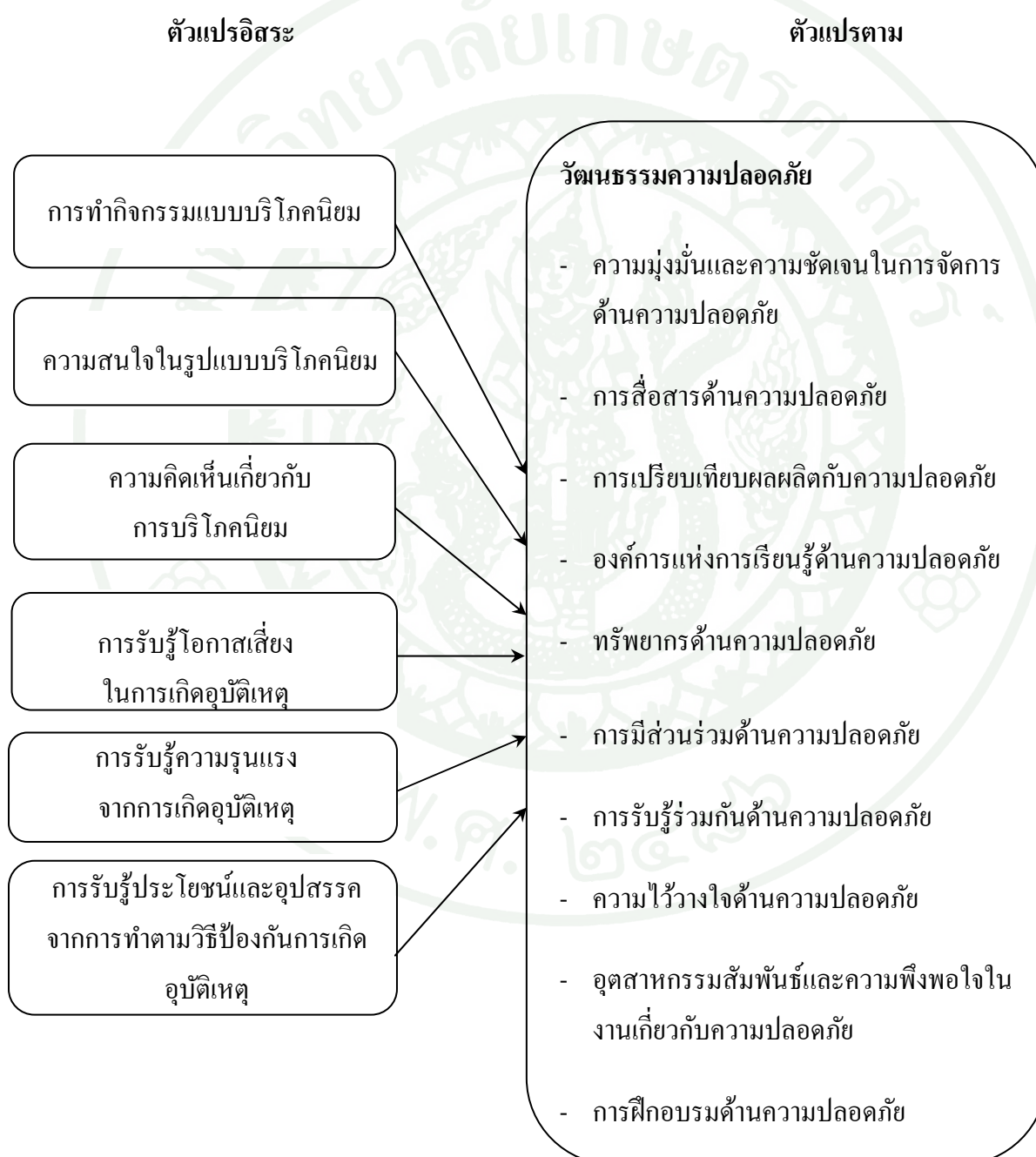
ธัญธร พุดเทพ (2552) ทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของพฤติกรรมบริโภคนิยมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร (Influence of consumerism behavior on the quality of life among students in the office of the basic education commission in Bangkok) เพื่อศึกษาอิทธิพลบริโภคนิยมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาอายุ 13-18 ปี จำนวน 1,057 คน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพชีวิตฉบับ WHOQOL-BREF และมาตรวัดค่านิยมทางวัตถุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมบริโภคนิยมปัจจัยทางชีวสังคมมีผลต่อคุณภาพชีวิต โดยที่ตัวแปรการได้ครอบครองวัตถุสิ่งของคือความสุขสามารถทำนายคุณภาพชีวิตได้เกือบทุกด้าน ยกเว้นคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยมีความสัมพันธ์กันทางลบ แต่ตัวแปรการตัดสินใจสำเร็จในชีวิตจากครอบครองวัตถุสิ่งของสามารถทำนายคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายได้ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมบริโภคนิยมมีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นพฤติกรรมบริโภคนิยมมีทั้งประโยชน์และโทษต่อคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า แรงงานส่วนใหญ่ผันตัวจากการใช้แรงงานในภาคเกษตรมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมเพื่อแสวงหารายได้ที่แน่นอนในการหาเลี้ยง

ครอบครัวยกระดับสถานภาพทางสังคมผ่านวัตถุต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย เครื่องประดับ เครื่องเรือน เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้าที่มีราคาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการกระตุ้นการบริโภคผ่านการโฆษณาชวนเชื่อให้เกิดความอยากได้อะไรมากยิ่งขึ้น จึงทำให้แรงงานส่วนใหญ่ดิ้นรนให้ได้มาซึ่งวัตถุเหล่านั้นโดยการผ่อนชำระซึ่งเป็นการสร้างภาระหนี้สินเมื่อผู้คนต้องคืนเงินเพื่อบริโภค ทำให้ผู้คนต้องทำงานมากขึ้น (ชนส วงศ์ยานนาวา, 2549) การทำงานมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพียงพอ คนงานจึงจำเป็นต้องทำงานมากชั่วโมงหรือทำงานล่วงเวลา (Overtime work) เป็นประจำซึ่งจะส่งผลให้เกิดการอ่อนล้าทางร่างกายและจิตใจอันส่งผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงที่อาจผิดพลาด หากพนักงานไม่รับรู้หรือรับรู้ความเสี่ยงในงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่นั้น ผิดพลาด อาจส่งผลให้เกิดอันตรายและได้รับบาดเจ็บระหว่างการปฏิบัติงาน รวมถึงการส่งผลกระทบเกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Follo เสนอแนะว่าเวลาเป็นเกณฑ์สำคัญของการรับรู้ความเสี่ยงของแต่ละบุคคลและให้คำจำกัดความว่าความเสี่ยงเป็นหน่วยของความน่าจะเป็นและขนาดของความสูญเสียระหว่างเวลาที่อ่อนล้า ความแตกต่างของเวลาระหว่างโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์และเวลาปัจจุบันมีผลกระทบต่อการประเมินขนาดของความสูญเสีย การเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยเชิงบวก (Positive Safety Culture) เป็นอีกวิธีทางหนึ่งที่น่ามาบริหารจัดการความเสี่ยงได้ โดยการสร้างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคนในองค์กรให้เกิดมั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง (Hudson, 1999) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกนำตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยงเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาและประเมินสภาพการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร โดยศึกษาจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังแสดงเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
2. ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
4. การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
5. การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
6. การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
7. การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยงกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แรงงานไทยซึ่งปฏิบัติงานประจำในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 195 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 26 ธันวาคม 2553) โดยแบ่งออกเป็นจำนวนสายงานทั้งสิ้น 6 สายงาน ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรของ Krejcie and Morgan (1973 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 132 คน (ดูภาคผนวก จ)

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละส่วนงานโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional stratified sampling) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละส่วนงาน} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละส่วนงาน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 2 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแผนก

ลำดับ	แผนกงาน (สมมติ)	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	แผนกล้างเครื่องใน	30	20
2	แผนกชำแหละ	25	17
3	แผนกสินค้าเฉพาะ	30	20
4	แผนกไก่แป้น	65	44

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	แผนงาน (สมมติ)	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
5	แผนกผลิตภัณฑ์อาหาร	10	7
6	แผนกอาหารสุก	35	24
รวม		195	132

หลังจากได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วนงาน ตามตารางที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจัดทำบัญชีรายชื่อและจับสลากด้วยวิธีการ จับแล้วใส่คืน หากจับสลากได้ซ้ำรายชื่อเดิมจะทำการจับสลากใหม่จนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วนงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกับแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลประชากร ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุในการทำงาน จำนวนครั้งที่ได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย ลักษณะของข้อความมีทั้งเป็นแบบสำรวจรายการและเป็นข้อความปลายเปิด

ส่วนที่ 2 แบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก AIO's Statement โดยนั้นผู้วิจัยยึดแนวทางของ Joseph T. Plummer เป็นหลักในการสร้างข้อความและพิจารณาคัดเลือกข้อความที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ทำการศึกษาวถีชีวิต ประยุกต์ผสมผสานเข้ากับแนวคิดเรื่องบริโภคนิยม โดยแบ่งองค์ประกอบวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม ใช้มาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) มีการให้คะแนนจากคำตอบ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน

เกณฑ์การจำแนกค่าตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรรกะชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้วจะได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรรกะชั้น} &= \frac{5-1}{3} \\ &= 1.33\end{aligned}$$

สามารถแบ่งวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.67 – 5.00 คะแนน วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมโดยรวมระดับสูง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภค โดยใช้จ่ายเงินตัวเกินฐานะ ไม่รู้จักประมาณตัว เช่น การซื้อสินค้าเทคโนโลยีราคาสูง หรือผู้ที่ชอบซื้อเครื่องแต่งกายตามกระแสนิยม หรือการเลือกรับประทานอาหารตามห้างสรรพสินค้า โดยไม่คิดว่าการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ นั้น มีความเหมาะสมและตนมีความสามารถพอที่จะรับค่าใช้จ่ายนั้นหรือไม่ ยินดีก่อนนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าที่ต้องการอุปโภคบริโภค

2.34 – 3.66 คะแนน วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมโดยรวมระดับปานกลาง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภคอย่างพอประมาณ มีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างมีเหตุผล มีการเลือกซื้อสินค้าที่มีราคาตามสมควร เช่น

การเลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าใหม่ทดแทนเครื่องที่เสีย การเลือกซื้อเสื้อผ้าที่มีระดับราคาในวาระโอกาสพิเศษ การเลือกรับประทานอาหารตามศูนย์การค้าหรือร้านอาหารบ้างเป็นครั้งคราว

1.00 – 2.33 คะแนน วิธีชีวิตแบบบริโภคนิยมโดยรวมระดับต่ำ หมายถึง รูปแบบการดำรงชีวิตของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแสดงออกด้านการอุปโภคและบริโภคโดยระมัดระวังการใช้สอยสิ่งต่างๆ เป็นอย่างมาก เช่น หลีกเลี่ยงการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ใหม่ หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเพื่อซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตลอดจนอาหารการกินทุกอย่าง จำกัดการใช้จ่ายของตนและครอบครัวเพื่อเก็บออมส่งกลับไปยังถิ่นฐานบ้านเกิดหรือตามภาระหรือความจำเป็น

การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมมีข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{48 - 16}{3} \\ &= 10.66 \end{aligned}$$

3.67 – 5.00 คะแนน การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมหรือการใช้เวลาว่างอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความบันเทิงของตนเอง รวมทั้งการร่วมทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นไปเรื่องการบริโภคหรือแม้แต่การเลือกซื้อสินค้าเพื่อแสดงถึงรสนิยมและอัตลักษณ์ของตนเองเป็นประจำสม่ำเสมอจนฝังลึกเป็นความเคยชิน

2.34 – 3.66 คะแนน การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับปานกลาง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมหรือการใช้เวลาว่างอยู่นอกบ้านบ้างเป็นครั้งคราวตามวาระโอกาสที่สามารถตอบสนองความสุขความต้องการความบันเทิงของตนเอง รวมทั้งการร่วมทำกิจกรรมทางสังคมที่เน้นไปเรื่องการบริโภคหรือแม้แต่การเลือกซื้อสินค้าเพื่อแสดงถึงรสนิยมและอัตลักษณ์ของตนเองบ้างตามสมควร

1.00 – 2.33 คะแนน การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมหรือการใช้เวลาว่างอยู่บ้าน โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมที่ต้องใช้

ค่าใช้จ่ายต่ำหรือไม่ต้องจ่ายเงินเลย หรือแม้แต่การเลือกซื้อสินค้าจะเน้นประโยชน์การใช้สอยอย่างแท้จริงหรือเพื่อทดแทนสินค้าที่ชำรุดเสียหาย

ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม มีข้อคำถาม จำนวน 13 ข้อ

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{39-13}{3} \\ &= 8.66\end{aligned}$$

3.67 – 5.00 คะแนน ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมในระดับสูง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านความใส่ใจและให้ความสำคัญในภาพลักษณ์ของตนเอง ครอบครัว หรือชุมชน รวมถึงการสนใจการพักผ่อนตามศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า และติดตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหาร นันทนาการ แฟชั่นตามกระแสนิยม สนใจเรื่องความร่ำรวยมั่งคั่งเป็นอย่างมาก

2.34 – 3.66 คะแนน ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมในระดับปานกลาง หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านความใส่ใจและให้ความสำคัญในภาพลักษณ์ของตนเอง ครอบครัว หรือชุมชน รวมถึงการสนใจการพักผ่อนตามศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า และติดตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหาร นันทนาการ แฟชั่นตามกระแสนิยม สนใจเรื่องความร่ำรวยมั่งคั่งบ้างตามวาระโอกาสอำนวย

1.00 – 2.33 คะแนน ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านความใส่ใจและความสำคัญในภาพลักษณ์ของตนเอง ครอบครัว หรือชุมชน รวมถึงการสนใจการพักผ่อนตามศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า และติดตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหาร นันทนาการ แฟชั่นตามกระแสนิยม สนใจเรื่องความร่ำรวยมั่งคั่งน้อยมากหรือแทบไม่ใส่ใจเลย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม มีข้อคำถาม จำนวน 8 ข้อ

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{24-8}{3} \\ &= 5.33\end{aligned}$$

3.67 – 5.00 คะแนน ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยมในระดับสูง หมายถึง การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถาม ในลักษณะการตีความ การคาดหวัง และการประเมินผลดีผลเสีย เช่น ความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับสินค้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบริโภคนิยมเป็นประจำสม่ำเสมอ

2.34 – 3.66 คะแนน ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยมในระดับปานกลาง หมายถึง การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถาม ในลักษณะการตีความ การคาดหวังและการประเมินผลดีผลเสีย เช่น ความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับสินค้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบริโภคนิยมบ้างตามวาระโอกาสตามสมควร

1.00 – 2.33 คะแนน ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ หมายถึง การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นคำถาม ในลักษณะการตีความ การคาดหวัง และการประเมินผลดีผลเสีย เช่น ความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบริโภคนิยมน้อยมากหรือไม่แสดงออกทางความคิดเลย

ส่วนที่ 3 แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแบบแผนความเชื่อทางสุขภาพของ Becker (1974) แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ใช้มาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) มีการให้คะแนนจากคำตอบ ดังนี้

ไม่มีโอกาส	ให้	1 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน

มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ ใช้มาตรวัดประมาณค่า มีการให้คะแนนจากคำตอบ ดังนี้

น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
มากที่สุด	ให้	5 คะแนน

การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุใช้มาตรวัดลิเคอร์ท์ มีการให้คะแนนจากคำตอบ ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน

ผู้วิจัยแบ่งระดับการรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้ความเสี่ยงในแต่ละองค์ประกอบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก ซึ่งคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

การรับรู้ความเสี่ยง ประกอบด้วยข้อคำถามจากทั้ง 3 องค์ประกอบ จำนวนทั้งสิ้น 35 ข้อ

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{175 - 35}{5}$$

= 28

โดยแบ่งระดับและแปลผลคะแนนการรับรู้ความเสี่ยงดังนี้

35.00 – 63.00 คะแนน การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงาน อันครอบคลุมถึงการประเมินระดับความรุนแรงของผลที่ตามมาหลังการเกิดอุบัติเหตุว่าเกือบเป็นศูนย์หรือไม่มีเลย และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือไม่เกิดการบาดเจ็บเกิดขึ้นเลย

63.01 – 91.00 คะแนน การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงาน อันครอบคลุมถึงการประเมินระดับความรุนแรงของผลที่ตามมาหลังการเกิดอุบัติเหตุว่ามีน้อยและเกิดผลความเสียหายต่อทรัพย์สินบางส่วนหรือการได้รับบาดเจ็บต้องได้รับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

91.01 – 119.00 คะแนน การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงาน อันครอบคลุมถึงการประเมินระดับความรุนแรงของผลที่ตามมาหลังการเกิดอุบัติเหตุว่ามีอยู่บ้างเป็นครั้งคราวและเกิดผลความเสียหายต่อทรัพย์สินไม่มากนักหรือการได้รับบาดเจ็บต้องได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

119.01 – 147.00 คะแนน การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงาน อันครอบคลุมถึงการประเมินระดับความรุนแรงของผลที่ตามมาหลังการเกิดอุบัติเหตุว่ามีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยและเกิดผลความเสียหายต่อทรัพย์สินเป็นจำนวนมากเป็นวงกว้างหรือการได้รับบาดเจ็บในระดับรุนแรงต้องได้รับการรักษาพยาบาลในระยะเวลานานหรืออาจถึงพิการ

147.01 – 175.00 คะแนน การรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงาน อันครอบคลุมถึงการประเมินระดับความรุนแรงของผลที่ตามมาหลังการเกิดอุบัติเหตุว่ามีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยมากและเกิดผลความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างมหาศาล หรือการได้รับบาดเจ็บในระดับรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{50 - 10}{5} \\ &= 8 \end{aligned}$$

สามารถแบ่งระดับและแปลผลคะแนนการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ดังนี้

10.00 – 18.00 คะแนน การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับต่ำมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเกือบเป็นศูนย์หรือมีน้อยมาก

18.01 – 26.00 คะแนน การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับต่ำ หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตที่มีความเป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นน้อย

26.01 – 34.00 คะแนน การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตที่มีความเป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว

34.01 – 42.00 คะแนน การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับสูง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความ

เสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงานว่ามีความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์ การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตว่ามีความเป็นไปได้ที่เกิดขึ้นบ่อย

42.01 – 50.00 คะแนน การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับสูงมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานว่ามีความเป็นไปได้ในการเกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิต รวมถึงความเสียหายด้านทรัพย์สินของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และโรงงานว่ามีความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์ การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตว่ามีความเป็นไปได้ที่เกิดขึ้นถี่หรือบ่อยมากเป็นประจำ

การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ มีข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{65 - 13}{5} \\ &= 10.40 \end{aligned}$$

สามารถแบ่งระดับและแปลผลคะแนนการรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุได้ดังนี้

13.00 – 23.40 คะแนน การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุในระดับต่ำมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และประเมินความร้ายแรงของสภาวะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับแล้วจะไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต ตลอดจนไม่เกิดการสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง

23.41 – 33.80 คะแนน การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุในระดับต่ำ หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยประเมินความร้ายแรงของสภาวะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับแล้วอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย เช่น การรักษาพยาบาลในห้องพยาบาลของสถานประกอบการ หรือรักษาโดยใช้อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนเกิดการสูญเสียทรัพย์สินเงินทองบ้างเล็กน้อย

33.81 – 44.20 คะแนน การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุในระดับปานกลาง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยประเมินความร้ายแรงของสภาวะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับแล้วจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายจนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลในระยะเวลาหนึ่ง ตลอดจนเกิดการสูญเสียทรัพย์สินเงินทองในระดับที่ไม่มากนัก

44.21 – 54.60 คะแนน การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยประเมินความร้ายแรงของสภาวะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับ แล้วจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายจนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลในระยะเวลาอันอาจก่อให้เกิด ทำให้สูญเสียอวัยวะบางส่วน ตลอดจนเกิดการสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก

54.61 – 65.00 คะแนน การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูงมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยประเมินความร้ายแรงของสภาวะเหล่านั้นว่า หากเกิดขึ้นกับ แล้วจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายอาจถึงขั้นเสียชีวิตหรือทุพพลภาพถาวร ตลอดจนเกิดการ สูญเสียทรัพย์สินเงินทองอย่างมหาศาล

การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{60 - 12}{5} \\ &= 9.60 \end{aligned}$$

สามารถแบ่งระดับและแปลผลคะแนนการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธี ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ได้ดังนี้

12.00 – 21.60 คะแนน การรับรู้ประโยชน์จากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุใน ระดับต่ำมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำใน โรงงานโดยประเมินว่าได้รับคุณค่าหรือเกิดสิ่งขัดขวางในการทำงานจากการทำตามวิธีป้องกัน อันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานน้อยมากหรือแทบไม่สามารถประเมิน คุณค่าได้เลย

21.61 – 31.20 คะแนน การรับรู้ประโยชน์จากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุใน ระดับต่ำ หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำใน โรงงาน โดยประเมินว่าได้รับคุณค่าหรือเกิดสิ่งขัดขวางในการทำงานจากการทำตามวิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานน้อย

31.21 – 40.80 คะแนน การรับรู้ประโยชน์จากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในระดับปานกลาง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานโดยประเมินว่าได้รับคุณค่าหรือเกิดสิ่งขัดขวางในการทำงานจากการทำตามวิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานบ้างพอสมควร

คะแนน 40.81 – 50.40 คะแนน การรับรู้ประโยชน์จากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูง หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานโดยประเมินว่าได้รับคุณค่าหรือเกิดสิ่งขัดขวางในการทำงานจากการทำตามวิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างมาก

คะแนน 50.41 – 60.00 คะแนน การรับรู้ประโยชน์จากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูงมาก หมายถึง สภาวะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของแรงงานไทยที่ปฏิบัติงานประจำในโรงงานโดยประเมินว่าได้รับคุณค่าหรือเกิดสิ่งขัดขวางในการทำงานจากการทำตามวิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานอย่างมากและสม่ำเสมอ

ส่วนที่ 4 แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย โดยยึดแนวคิดของ Fleming (1999) ซึ่งทดสอบและพัฒนาแบบจำลองวัฒนธรรมความปลอดภัยโดยทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มในผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติงาน ตัวแทนฝ่ายความปลอดภัย และพนักงานระดับปฏิบัติการ โดยแบ่งการอธิบายเป็น 2 กลุ่ม ในกลุ่มผู้จัดการอาวุโสกับพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานปิโตรเคมีคอลที่มีผลการจัดการด้านความปลอดภัยดีที่สุดในกลุ่ม โดยมุ่งเน้นการอธิบายความแตกต่างในระดับต่าง ๆ ของแบบจำลอง Safety culture maturity model (SCMM) อันประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย 2) การสื่อสารด้านความปลอดภัย 3) การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย 4) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย 5) ทรัพยากรด้านความปลอดภัย 6) การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย 7) การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย 8) ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย 9) อุดสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย 10) การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย ประกอบไปด้วยคำถาม จำนวน 78 ข้อ แบ่งระดับและแปลผลคะแนนการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย 1) การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมในระดับต่ำมาก 2) การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมในระดับต่ำ 3) การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

โดยรวมในระดับปานกลาง 4) การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมในระดับสูง 5) การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมในระดับสูงมาก

		ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน	5 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน	3 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน	2 คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน	1 คะแนน

ผู้วิจัยแบ่งการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวม และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในแต่ละองค์ประกอบ ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก ซึ่งคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

เพื่อให้การนำเสนอการแบ่งระดับและแปลผลคะแนนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและกระชับทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องผู้วิจัยได้ทำการสรุปการแบ่งระดับและแปลผลคะแนนเป็นตารางดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางสรุปการแบ่งระดับและแปลผลคะแนน

องค์ประกอบด้าน	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวม	78.00 – 140.40	140.41 – 202.80	202.81 – 265.20	265.21 – 327.60	327.61 – 390.00
ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย	9.00 – 16.20	16.21 – 23.40	23.41 – 30.60	30.61 – 37.80	37.81 – 45.00
การสื่อสารด้านความปลอดภัย	8.00 – 14.40	14.41 – 20.80	20.81 – 27.20	27.21 – 33.60	33.61 – 40.00
การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย	3.00 – 5.40	5.41 – 7.80	7.81 – 10.20	10.21 – 12.60	12.61 – 15.00
องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย	10.00 – 18.00	18.01 – 26.00	26.01 – 34.00	34.01 – 42.00	42.01 – 50.00
ทรัพยากรด้านความปลอดภัย	8.00 – 14.40	14.41 – 20.80	20.81 – 27.20	27.21 – 33.60	33.61 – 40.00
การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย	8.00 – 14.40	14.41 – 20.80	20.81 – 27.20	27.21 – 33.60	33.61 – 40.00
การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย	7.00 – 12.60	12.61 – 18.20	18.21 – 23.80	23.81 – 29.40	29.41 – 35.00
ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย	10.00 – 18.00	18.01 – 26.00	26.01 – 34.00	34.01 – 42.00	42.01 – 50.00
อุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย	9.00 – 16.20	16.21 – 23.40	23.41 – 30.60	30.61 – 37.80	37.81 – 45.00
การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	6.00 – 10.80	10.81 – 15.60	15.61 – 20.40	20.41 – 25.20	25.21 – 30.00

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบวัดที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้มีการดำเนินการทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัด โดยผู้วิจัยได้นำโครงร่างแบบวัดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ภาษา ตลอดจนความถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา เพื่อให้แบบวัดที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามความต้องการ (ดูรายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในภาคผนวก ข) และหลังจากปรับปรุงแก้ไขแบบวัดให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสมบูรณ์ของแบบวัด ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out)

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด โดยทดลองใช้แบบวัดกับคนงานก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน หลังจากนั้นนำมาให้คะแนนตามวิธีการและเกณฑ์การให้คะแนน แล้วนำผลที่ได้จากการทดลองใช้แบบวัดมาวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ของข้อคำถาม โดยการหาค่า Item-total Correlation จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) ด้วยโปรแกรมทางสถิติ และนำข้อคำถามทั้งหมดที่ผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติจากตารางค่าวิกฤตสำหรับสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) (ดูผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในภาคผนวก ง)

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้จัดการโรงงานที่ทำการวิจัยหลังจากเข้าพบเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อได้รับรายชื่อของแรงงานไทยทั้งหมด จึงทำการคัดเฉพาะรายชื่อแรงงานไทยที่เข้าทำงานเป็นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป มาจับสลากจนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วนงาน จากนั้นมีการประสานขอความร่วมมือกับหัวหน้างานแต่ละส่วนงาน เพื่อนัดหมายเวลาให้ทำแบบวัดตามรายชื่อที่จับสลากได้ โดยใช้บริเวณ

โรงอาหารภายในโรงงานเป็นสถานที่ในการทำแบบวัด ซึ่งผู้วิจัยทำการแจกแบบวัดให้แรงงานไทยเป็นผู้ตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 1 – 15 มีนาคม 2554

ในขณะที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ ขณะที่ทำแบบวัดรวมทั้งสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จัดการฝ่ายผลิต หัวหน้างาน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยประจำโรงงาน เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจารณ์ผลการวิจัย ได้รับแบบวัดที่สมบูรณ์กลับคืนมา ทั้ง 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากมีการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบวัดแต่ละชุด ก่อนนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว จึงนำไปลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูป ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญเท่ากับ .05 เพื่อตอบวัตถุประสงค์และพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้และนำเสนอโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้แปลความหมายของข้อมูล
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้แสดงการกระจายของข้อมูล
4. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ใช้หาค่าความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน
5. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) ใช้พยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรต้น 2 ตัวแปรขึ้นไป

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงกันผู้วิจัย
จึงกำหนดลักษณะและอักษรย่อ ดังต่อไปนี้

n	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
p	แทน ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
r	แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
R	แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
$R^2 \text{ adj}$	แทน สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เปลี่ยนแปลงเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ทีละตัว
B	แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนดิบ
Beta	แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน
Std.Error	แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
* แทน ระดับนัยสำคัญที่ .05	

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม โดยที่ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 จำนวนและร้อยละของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อายุในการทำงาน จำนวนครั้งในการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อายุในการทำงาน จำนวนครั้งในการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย

(n = 132)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	31	23.50
หญิง	101	76.50
อายุ		
15 – 20 ปี	15	11.40
21 - 25 ปี	35	26.50
26 – 30 ปี	20	15.20

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 132)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
31 – 35 ปี	27	20.50
36 – 40 ปี	17	12.90
41 - 45 ปี	5	3.80
46 – 50 ปี	12	9.10
51 – 55 ปี	1	0.80
$\bar{X} = 24.33$ ปี S.D = 8.55 Min = 18 ปี Max = 52 ปี		
สถานภาพสมรส		
โสด	62	47.00
สมรส	60	45.50
หย่า/หม้าย	10	7.50
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	44	33.30
มัธยมต้น/มัธยมปลาย/อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	88	66.70
แผนกงาน		
แผนกช่างเครื่องใน	20	15.15
แผนกชำแหละ	17	12.88
แผนกสินค้าเฉพาะ	20	15.55
แผนกไก่เป็น	44	33.33
แผนกผลิตภัณฑ์อาหาร	7	5.30
แผนกอาหารสุก	24	18.18
รายได้ต่อเดือนรวม		
5,000 – 7,000 บาท	53	40.20
7,001 - 9,000 บาท	51	38.60
9,001 - 11,000 บาท	27	20.50

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 132)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือนรวม		
12,001 - 14,000 บาท	1	0.80
$\bar{X} = 6,870.25$ บาท S.D = 3,235.13 Min = 6,250 บาท Max = 13,500 บาท		
อายุในการทำงาน		
1 – 5 ปี	81	61.40
6 – 10 ปี	17	12.90
11 – 15 ปี	13	9.80
16 – 20 ปี	14	10.60
21 – 25 ปี	7	5.30
$\bar{X} = 4.82$ ปี S.D = 2.54 Min = 6 เดือน Max = 21 ปี		
จำนวนครั้งในการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน		
เคย จำนวน 1 ครั้ง	12	9.10
เคย จำนวน 2 ครั้ง	15	11.40
เคย จำนวน 3 ครั้ง	8	6.10
เคย มากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป	4	3.00
ไม่เคย	92	69.70
จำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย		
เคย จำนวน 1 ครั้ง	43	32.60
เคย จำนวน 2 ครั้ง	40	30.30
เคย จำนวน 3 ครั้ง	10	7.60
เคย จำนวน 4 ครั้ง	1	0.80
ไม่เคย	38	28.80

ตารางที่ 4 พบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.50 และมีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 47 ระดับการศึกษา

สูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมต้น/มัธยมปลาย/อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 66.70 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 -7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.20 โดยส่วนใหญ่มีอายุในการทำงาน 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.40 และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 69.70 จำนวนครั้งที่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 71.20

ส่วนที่ 2 จำนวนร้อยละของการประเมินวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามองค์ประกอบวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม (n = 132)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม (รวมทุกองค์ประกอบ)		
ระดับสูง	48	36.36
ระดับปานกลาง	24	18.18
ระดับต่ำ	60	45.45
	$\bar{X} = 84.53$	S.D = 9.85
วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม (แยกองค์ประกอบ)		
- การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม		
ระดับสูง	60	45.45
ระดับปานกลาง	21	15.91
ระดับต่ำ	51	38.64
	$\bar{X} = 34.77$	S.D = 5.31
- ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม		
ระดับสูง	50	37.66
ระดับปานกลาง	21	15.91
ระดับต่ำ	61	46.43
	$\bar{X} = 29.87$	S.D = 3.68

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม		
ระดับสูง	35	37.88
ระดับปานกลาง	29	15.91
ระดับต่ำ	68	46.21
	$\bar{X} = 19.89$	S.D = 2.57

ตารางที่ 5 พบว่า แรงงานไทยมีวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมโดยรวมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 45.45 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ส่วนใหญ่มีความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 46.43 มีความคิดเห็นแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 46.21 และมีกิจกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามการรับรู้ความเสี่ยง

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ความเสี่ยง (รวมทุกองค์ประกอบ)		
ระดับต่ำมาก	13	9.85
ระดับต่ำ	21	15.91
ระดับปานกลาง	19	14.39
ระดับสูง	43	32.58
ระดับสูงมาก	36	27.27
	$\bar{X} = 121.93$	S.D = 28.50
การรับรู้ความเสี่ยง (แยกองค์ประกอบ)		
- การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ		
ระดับต่ำมาก	11	8.33
ระดับต่ำ	19	14.39

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ความเสี่ยง (แยกองค์ประกอบ)		
ระดับปานกลาง	16	12.12
ระดับสูง	39	29.55
ระดับสูงมาก	47	35.61
	$\bar{X} = 37.01$	S.D = 11.40
- การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ		
ระดับต่ำมาก	22	16.67
ระดับต่ำ	22	16.67
ระดับปานกลาง	25	18.94
ระดับสูง	31	23.48
ระดับสูงมาก	32	24.24
	$\bar{X} = 41.87$	S.D = 15.57
- การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ		
ระดับต่ำมาก	6	4.55
ระดับต่ำ	21	15.91
ระดับปานกลาง	17	12.88
ระดับสูง	59	44.70
ระดับสูงมาก	29	21.97
	$\bar{X} = 43.03$	S.D = 9.58

ตารางที่ 6 พบว่า แรงงานไทยมีการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 32.58 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 35.61 และรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุสูงมากคิดเป็นร้อยละ 24.24 ส่วนการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ นั้น แรงงานไทยกลุ่มใหญ่รับรู้อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 44.70

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของแรงงานไทย จำแนกตามการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

(n = 132)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (รวมทุกองค์ประกอบ)		
ระดับต่ำมาก	1	0.76
ระดับต่ำ	4	3.03
ระดับปานกลาง	16	12.12
ระดับสูง	84	63.64
ระดับสูงมาก	27	20.54
	$\bar{X} = 310.89$	S.D = 25.74
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการ จัดการด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	-	-
ระดับต่ำ	2	1.52
ระดับปานกลาง	16	12.12
ระดับสูง	92	69.70
ระดับสูงมาก	22	16.67
	$\bar{X} = 36.12$	S.D = 3.12
- การสื่อสารด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	1	0.76
ระดับต่ำ	2	1.52
ระดับปานกลาง	14	10.61
ระดับสูง	93	70.45
ระดับสูงมาก	22	16.67
	$\bar{X} = 32.12$	S.D = 2.87

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
- การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	-	-
ระดับต่ำ	1	0.76
ระดับปานกลาง	11	8.33
ระดับสูง	93	70.45
ระดับสูงมาก	27	20.45
	$\bar{X} = 12.33$	S.D = 1.11
- องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	2	1.52
ระดับต่ำ	10	7.58
ระดับปานกลาง	15	11.36
ระดับสูง	81	61.36
ระดับสูงมาก	24	18.18
	$\bar{X} = 38.50$	S.D = 4.18
- ทรัพยากรด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	2	1.52
ระดับต่ำ	3	2.27
ระดับปานกลาง	17	12.88
ระดับสูง	85	64.39
ระดับสูงมาก	25	18.94
	$\bar{X} = 31.93$	S.D = 3.23
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	2	1.52
ระดับต่ำ	8	6.06

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย		
ระดับปานกลาง	23	17.42
ระดับสูง	67	50.76
ระดับสูงมาก	32	24.24
	$\bar{X} = 31.06$	S.D = 3.79
- การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	1	0.76
ระดับต่ำ	3	2.27
ระดับปานกลาง	13	9.85
ระดับสูง	80	60.61
ระดับสูงมาก	35	26.52
	$\bar{X} = 28.79$	S.D = 3.02
- ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	1	0.76
ระดับต่ำ	5	3.79
ระดับปานกลาง	16	12.12
ระดับสูง	87	66.91
ระดับสูงมาก	23	17.42
	$\bar{X} = 39.59$	S.D = 4.41
- ทัศนคติสัมพันธและความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	1	0.76
ระดับต่ำ	3	2.27
ระดับปานกลาง	22	16.67
ระดับสูง	72	54.55

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 132)		
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
- ทัศนคติสัมพันธและความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย		
ระดับสูงมาก	34	25.76
	$\bar{X} = 36.12$	S.D = 3.99
- การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย		
ระดับต่ำมาก	2	1.52
ระดับต่ำ	2	1.52
ระดับปานกลาง	12	9.09
ระดับสูง	88	66.67
ระดับสูงมาก	28	21.21
	$\bar{X} = 24.28$	S.D = 2.52

ตารางที่ 7 พบว่าแรงงานไทยรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.64 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย การสื่อสารด้านความปลอดภัย การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย ทรัพยากรด้านความปลอดภัย การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย ทัศนคติสัมพันธและความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 69.70, 70.45, 70.45, 61.36, 64.39, 50.76, 60.61, 66.91, 54.55 และ 66.67 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทย จากตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม และการรับรู้ความเสี่ยง

สมมติฐานที่ 1 การทำกิจกรรมแบบบริ โภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 2 ความสนใจในรูปแบบบริ โภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริ โภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริ โภคนิยมกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

(n = 132)

ตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริ โภคนิยมโดยรวม	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (รวมทุกองค์ประกอบ)	.184*	.017
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย	.146	.094
- การสื่อสารด้านความปลอดภัย	.178*	.042
- การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย	.014	.877
- องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย	.023	.794
- ทรัพยากรด้านความปลอดภัย	.116	.187
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย	.210*	.015
- การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย	.065	.456
- ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย	.048	.582
- อุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในงาน	-.088	.314
- การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	-.172*	.049

ผลการศึกษาดังตารางที่ 4 พบว่า วิธีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ($r = .184$)

เมื่อพิจารณาวิธีชีวิตแบบบริโภคนิยมในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า วิธีชีวิตโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์ประกอบการสื่อสารด้านความปลอดภัย การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย และการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย ($r = .178, .210$ และ $-.172$ ตามลำดับ) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์พบว่า แรงงานไทยที่มีวิธีชีวิตแบบบริโภคนิยมสูงจะรับรู้ว่าการมีสื่อการสื่อสารด้านความปลอดภัยและการรับรู้ว่าการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับสูง ในขณะที่แรงงานไทยที่มีวิธีชีวิตแบบบริโภคนิยมสูงจะรับรู้ว่าการจัดให้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยต่ำ

สมมติฐานที่ 4 การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 5 รับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 6 การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

($n = 132$)

ตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวม	ค่าสัมประสิทธิ์	
	สหสัมพันธ์	P
	(r)	
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (รวมทุกองค์ประกอบ)	.179*	.043
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย	.214*	.014
- การสื่อสารด้านความปลอดภัย	.020	.816

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 132)

ตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวม	ค่าสัมประสิทธิ์	
	สหสัมพันธ์ (r)	P
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย	.148	.090
- องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย	.093	.291
- ทรัพยากรด้านความปลอดภัย	-.069	.434
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย	-.045	.609
- การรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยร่วมกัน	.081	.357
- ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย	.223*	.010
- อุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจด้านความปลอดภัย ในงาน	.174*	.046
- การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	.315*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวม ($r = .179$) หมายความว่า แรงงานไทยที่มีการรับรู้ว่ามีความเสี่ยงในการทำงานสูง จะมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับสูง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยขององค์ประกอบความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย และอุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในงาน ($r = .214$.223 และ .174 ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 7 การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจาก

การเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้

ก่อนทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ เพื่อหาความสามารถในการร่วมกันพยากรณ์ของ ตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันมาก จะไม่สามารถทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณได้ เพราะ หากตัวแปรอิสระต่าง ๆ ไม่มีความเป็นอิสระต่อกันแล้ว จะทำให้ไม่สามารถแยกอิทธิพลของตัวแปร หนึ่งออกจากอีกตัวแปรหนึ่งได้ และเกิดปัญหาที่เรียกว่า Multicollinearity (ตัวแปรอิสระสองตัวมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า .80) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545)

ตารางที่ 10 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมและการรับรู้ความเสี่ยง

ตัวแปร	CA	CI	CO	PC	PS	PB
CA	1					
CI	.780**	1				
CO	.411**	.484**	1			
PC	-.305**	-.261**	-.245**	1		
PS	-.087	-.183*	-.190*	.798**	1	
PB	-.220 *	.034	.298**	.149	.088	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ: CA หมายถึง การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม

CI หมายถึง ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม

CO หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม

PC หมายถึง การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

PS หมายถึง การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ

PB หมายถึง การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิด
อุบัติเหตุ

ตารางที่ 10 พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว ได้แก่ กิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยม การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่เกิน .80 จึงสามารถทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไปได้

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยใช้วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม และการรับรู้ความเสี่ยง เป็นตัวพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ตัวพยากรณ์	B	S.E.	Beta	t	p
ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม	.230	.107	.354	2.150	.033
การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ	.159	.079	.137	2.010*	.046
ค่าคงที่ (Constant) = 30.725 $R = .493$ $R^2 = .243$ $R^2 \text{ adj.} = .222$ $F = 11.926^*$					

ตารางที่ 11 พบว่า เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย โดยใช้กิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และความคิดเห็นแบบบริโภคนิยม การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุเป็นตัวพยากรณ์ พบว่า ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้ร้อยละ 24.3 ($R^2 = .243$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .493 เมื่อนำตัวแปรมาจัดเป็นสมการ จะได้สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\text{การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวม} = 30.725 + .230 (\text{ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม}) + .159 (\text{การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ})$$

จากสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ พบว่าเมื่อความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมเพิ่มขึ้น .230 เท่า และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยเพิ่มขึ้น .159 เท่า

$$Z_{\text{การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวม}} = 30.725 + .354 (\text{ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม}) + .137 (\text{การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ})$$

การพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสามารถร่วมกันอธิบายการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ได้ หมายความว่า ถ้าแรงงานไทยมีความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม รวมถึงมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูงขึ้นเท่าใด จะทำให้การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยสูงขึ้นด้วย โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้มากที่สุด คือ ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม รองลงมาคือ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

ตารางที่ 12 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสมมติฐานที่ 1 - 3

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (รวมทุกองค์ประกอบ)	✓	
วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย		✓
- การสื่อสารด้านความปลอดภัย	✓	
- การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย		✓
- องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย		✓
- ทรัพยากรด้านความปลอดภัย		✓
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย	✓	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย		✓
- ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย		✓
- อุดสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในงาน		✓
- การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	✓	

ตารางที่ 13 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสมมติฐานที่ 4 - 6

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (รวมทุกองค์ประกอบ)	✓	
การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย	✓	
- การสื่อสารด้านความปลอดภัย		✓
- การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย		✓
- องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย		✓
- ทรัพยากรด้านความปลอดภัย		✓
- การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย		✓
- การรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยร่วมกัน		✓
- ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย	✓	
- อุดสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในงาน	✓	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย (แยกองค์ประกอบ)		
- การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	✓	

ตารางที่ 14 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สมมติฐานที่ 7

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม		✓
ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม	✓	
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม		✓
การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ	✓	
การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ		✓
การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ		✓

ข้อวิจารณ์

การศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม มีกลุ่มตัวอย่างเป็นแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.50 และมีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 47 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมต้น/มัธยมปลาย/อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 66.70 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 -7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.20 โดยส่วนใหญ่มีอายุในการทำงาน 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ

61.40 และโดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 69.70 จำนวนครั้งที่แรงงานไทยเคยได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 71.20

ตารางที่ 4 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.50 และมีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 47 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมต้น/มัธยมปลาย/อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 66.7 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 - 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.20 โดยส่วนใหญ่มีอายุในการทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.40 โดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 69.70 จำนวนครั้งที่แรงงานไทยเคยได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 71.20

วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

ผลการวิจัยพบว่าแรงงานไทยมีวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 45.45 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ส่วนใหญ่มีความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 46.43 และ 46.21 ตามลำดับ และมีการทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 45.45

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ขณะเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงซึ่งมีสถานภาพโสดและสมรสในจำนวนที่มีความใกล้เคียงกัน โดยแรงงานไทยเพศหญิงที่มีสถานภาพโสดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแต่งกาย การสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงาน หรือการพักผ่อนหย่อนใจหาความสุขในรูปแบบต่าง ๆ หลังเวลาเลิกงาน รวมถึงมีศักยภาพในการใช้จ่ายใช้สอยสินค้าตามห้างสรรพสินค้า หรือการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนกลุ่มเดียวกันเพื่อให้เกิดการยอมรับผ่านสิ่งของเครื่องใช้ที่มียี่ห้อหรือมีราคา เนื่องจากไม่มีภาระรับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายและมีเวลาที่สามารถจะทำงานนอกเวลาเพื่อนำเงินที่ได้จากการทำงานนอกเวลาไปใช้จ่ายใช้สอย ซึ่งจะมีรูปแบบการใช้ชีวิตแตกต่างจากแรงงานไทยหญิงที่สมรสมีครอบครัวที่มีภาระหน้าที่ในการทำงาน งานบ้านและต้องเลี้ยงดูบุตรทั้งที่อยู่ในวัยก่อนวัยเรียนและในวัยเรียน จึงมีภาระค่าใช้จ่ายทั้งของตนเองและค่าใช้จ่ายของบุตรหลาน เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร เป็นต้น จึงทำให้แรงงานไทยหญิงกลุ่มที่สมรสแล้วต้องคิดก่อนใช้จ่ายใช้สอยและใช้จ่ายใช้สอยได้อย่างจำกัด เพราะต้องจัดสรรเงินรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอต่อการใช้สอยแต่ละเดือน

การรับรู้ความเสี่ยง

ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 32.58 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 35.61 และมีการรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 24.24 ส่วนการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ นั้น ส่วนใหญ่รับรู้อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 44.70

การที่แรงงานไทยมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุและการรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุสูงมากนั้น จากการสังเกตของผู้วิจัยขณะทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการพบว่า โรงงานแห่งนี้ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงานอย่างมาก ทั้งด้านนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัย การบริหารจัดการและบำรุงรักษาอุปกรณ์ความปลอดภัย ตลอดจน และการจัดให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยระหว่างซูเปอร์ไวเซอร์กับแรงงานไทยในแต่ละสายการผลิต ทำให้แรงงานไทยตระหนักถึงภาวะความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน และรับรู้ถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย

ส่วนสาเหตุที่แรงงานไทยรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในระดับสูงนั้น เนื่องจากแรงงานไทยตระหนักและรับรู้ถึงประโยชน์ของมาตรการด้านความปลอดภัยและการสวมใส่อุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคล แต่ในบางครั้งเกิดความเบื่อหน่ายรำคาญเนื่องจากทำให้ปฏิบัติงานได้ช้าลงหรือเกิดความอึดอัดจากการสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล

การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.64 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า แรงงานไทยรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์ประกอบความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย การสื่อสารด้านความปลอดภัย การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย ทรัพยากรด้านความปลอดภัย การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย อุทิศทรัพยากรสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย การ

ฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 69.70, 70.45, 70.45, 61.36, 64.39, 50.76, 60.61, 66.91, 54.55 และ 66.67 ตามลำดับ

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เช่น หัวหน้างาน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยของโรงงาน ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การที่การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับสูงนั้น เป็นเพราะโรงงานมีนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยในการทำงานที่นำมาบังคับใช้อย่างเคร่งครัด เช่น มาตรการสวมใส่อุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงาน โดยโรงงานกำหนดให้ทุกคนที่เข้ามาในพื้นที่ปฏิบัติงานต้องสวมใส่อุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคลทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้น เช่น การกำหนดให้ทุกคนที่เข้าพื้นที่ปฏิบัติงานต้องสวมใส่ผ้ากันเปื้อน หมวกคลุมศีรษะ รองเท้าโอบี และถุงมือเหล็ก เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดให้มีบริษัทรับช่วงเหมาเข้าทำการบำรุงรักษาและตรวจสภาพความพร้อมของอุปกรณ์ความปลอดภัยและการตรวจสอบพื้นที่การปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะตามตารางกำหนดเวลาของทางโรงงาน รวมถึงการจัดให้มีการสื่อสารเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างซูเปอร์ไวเซอร์และแรงงานไทย เพื่อทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและระเบียบความปลอดภัย

นอกเหนือจากแนวทาง นโยบายและมาตรการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางโรงงานยังสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมความปลอดภัย เพื่อให้แรงงานไทยได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัย รวมถึงการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยนอกเวลางาน เช่น การสวมใส่หมวกนิรภัยขณะขับขี่รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ทำให้ซึมซับเกี่ยวกับความปลอดภัยจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน หากอุบัติเหตุเล็กน้อยเกิดขึ้นระหว่างการทำงานสามารถเข้ารับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในหออพยาบาลประจำ ซึ่งทางโรงงานจัดให้มีพยาบาลประจำกะละ 2 คน นอกจากนี้โรงงานยังจัดให้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยให้กับแรงงานไทยใหม่ ทั้งก่อนเริ่มงานระหว่างปฏิบัติงาน และการจัดการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยเพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยเป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น เช่น การฝึกอบรมการดับเพลิงขั้นสูง การฝึกซ้อมการอพยพหนีไฟ การเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บออกจากพื้นที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ปรากฏผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 กิจกรรมแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 2 ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 3 ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความปลอดภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .184$) และเมื่อพิจารณาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความปลอดภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .201$) เนื่องจากแรงงานไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานอพยพจากภาคเกษตรกรรมมุ่งให้ความสนใจในการหาแหล่งรายได้ที่มีความแน่นอนในภาคอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญชำนาญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นแรงงานที่เริ่มเข้ามาทำงานใหม่จำเป็นต้องใส่ใจและสอบถามถึงขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้ทำงานได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยได้อย่างถูกต้องและเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถอธิบายตามแนวคิด Bandura (1977) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self efficacy) น่าจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแบบแผนความเชื่อสุขภาพด้วย โดย Bandura ได้เสนอว่าแรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health motivation) หมายถึง ระดับความสนใจและห่วงใยเกี่ยวกับสุขภาพ ความปรารถนาที่จะดำรงรักษาสุขภาพและการหลีกเลี่ยงจากการเจ็บป่วย แรงจูงใจนี้อาจเกิดจากความสนใจสุขภาพ โดยทั่วไปของบุคคลหรือเกิดจากการกระตุ้นของความเชื่อต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค ความเชื่อต่อความรุนแรงของโรค ความเชื่อต่อผลดีจากการปฏิบัติรวมทั้งสิ่งเร้าภายนอก เช่น ข่าวสาร คำแนะนำของแพทย์ ซึ่งสามารถกระตุ้นแรงจูงใจด้านสุขภาพของบุคคลได้ เปรียบได้กับการที่แรงงานไทยมีความสนใจและห่วงใยเกี่ยวกับความปลอดภัย เพราะเชื่อผลดีจากการปฏิบัติรวมถึงสิ่งเร้าภายนอก เช่น ข่าวสารความปลอดภัยที่โรงงานถ่ายทอดให้แก่แรงงานไทย หากแรงงานไทยมีความสนใจและห่วงใยเกี่ยวกับความปลอดภัยย่อมปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงจากความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน โดยการทำตามมาตรการและขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย จึงทำให้ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 4 การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 5 การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 6 การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ($r = .179$) และเมื่อพิจารณาการรับรู้ความเสี่ยงในแต่ละองค์ประกอบ พบว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .221$)

เนื่องจากโรงงานแห่งนี้ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของแรงงานไทยเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก โดยมีการกำหนดกฎระเบียบและมีการบังคับใช้มาตรการด้านความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มั่นใจว่าจะทำงานอย่างปลอดภัยสูงสุด ไม่เกิดอุบัติเหตุอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บในขณะที่ทำงานจนทำให้ต้องหยุดงาน และมีการจัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล นอกจากนี้ โรงงานยังจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยปฏิบัติงานในทุกกะการผลิด เพื่อดูแลและตรวจสอบให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานและตอบสนองต่อมาตรการด้านกฎหมายและข้อเรียกร้องของลูกจ้างที่กำหนดเงื่อนไขด้านการจัดการอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เมื่อวิเคราะห์ตามแบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพของ Becker (1974) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรค บุคคลนั้นจะต้องมีความเชื่อว่า เขามีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค และโรคนั้นมีความรุนแรง ทั้งยังมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งการปฏิบัติตามคำแนะนำ จะส่งผลให้เกิดผลดีในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค หรือช่วยลดความรุนแรงของโรคได้ เปรียบได้กับการที่แรงงานไทยรับรู้ว่าการปฏิบัติตามขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความปลอดภัย

สมมติฐานที่ 7 กิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นแบบบริโภคนิยม การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรม

เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีอำนาจทำนาย พบว่าความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม และการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยได้ร้อยละ 24.30 ($R^2 = .243$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .493 สามารถอธิบายได้ดังนี้ ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม มีอิทธิพลต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย เช่น แรงงานไทยที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ใส่ใจใจให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริโภค จะมีพฤติกรรมให้ความสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารประเภทต่าง ๆ ที่เข้ามาสร้างความสนใจ อันรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยอีกด้วย การที่สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ย่อมจะมีความคิดในเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย รวมถึงการเปิดใจยอมรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น การรับรู้ความเล็งของค์ประกอบการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยนั้น สามารถอธิบายได้ว่า แรงงานไทยรับรู้ถึงความน่าจะเป็นที่อาจจะได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการปฏิบัติงาน ด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความเสี่ยงจึงปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังเป็นไปตามขั้นตอนการทำงานอย่างปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rundmo (1992) แสดงให้เห็นว่าพนักงานที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุรู้สึกปลอดภัยน้อยกว่าบุคคลอื่น การศึกษาของเขาแสดงให้เห็นว่าคนที่รู้สึกรู้สึกว่ามีความปลอดภัยน้อยย่อมมีประสบการณ์กับงานที่มีระดับความเครียดสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์โดยการอธิบายเกี่ยวกับอุบัติเหตุและการรับรู้ความเสี่ยง และมีผลกระทบต่อองค์การ สังคม และปัจจัยด้านกายภาพ เช่น ความเครียดในงานและปริมาณงาน โดยขึ้นอยู่กับนัยสำคัญที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง อีกทั้งโรงงานแห่งนี้มีแนวทางและข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยที่พนักงานทุกคนจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยเหมือนกันทุกคน โดยมีข้อยกเว้น รวมถึงการได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและการเปิดโอกาสให้แรงงานไทยเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย จึงมีส่วนช่วยให้เกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานในโรงงานแห่งนี้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์

การศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคม
บริโภคนิยม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม และการรับรู้ความเสี่ยงกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย
3. เพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์วัฒนธรรมความปลอดภัย จากตัวแปรวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบด้วย การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม และตัวแปรการรับรู้ความเสี่ยง 3 องค์ประกอบ คือ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แรงงานไทยซึ่งปฏิบัติงานประจำในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยจึงได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรของ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 132 คน และคำนวณหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละส่วนงานจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Sampling) กลุ่มตัวอย่างจากแผนกล้างเครื่องใน จำนวน 20 คน แผนกชำแหละ จำนวน 17 คน แผนกสับคั่วเฉพาะ จำนวน 20 คน แผนกไก่เป็น

จำนวน 44 คน แผนกผลิตภัณฑอาหาร จำนวน 7 คน แผนกอาหารสุก จำนวน 24 คน ด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อและจับสลากด้วยวิธีการจับแล้วใส่คืน หากจับสลากได้ซ้ำรายชื่อเดิม จะทำการจับสลากใหม่จนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วนงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลประชากร ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุในการทำงาน จำนวนครั้งการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และจำนวนครั้งในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย ลักษณะของข้อคำถามมีทั้งเป็นแบบสำรวจรายการและเป็นข้อคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม สร้างขึ้นโดยประยุกต์นำข้อมูลการสำรวจวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตเบื้องต้นมาประยุกต์ใช้กับหลักการวัดวิถีชีวิต AIO's statement ของ Joseph T. Plummer มีข้อคำถาม 3 องค์ประกอบคือ การทำกิจกรรม ความสนใจ และ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบริโภคนิยม มีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 37 ข้อ ใช้มาตรวัดลิเคอร์ท (Likert scale) และประเมินวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมโดยใช้วิธีการคำนวณอันตรภาคชั้นกำหนดให้มี 3 ระดับ วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมสูง วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมปานกลาง และวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง สร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดแบบแผนความเชื่อทางสุขภาพ (Health Belief Model) ของ Becker (1974) ที่มุ่งเน้นทัศนคติและความเชื่อของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการอธิบายและทำนายพฤติกรรมด้านความปลอดภัย มาเป็นแนวคิดหลักโดยการสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งการรับรู้ความเสี่ยงออกเป็น 3 องค์ประกอบได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ และการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 35 ข้อ ประเมินการรับรู้ความเสี่ยง โดยใช้วิธีการคำนวณอันตรภาคชั้นกำหนดให้มี 5 ระดับ คือ การรับรู้ความเสี่ยงในระดับต่ำมาก ต่ำ ปานกลาง สูง และสูงมาก

ส่วนที่ 4 แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย โดยทำการสัมภาษณ์เบื้องต้นและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตวัฒนธรรมความปลอดภัยในกลุ่มแรงงานไทยระดับบริหาร ระดับผู้จัดการ ระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติการโดยใช้กรอบแนวคิดการศึกษาข้อมูลตามแบบจำลอง Safety culture maturity model (SCMM) ของFleming (1999) ได้แบบวัด 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย 2) การสื่อสารด้านความปลอดภัย 3) การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย 4) องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย 5) ทรัพยากรด้านความปลอดภัย 6) การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย 7) การรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความปลอดภัย 8) ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย 9) อุตสาหกรรมการสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย 10) การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยใช้สเกลการวัดแบบลิเคิร์ต โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถาม มีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 78 ข้อ ประเมินการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยโดยใช้วิธีการคำนวณอันตรภาคชั้นกำหนดให้มี 5 ระดับ คือ การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับต่ำมาก ต่ำ ปานกลาง สูง และสูงมาก

แบบวัดทั้ง 4 ส่วน ได้ถูกตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา ตลอดจนความถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบวัดที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามความต้องการ และหลังจากปรับปรุงแก้ไขแบบวัดให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะแล้วจึงส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง เพื่อความสมบูรณ์ของแบบวัด ก่อนนำไปทดลองใช้กับแรงงานไทยในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด จนสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบวัดทุกชุด ก่อนรับแบบวัดกลับมาตรวจให้คะแนน แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. แรงงานไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.50 และมีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 47 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมต้น/มัธยมปลาย/อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 66.70 และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 -7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.20 โดยส่วนใหญ่มีอายุในการทำงาน 1-

5 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.40 โดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 69.70 จำนวนครั้งที่แรงงานไทยเคยได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 71.20

2. แรงงานไทยมีวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 45.45 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่มีความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 46.43 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคนิยม ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 46.21 และมีการทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 45.45

3. แรงงานไทยมีการรับรู้ความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 32.58 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก และรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 35.61 และ 24.24 ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ นั้น ส่วนใหญ่รับรู้อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 44.70

4. แรงงานไทยรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.64 เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า รับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์ประกอบความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการด้านความปลอดภัย การสื่อสารด้านความปลอดภัย การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย ทรัพยากรด้านความปลอดภัย การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย รับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย อุดสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 69.70, 70.45, 70.45, 61.36, 64.39, 50.76, 60.61, 66.91, 54.55 และ 66.67 ตามลำดับ

5. จากการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความปลอดภัย เมื่อพิจารณาวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยมมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความปลอดภัย

6. จากการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงกับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาการรับรู้ความเสี่ยงในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย

7. ความสนใจในรูปแบบบริ โภคนิยมและการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ สามารถร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมความปลอดภัยได้ร้อยละ 24.30

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย เรื่องการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริ โภคนิยม ดังนี้

1. จากการที่แรงงานไทยมีวิถีชีวิตแบบบริ โภคนิยมสูงและรับรู้ว่าองค์การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยด้านการฝึกอบรมต่ำ จึงเสนอให้องค์การจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่แรงงานไทยกลุ่มนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยอาจใช้แบบวิถีชีวิตแบบบริ โภคนิยมเป็นเครื่องมือในการคัดกรองให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในลำดับแรก

2. องค์การแห่งนี้มีกระบวนบริหารจัดการเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ดีพิจารณาได้จากผลการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยซึ่งอยู่ในระดับสูงนั้น จึงควรมีการบริหารจัดการระบบความปลอดภัยเพื่อดำรงวัฒนธรรมความปลอดภัยให้คงไว้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน รวมถึงควรมีการเผยแพร่ข้อมูลการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์การต่อองค์การอื่น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในทุกประเภทอุตสาหกรรม ทุกภูมิภาค ของประเทศ รวมถึงการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานของแรงงานไทยอีกด้วย

2. ควรทำการศึกษาการบริหารจัดการในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรแห่งนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่น ๆ พร้อมทั้งทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานด้วย

3. ควรใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งรอบด้าน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กัลยา กนกกุลศลพงค์. 2547. บริโณคณยมของเด็ท : ศึคษากรณึความต้งการและการได้มาซึ่งลึงของจากพ่อแมเ็นเขตกรฐเทมหานคร. วิทยานึพนธัศังคณวึทยามหาบัณัฒนึต สาขาศังคณวึทยา, จุฬาลงกรณัณมหาวิทยาลัย.
- กึตตึพงษ์ เกษมพงษ์. 2536. อุดมการณัณญณยมและผลกระทบทต้งอชาวนาในหญ่บ้านภาคกลางของไทย :ศึคษาเฉพาะกรณึหญ่บ้านหนองฝักขึเหนือ จ้งหวัดสระบุรี. วิทยานึพนธัศังคณวึทยาและมานุษยวึทยา, จุฬาลงกรณัณมหาวิทยาลัย.
- เกษรา เกตมกค. 2546. รุบแบบการดำเนนชึวึต การแสวงหาข้อมูลเพื่การตัดสึนใจท้งเทยและพทุฏฏกรมการท้งเทยของคณวึทำงาน. วิทยานึพนธัศึศาสตรมมหาบัณัฒนึต สาขาการโณษณา, จุฬาลงกรณัณมหาวิทยาลัย.
- กองวึจยัตลาดเรงงาน กรมการจ้ดหางาน. 2552. รายงานผลการศึกษาแน่วโน้มความต้งการเรงงานในช่วงปี 2553 – 2557. (Online)
http://lmi.doe.go.th/LMI4/counter_research/18.Labour%20Demand%20Projection%202010-2014.pdf, 9 มึนาคม 2553.
- คณสัณตึ สึนชวัชวงศั. 2546. การร้บร้ความลึยง และพทุฏฏกรมด้านความปลอดภัยของคณคณมงานด้านสายอากาศในการไฟฟ้านครหลวง. วิทยานึพนธัศึศาสตรมมหาบัณัฒนึต สาขาศึศาสตรมความปลอดภัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตรั.
- ณัศรา ชมะวรรณ. 2537. แน่วความคิดของเรย์มณดั วิลเลียมสั ในวัฒนธรรมศึคษาและการวึเคราะห์วัฒนธรรมวึโรค. วิทยานึพนธัศังคณวึทยาและมานุษยวึทยามหาบัณัฒนึต สาขาศังคณวึทยาและมานุษยวึทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตรั.
- ธนภูมิ อตึเวทนึ. 2543. วัฒนธรรมวึโรคณยมกับอาหารเพื่สุขภาพในบรึบถัศังคณเมือง. วิทยานึพนธัศังคณวึทยามหาบัณัฒนึต สาขาวิชามานุษยวึทยา, จุฬาลงกรณัณมหาวิทยาลัย.

นพพร จันทรนำชู. 2544. “สังคมบริโภคนิยม : ปัญหา ทฤษฎีและทางออก.” มนุษย์ศาสตร์
สังคมศาสตร์.

นภาพร มัทย์พงษ์ถาวร. 2543. การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของ
คนงานก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
จิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ. 2544. บ้านเรือนและที่อยู่อาศัยในประวัติศาสตร์สังคมของชาวนาไทยภาคกลาง
: กรณีศึกษา บ้านหมี่ลาว ต.ปลายกลัด อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์สังคม
วิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บวรกิจ พรทวีโคตรพัย, การวิเคราะห์ต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศของอุตสาหกรรมไก่สด
แช่เย็นแช่แข็งของไทย, 2543

ปวีณา กวีกิจธรรมกุล. 2553. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยในงานก่อสร้าง.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ยศ สันตสมบัติ. 2544. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุทธนา วรณปิติกุล. 2542. สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม.

วารจณา มาตา. 2547. รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ขายวัยทำงาน ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ศิริสา จรัสวดียากร. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการรับรู้ความเสี่ยงกับ
ความเครียดในการทำงาน กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายช่างที่ทำงานเป็นกะของ บริษัท การบิน
ไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร. 2551. “ข้อมูลอุตสาหกรรมอาหาร 12 สาขา.” (Online).
<http://fic.nfi.or.th/th/thaifood/product52-meat.asp>, 21 พฤศจิกายน 2551.
- สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ. 2551. “ศัพท์นิวเคลียร์.” (Online).
http://www2.tint.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=86%3As&catid=51&Itemid=185&lang=en, 5 มกราคม 2551.
- สมชาย เลหาพิพัฒน์ชัย. 2539. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ความเชื่อใน
แหล่งอำนาจควบคุมทางสุขภาพกับพฤติกรรมความปลอดภัย ของคนงานในอุตสาหกรรม
เครื่องใช้ไฟฟ้า. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. 2544. รสนิยม : ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม. วิทยานิพนธ์สังคม
วิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรากร บุญกิจเจริญ. 2549. ศึกษาการใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีการศึกษา 2548. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการจัดการนันทนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน. 2552. “สถานการณ์แรงงานปี 2552.” (Online).
www.mol.go.th, 30 เมษายน 2553.
- สำนักงานสถิติการเกษตร. 2552. “สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศปี 2552.” (Online).
<http://www.oae.go.th/download/journal/trade%20statistics52.pdf>, 2 กุมภาพันธ์ 2553.

ศิริพร สมบูรณ์บุรณะ. 2538. วิธีชีวิตคนใน "ชุมชนชายขอบ" ของสังคมเมือง : กรณีศึกษาคนค้า
ขายในชุมชนกองขยะชานเมือง. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12.
กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

สุธิกาญจน์ เอี่ยมยิ่งพานิช. 2543. ความเครียดและการจัดการความเครียดของพนักงานจากการ
ประกอบอาชีพในบริบทของ กระบวนการแรงงานภายใต้การเปลี่ยนผ่านของระบบการผลิต
อุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และ
สาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุนทร วงศ์ไวยวรรณ. 2540. วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิด งานวิจัย และประสบการณ์.
กรุงเทพมหานคร: โพธิ์เพช พับลิชชิง เฮ้าส์.

สุพจน์ เด่นดวง. 2541. วัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงาน : ทบทวนองค์ความรู้ สถานการณ์
และปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยสู่สุขภาพที่ยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์.

สุพิชา บำรุงชี. 2547. รูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูล และพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่น
ของผู้หญิงวัยทำงาน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์การโฆษณา, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุภาวดี รอดโต. 2543. ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมบริโภคในช่วงวิกฤต
เศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2541. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุริชัย หวันแก้ว. 2540. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยและแนวโน้มในอนาคต ตอนปัญหาของ
ไทยยุคสังคมแห่งการบริโภค : บริโภคนิยม. เอกสารประกอบการบรรยาย, โครงการ Global
Competence Project.

เสาวนีย์ ถาวรปรารถนา. 2549. การรับรู้ความเสี่ยง ทศนคติต่อระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บุคลิกภาพ ที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์แห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อริคม โกมลวิยาธร. 2537. “ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาเรื่องสังคมบริโภคนิยม.” วารสารร่วมพฤษ.

อรทัย คำบุญศรี. 2547. รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อัมมาร สยามวาลา. 2547. “สภาพของภาคเกษตร: อดีตและอนาคตของชนบทไทย.” เหลียวหลังแลหน้า: ยี่สิบปีเศรษฐกิจสังคมไทย (Online). 10 ธันวาคม 2547.

Anonymous. 2550. “Risk perception.” (Online).

http://en.wikipedia.org/wiki/Risk_perception#Douglas_and_Wildavsky.27s_Cultural_Theory_of_risk, December 10, 2007.

ACSNI. 1993. “Third report: Organising for safety” of the Human Factors Study Group of the Advisory Committee on the Safety of Nuclear Installations.

Adams, J. 1995. **Risk**. London: UCL Press.

Arezes, P. and A.S. Miguel. 2005. “Hearing protection use in industry: The role of risk perception.” **Safety Sci** 253-267.

Baudrillard, J. 2001. **The Uncollected Baudrillard (Edited by Gary Genosko)**. London: Sage.

Becker, M. H. 1974. **The health belief model and personal health behavior**. New Jersey: Charles B. Slack.

- Berkman, H., J. Lindquist, and J. Sirgy. 1997. "Concepts and Marketing Strategy." **Consumer Behavior**.
- Bye, R. and M. G. Lamvik. 2007. "Professional culture and risk perception: Coping with danger on board small fishing boats and offshore service vessels." **Reliability Engineering and System Safety**. 92 : 1756–1763.
- Carroll, J. S. 1998. "Safety culture as an ongoing process: Culture surveys as opportunities for enquiry and change." **Work & Stress**. 12:272–84.
- Cooper, M. D. 1997. "Evidence from Safety Culture that Risk Perception is Culturally Determined." **The International Journal of Project & Business Risk Management**. Vol 1. 185-202.
- Cooper, M. D. 2000. "Towards a model of safety culture." **Safety Science**. 36:111–36.
- Cox, S. and R. Flin. 1998. "Safety culture: Philosopher's stone or man of straw?." **Work & Stress**. 1. 189–201.
- Douglas, M. and A. Wildavsky. 1982. "Risk and culture: An essay on the selection of technical and environmental dangers." **Risk and culture**.
- Everitt, B. S., S. Landau, S. and M. Leese. 2001. **Cluster analysis**. 4th ed. London: Arnold.
- Featherstone M. 1992. "The heroic life and everyday life." **Theory, Culture & Society**. 9. 159–182.
- Fernández-Muñiz, B., J. M. Montes-Peón, and C. J. Vázquez-Ordás. 2007. "Safety Culture: Analysis of the causal relationships between its key dimensions." **Journal of Safety Research**. 627-641.

Fleming, M. 1999. Safety Culture Maturity Model. **UK HSE Offshore Technology Report OTO 2000/049**, HSE Books, Norwich

Fleming, M. 2000. "Safety culture maturity model." (Online).
<http://www.hse.gov.uk/research/otopdf/2000/oto00049.pdf>, January 5, 2009.

Flin, R., K. Mearns, R. Gordon, and M. Fleming. 1998. "Measuring safety climate on UK offshore oil and gas installations." **SPE International Conference on Health, Safety and Environment in Oil and Gas Exploration and Production.**

Flin, R. and S. Yule. 2004. "Leadership for safety: industrial experience." **Quality Safety Health Care.** 13 : 45-51.

Glanz, K., M. Lewis, and P. Rimer. 1997. **Health behavior and health education: Theory, research, and practice.**

Hawkins, D., R. Best, and C. Kenneth. 1998. **Consumer Behaviour Building Marketing Strategy**, The McGraw Hill Co. Inc., New York.

Health and Safety Commission (HSC). 1993. **ACSNI Study Group on Human Factors. 3rd Report: Organising for Safety.** London: Health and Safety Commission, HMSO.

Helmreich, R.L., A. C. Merritt, 1998. "Culture at work in aviation and medicine: National, organizational, and professional influences." Aldershot, U.K: Ashgate

Hirsh, J. B., and D. Dolderman, D. 2007. "Personality predictors of consumerism and environmentalism: A preliminary study." **Personality and Individual Differences.** 43. 1583-1593.

HSC (HEALTH AND SAFETY COMMISSION), 1993. Third report: organizing for safety.

ACSNI Study Group on Human Factors. HMSO, London.

International Atomic Energy Agency. 1991. "Safety Culture." **Safety Series** (Online).

http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub882_web.pdf, January 5, 2009.

Langer, E. 1975. "The Illusion of Control," **Journal of Personality and Social Psychology**. 32. 311-328.

McGuire, S., H. Lumberber. 2006. "SAFETY, A COMMITMENT." (Online) <http://ir-dev.library.oregonstate.edu/bitstream/handle/1957/6339/McGuire.pdf?sequence=1>, May 3, 2010.

Martin, L. F. 2003. **Cutural Differences in Risk Perception: An Examination of USA and Ghanaian Perception of Risk Communication**. Virginia Polytechnic Institute and State University.

Matzler, K. *et al.* 2004. "The asymmetric relationship between attribute-level performance and overall customer satisfaction: a reconsideration of the importance-performance analysis." **Industrial Marketing Management** 33 : 271-277.

Mearns, K., R. Flin, R. Gordon, and M. Fleming. 2001. "Human and organizational factor in offshore safety." **Work & Stress** 15 : 144-160.

Minerals Council of Australia. 1999. Safety culture survey report of the Australia minerals industry. Australia.

Mowen, J.C. 1995. **Consumer behavior**, 4th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Mullen, J. 2004. "Investigating factors that influence individual safety behavior at work." **Journal of Safety Research**. 275-285.
- Olstedal, S. and T. Rundmo. 2006. "The effects of personality and gender on risky driving behaviour and accident involvement." **Safety Science** 44 : 621-628.
- Ooshaksaraie, M., A. A. Majid, M. S. Yasir, and R. Yahaya. (eds.). 2009. "Safety Culture Evaluation in the Metal Products Industry of Iran." **European Journal of Social Science** 11 : 160-167.
- Ostrom, L. C., C. Wilhelmsen, and B. L. Kaplan. 1993. "Assessing Safety Culture." **Nuclear Safety**. 34.
- Plummer, J. 1974. "The Concept and Application of Life Style Segmentation." **Journal of Marketing** (Online). <http://fcis.vdu.lt/~n.klebanskaja@evf.vdu.lt/FOV1-00076EE4/FOV1-00080FC3/4996951.pdf>, February 2, 2009.
- Reason, J. (1997). **Managing the Risks of Organisational Accidents**. Hants, England : Ashgate Publishing Ltd.
- Reiman, T., and P. Oedewald. 2007. "Organizational factors and safe human performance – work psychological model" (Online). <http://ewh.ieee.org/conf/hfpp/presentations/30.pdf>, January 5, 2009.
- Richter, A. and C. Koch. 2004. "Integration, differentiation and ambiguity in safety cultures." **Safety Science** 703-22.
- Rosenstock, I.M. 1974. "Historical origins of the health belief model." **Health Education Monographs**. 2: 328-335.

Rundmo, T. (1992). Association between risk perception and safety. **Saf Sci**. 197–209.

Rundmo, T. 1995. Experience of risk and safety in Norwegian offshore workers. Changes in risk perception in the period 1990-1994. **Paper prepared for the conference “Understanding Risk Perception”**. The Robert Gordon University, Aberdeen.

Rundmo, T. and A. R. Hale. 2003. “Managers Attitudes towards safety and accident prevention.” **Safety Science** 41 : 557 - 574.

Sawacha, E., S. Naoum, and D. Fong (eds.). 1999. “Factors affecting safety performance on construction sites.” **International Journal of Project Management** 309-315.

Schor, J. 2002. **Understanding the New Consumerism: Inequality, Emulation and the Erosion of Well-Being**.

Sjöberg, L. 1996. “A Discussion of the Limitations of the Psychometric and Cultural Theory Approaches to Risk Perception.” **Radiation Protection Dosimetry**, 68.

Slovic, P. 1987. “Perceptions of risk.” **Science**. 280-285.

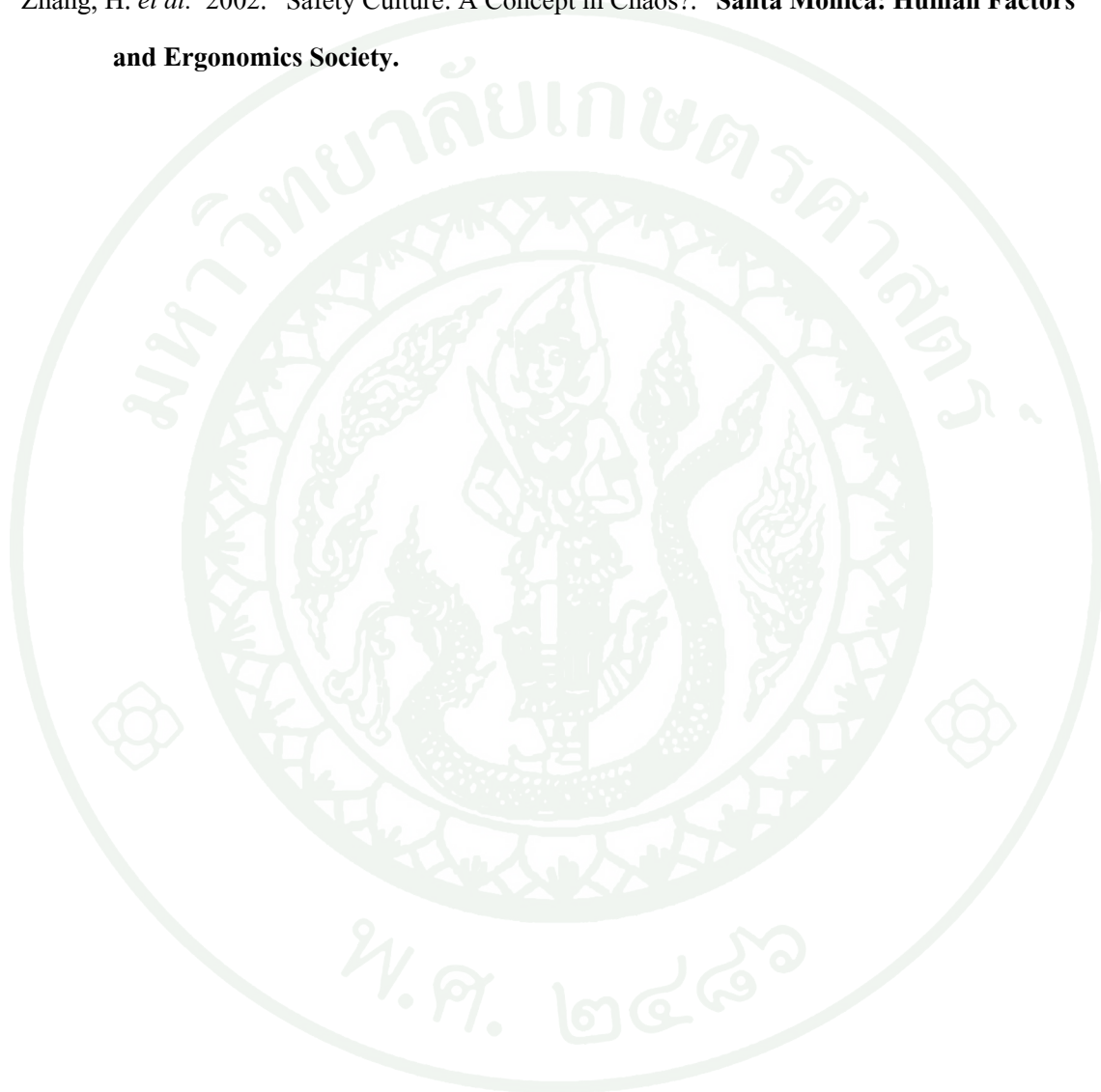
Tai, S. and J. Tam. “A Lifestyle Analysis of Female Consumers in Greater China.” **Psychology & Marketing** 14 :287–307.

Vuuren, W. 2000. “Cultural influences on risks and risk management: six case studies.” **Safety Science** 34 : 31-45.

Wiegmann, D.A., H. Zhang, T.L. von Thaden, G. Sharma, and A.A. Mitchell (eds.). 2002. **A Synthesis of Safety Culture and Safety Climate Research**. University of Illinois Aviation Research Lab Technical Report ARL-02-03/FAA-02-2.

Wogalter, M. S., A. B. Magurno, D. Dietrich, and K. L. Scott. (eds.). 1999. "Enhancing information acquisition for over-the-counter medications by making better use of container surface space." **Experimental Ageing Resource** 25 : 27-48.

Zhang, H. *et al.* 2002. "Safety Culture: A Concept in Chaos?." **Santa Monica: Human Factors and Ergonomics Society.**

ตารางผนวกที่ 1 สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน
จำแนกตามความรุนแรงและประเภทกิจการ ปี 2550

ประเภทกิจการ	ความรุนแรง					รวม
	ตาย	ทุพพลภาพ	สูญเสียอวัยวะบางส่วน	ทำงานไม่ได้ชั่วคราว		
				หยุดงานเกิน 3 วัน	หยุดงานไม่เกิน 3 วัน	
การก่อสร้าง	112	6	128	4,105	14,628	18,979
การผลิตเครื่องดื่ม อาหาร	17	-	137	3,372	7,465	10,991
การค้าเครื่องไฟฟ้า ยานพาหนะ	57	-	79	2,677	7,747	10,560
การหล่อหลอม กลึง โลหะ	3	-	192	1,990	6,857	9,042
การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	14	-	226	2,186	6,484	8,910
ผลิตชิ้นส่วน อุปกรณ์ยานพาหนะ	5	-	175	1,337	5,035	6,552
ภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรม	24	-	16	1,559	4,752	6,351
ร้านสรรพสินค้า สินค้าเบ็ดเตล็ด	24	1	20	1,505	4,790	6,340
การค้าวัสดุก่อสร้าง	29	1	86	1,829	4,349	6,294
การผลิต ประกอบ ซ่อมรถยนต์	10	-	46	1,090	4,601	5,747
ผลิตเครื่องเรือน เครื่องใช้ไม้	7	1	207	1,787	3,693	5,695
การปั้น ทอฯ โดยใช้เครื่องจักร	6	-	173	1,688	3,699	5,566
การปั๊มโลหะ	-	-	323	1,440	3,514	5,277
การผลิตทอฯ ใช้ในการก่อสร้าง	9	1	82	1,018	4,131	5,241
กิจการอื่น ๆ	424	6	1,369	22,942	62,366	87,107
รวมทั้งสิ้น	741	16	3,259	50,525	144,111	198,652

ที่มา: สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

ตารางผนวกที่ 2 สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน

จำแนกตามความรุนแรงและประเภทกิจการ ปี 2551

ประเภทกิจการ	ความรุนแรง					รวม
	ตาย	ทุพพลภาพ	สูญเสียอวัยวะบางส่วน	ทำงานไม่ได้ชั่วคราว		
				หยุดงานเกิน 3 วัน	หยุดงานไม่เกิน 3 วัน	
การก่อสร้าง	83	1	130	3,334	11,659	15,207
การผลิตเครื่องดื่ม อาหาร	24	-	132	2,970	6,736	9,862
การค้าเครื่องไฟฟ้า ยานพาหนะ	57	3	60	2,497	6,811	9,428
การหล่อหลอม กลึงโลหะ	10	-	171	1,832	6,281	8,294
การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	7	-	185	1,921	5,726	7,839
ผลิตชิ้นส่วน อุปกรณ์ยานพาหนะ	3	-	199	1,221	4,683	6,106
ภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรม	9	-	18	1,534	4,425	5,986
ร้านสรรพสินค้า สินค้าเบ็ดเตล็ด	35	-	29	1,409	4,247	5,720
การค้าวัสดุก่อสร้าง	19	-	75	1,694	3,724	5,512
การผลิต ประกอบ ซ่อมรถยนต์	7	-	32	1,044	4,263	5,346
การปั๊มโลหะ	-	1	278	1,373	3,327	4,979
การผลิตท่อฯ ใช้ในการก่อสร้าง	8	-	78	953	3,875	4,914
การปั้น ท่อฯ โดยใช้เครื่องจักร	4	-	162	1,496	3,131	4,793
การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	2	-	101	1,006	3,493	4,602
กิจการอื่น ๆ	344	10	1,445	21,423	54,666	77,889
รวมทั้งสิ้น	612	15	3,095	45,707	127,047	176,477

ที่มา: สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

ตารางผนวกที่ 3 สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน
จำแนกตามความรุนแรงและประเภทกิจการ ปี 2552

ประเภทกิจการ	ความรุนแรง					รวม
	ตาย	ทุพพลภาพ	สูญเสียอวัยวะบางส่วน	ทำงานไม่ได้ชั่วคราว		
				หยุดงานเกิน 3 วัน	หยุดงานไม่เกิน 3 วัน	
การก่อสร้าง	86	2	109	2,758	10,441	13,396
การผลิตเครื่องดื่ม อาหาร	28	1	133	2,771	6,308	9,241
การค้าเครื่องไฟฟ้า ยานพาหนะ	52	-	55	2,289	5,985	8,381
การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	5	-	130	1,789	4,586	6,510
การหล่อหลอม กลึงโลหะ	3	-	124	1,531	4,518	6,176
ภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรม	20	-	17	1,432	4,027	5,496
ร้านสรรพสินค้า สินค้าเบ็ดเตล็ด	23	1	23	1,338	3,859	5,244
การค้าวัสดุก่อสร้าง	16	-	64	1,691	3,422	5,193
การผลิต ประกอบ ซ่อมรถยนต์	12	-	25	912	3,511	4,460
ผลิตชิ้นส่วน อุปกรณ์ยานพาหนะ	1	-	147	933	3,010	4,091
การปั้น ทอฯ โดยใช้เครื่องจักร	1	-	128	1,254	2,535	3,918
การผลิตทอฯ ใช้ในการก่อสร้าง	6	-	59	769	2,978	3,812
การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	3	-	97	861	2,765	3,726
การปั๊มโลหะ	1	-	187	1,038	2,445	3,671
กิจการอื่น ๆ	338	4	1,085	18,484	46,208	66,126
รวมทั้งสิ้น	595	8	2,383	39,850	106,598	149,441

ที่มา: สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

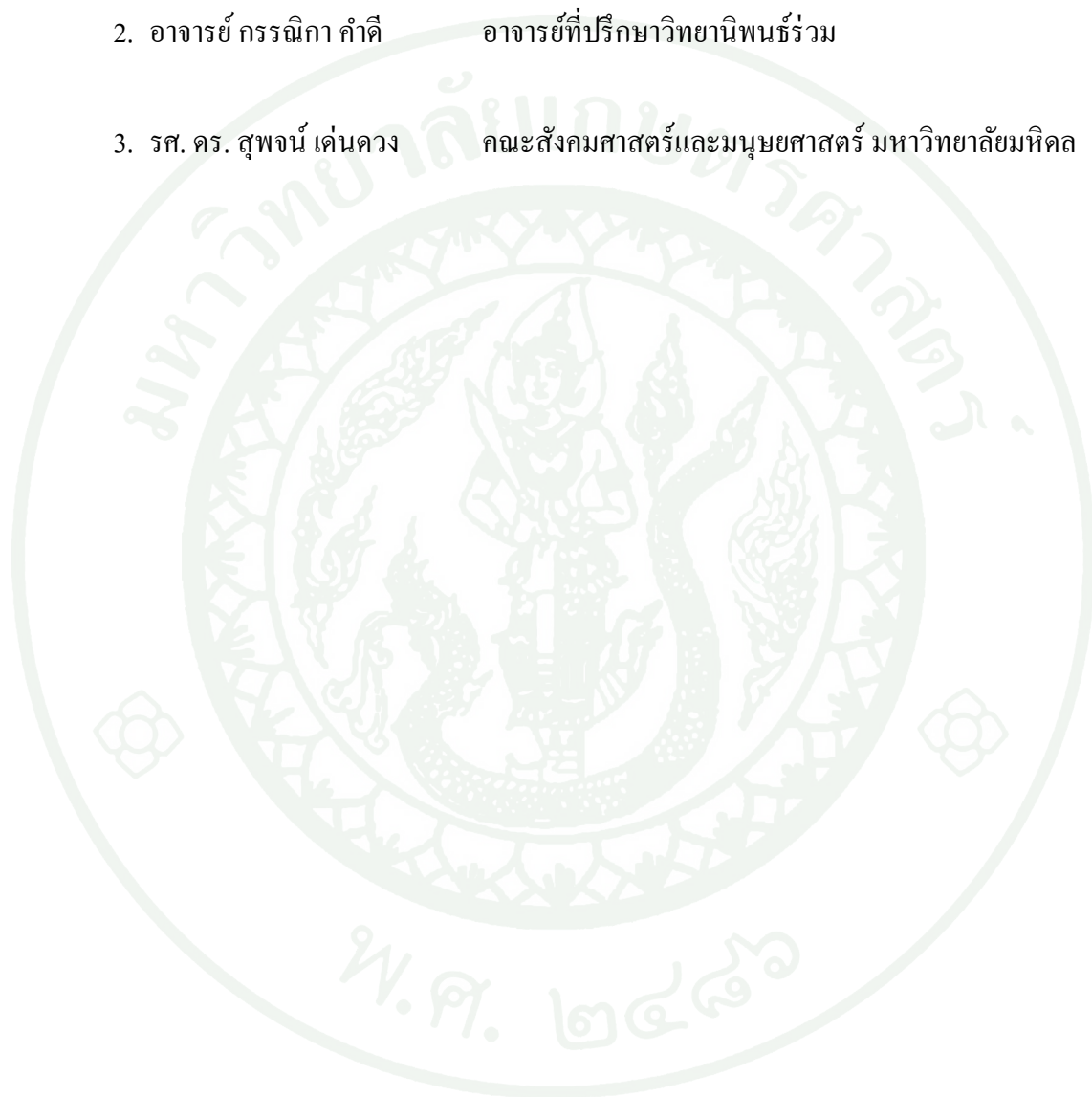

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผศ. ดร. ปณัฏา ชำนาญสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
2. อาจารย์ วรรณิกา คำดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
3. รศ. ดร. สุพจน์ เต๋นดวง คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่านผู้ตอบแบบวัด

ดิฉัน นางสาวอำภรณ์ ชัยโชติกิจ นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขณะนี้อยู่ระหว่างการวิจัยประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของแรงงานไทยในบริบทสังคมบริโภคนิยม” มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากท่านในฐานะผู้ปฏิบัติงานในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานก่อสร้างต่อไปในอนาคต

เพื่อให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีความสมบูรณ์ จึงขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามที่แนบมาพร้อมกันนี้ ผู้วิจัยจะเก็บคำตอบของท่านเป็นความลับโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคล การนำเสนอผลการวิจัยจะอยู่ในขอบเขตและความเป็นไปตามหลักวิชาเท่านั้นและจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวท่านแต่ประการใด

นางสาว อำภรณ์ ชัยโชติกิจ
นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 2 แบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

ส่วนที่ 2-1 กิจกรรม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและ โปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านมีลักษณะทั้งหมดตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะส่วนใหญ่ตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านไม่รู้ว่าตัวท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเพียงเล็กน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านไม่ได้มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเลย

ข้อ	คำถาม	การกระทำ				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	การซื้อสินค้าหรือที่มีชื่อเสียงแสดงแสดงถึงความสำเร็จในชีวิต					
2	ท่านทำงานนอกเวลาเพื่อหาเงินไปซื้อของราคาแพงที่อยากได้					
3	ยิ่งทำงานมาก ก็ยิ่งมีเงินไปซื้อความสุขได้มาก					
4	ท่านมักใช้เวลาว่างคุยโทรศัพท์กับเพื่อนหรือคนรักครั้งละนาน ๆ					
5	ท่านมักเข้าร้านทำผมเมื่อมีเวลาว่าง					
6	สิ่งบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ สร้างความสุขให้แก่ท่าน					
7	การได้ใช้ชีวิตที่บ้านเที่ยงวันหรือเป็นการใช้ชีวิตที่คุ้มค่า					
8	การชมภาพยนตร์ คอนเสิร์ต ร้องเพลงหรือเล่นเกมส์ต่าง ๆ เป็นการสร้างความสุขให้กับชีวิต					

ข้อ	คำถาม	การกระทำ				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9	ท่านรู้สึกว่าคุณเองได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ ในกลุ่ม เมื่อแต่งกายด้วยเครื่องประดับที่มีราคา					
10	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเพื่อหารายได้เสริม					
11	คนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเพราะต้องการความสนุกสนาน					
12	ท่านรู้สึกพอใจเมื่อสามารถซื้อสินค้าที่มีราคาได้มากขึ้น					
13	การมีบัตรเครดิตใช้แสดงถึงความเป็นผู้มีฐานะดี					
14	ท่านซื้อของสินค้าที่มียี่ห้อเท่านั้น					
15	การได้ซื้อของที่อยากได้คือความสุขของชีวิต					
16	ท่านมักไปเดินเลือกซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียง					

ส่วนที่ 2-2 ความสนใจ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและโปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านมีลักษณะทั้งหมดตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะส่วนใหญ่ตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านไม่รู้ว่าตัวท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเพียงเล็กน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านไม่ได้มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเลย

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	ท่านให้ความสนใจกับการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีที่ห้อยในบ้านอย่างครบครัน					
2	ท่านใส่ใจเรื่องการแต่งกายที่ดูดีของคนในครอบครัว					
3	ท่านจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้จึงมีเวลาให้แก่ครอบครัวน้อย					
4	การเป็นผู้นำชุมชนเท่ากับเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต					
5	ท่านยินดีช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนที่อยู่อาศัยชื่นชม					
6	ท่านชอบใส่เสื้อผ้าที่มีที่ห้อยเพราะทำให้ท่านดูโดดเด่น					
7	ท่านสนใจที่จะใช้เครื่องสำอางที่มีที่ห้อย เช่น น้ำหอม ยาระงับกลิ่นกาย เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี					
8	อาหารราคาแพง หมายถึง อาหารที่ดีมีประโยชน์					
9	ท่านยอมจ่ายเงินแพงขึ้นเพื่อซื้อความสุขจากการรับประทานในห้างสรรพสินค้า					

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10	โฆษณาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าที่มีอยู่					
11	คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักใช้โทรศัพท์มือถือที่มีราคาแพง					
12	ท่านเชื่อว่าข้อมูลต่าง ๆ ของสินค้าที่โฆษณาเป็นข้อมูลจริง					
13	สินค้าจะขายได้ดีจะต้องโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ					

ส่วนที่ 2-3 ความคิดเห็น

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและโปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านมีลักษณะทั้งหมดตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะส่วนใหญ่ตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านไม่รู้ว่าตัวท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านมีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเพียงเล็กน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านไม่ได้มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเลย

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	การครอบครองสินค้าที่มียี่ห้อเป็นสิ่งบ่งบอกความสำเร็จในชีวิต					
2	ท่านคิดว่าคนร่ำรวยคือคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต					
3	"เงิน" เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตที่ทำให้มีชีวิตอยู่รอดในสังคม					
4	คนอื่นมักจะมาขอคำปรึกษาจากท่านเสมอ					
5	การเรียนเสริมพิเศษในสถาบันกวดวิชาจะช่วยให้เรียนเก่งกว่าคนอื่น					
6	ท่านคิดว่าผู้จบการศึกษาระดับสูงมักจะได้รับการยอมรับนับถือจากสังคม					
7	สินค้าราคาแพงมีคุณภาพดีกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่ราคาถูกกว่า					
8	ท่านเชื่อว่าสินค้าที่มียี่ห้อมีคุณค่ามากกว่าสินค้าโหล					

ส่วนที่ 3 แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง

ส่วนที่ 3-1 การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความทางซ้ายมือ และประเมินว่า หากท่านทำงานตามข้อความดังกล่าวแล้วจะทำให้มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือ ซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่าน **มากที่สุด** เพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและ โปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง การปฏิบัติตามข้อความทางซ้ายมือทำให้ท่านมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ มากที่สุด
มาก	หมายถึง การปฏิบัติตามข้อความทางซ้ายมือทำให้ท่านมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ มาก
ปานกลาง	หมายถึง การปฏิบัติตามข้อความทางซ้ายมือทำให้ท่านมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ ปานกลาง
น้อย	หมายถึง การปฏิบัติตามข้อความทางซ้ายมือทำให้ท่านมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ น้อย
ไม่มีโอกาส	หมายถึง การปฏิบัติตามข้อความทางซ้ายมือ ไม่มี โอกาสทำให้เกิดอุบัติเหตุเลย

ข้อ	คำถาม	โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ จากการทำงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การหยอกล้อกันระหว่างการทำงาน					
2	การขกัตุคืบที่มีน้ำหนักมากตามลำพังคนเดียว					
3	การเข้าไปในพื้นที่ควบคุมอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต					
4	การทำงานขณะที่ร่างกายอ่อนเพลีย					
5	การโยนอุปกรณ์การทำงานให้เพื่อนร่วมงาน					
6	การก้มลงเก็บของใต้สายพานลำเลียงโดยไม่หยุดเครื่องจักร					
7	การใช้อุปกรณ์การทำงานที่ชำรุดบกพร่อง					

ข้อ	คำถาม	โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ จากการทำงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	การไม่ตรวจสอบสภาพอุปกรณ์การทำงานก่อนใช้					
9	การถอดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายระหว่างอยู่ในสถานที่อันตราย					
10	การวางสิ่งของเกะกะในบริเวณสถานที่ทำงาน					

ส่วนที่ 3-2 การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและ โปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็น ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ข้อความทางซ้ายมือเป็นผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุที่มีความรุนแรงในระดับมากที่สุด
 มาก หมายถึง ข้อความทางซ้ายมือเป็นผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุที่มีความรุนแรงในระดับมาก
 ปานกลาง หมายถึง ข้อความทางซ้ายมือเป็นผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุที่มีความรุนแรงในระดับปานกลาง
 น้อย หมายถึง ข้อความทางซ้ายมือเป็นผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุที่มีความรุนแรงในระดับน้อย
 น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความทางซ้ายมือ ไม่ใช่ผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุ

ข้อ	คำถาม	การรับรู้ผลกระทบที่มีความรุนแรง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	อุบัติเหตุจากการทำงานในโรงงานอาหารที่ท่านทำงาน					
1	การถูกไฟฟ้าช็อต					
2	การลื่นหกล้ม					
3	การถูกรถโฟล์คลิฟต์เฉี่ยวชน					
4	หากวัตถุกระเด็น โดนดวงตา					
5	การทำงานในสถานที่ที่มีเสียงดัง					
6	การทำงานตัดชิ้นส่วนวัตถุดิบผิดพลาด					
7	หากถูกเครื่องจักรหนีบนิ้วมือ					
8	การยกวัตถุดิบที่มีน้ำหนักมาก					
9	การถูกมีดที่ใช้ในการชำแหละวัตถุดิบบาด					
10	การทำงานที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี					
11	การถูกน้ำร้อนลวกจากการต้มวัตถุดิบ					

ข้อ	คำถาม	การรับรู้ผลกระทบที่มีความรุนแรง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	อุบัติเหตุจากการทำงานในโรงงานอาหารที่ท่านทำงาน					
12	การถูกมีดบาด					
13	หากกองวัสดุหล่นทับ					

ส่วนที่ 3-3 การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นตัวเลือกที่คิดว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยเลือกเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อและโปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็น ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ข้อความทางซ้ายมือเป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	ข้อความทางซ้ายมือเป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานมาก
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านไม่รู้ว่าข้อความทางซ้ายมือเป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ข้อความทางซ้ายมือไม่เป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ข้อความทางซ้ายมือไม่เป็นประโยชน์หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	การสวมรองเท้านิรภัยทำให้เดินไม่ถนัดในเวลาทำงาน					
2	การถอดปลั๊กก่อนซ่อมเครื่องจักรทำให้เกิดความล่าช้า					
3	การใช้รถเข็นเพื่อขนของมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก					
4	การทำงานตามขั้นตอนความปลอดภัยทำให้งานเสร็จล่าช้า					
5	การแต่งกายรัดกุมในการทำงานทำให้เคลื่อนไหวลำบาก					
6	การใส่ถุงมือป้องกันการบาดเจ็บทำให้ทำงานได้ช้าลง					
7	การใส่หมวกคลุมศีรษะทำให้รู้สึกอึดอัด					
8	การณรงค์การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย					

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9	ป้ายเตือนอันตรายไม่ได้ช่วยป้องกันอันตรายในการทำงาน					
10	งานที่ทำผิดพลาดเพราะใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตราย					
11	การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายไม่จำเป็นต้องอ่านคู่มือการใช้งาน					
12	การโยนอุปกรณ์การทำงานให้กับเพื่อนร่วมงานทำให้เกิดความรวดเร็ว					

ส่วนที่ 4 วัฒนธรรมความปลอดภัย

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมด้านขวามือซึ่งเป็นผู้เลือกที่คิดว่าตรงกับความเป็นจริง
ในบริษัทที่ท่านทำงาน มากที่สุด เพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อ และโปรดทำให้ครบถ้วนทุกข้อ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายของระดับความคิดเห็น ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง บริษัทที่ท่านทำงานอยู่มีลักษณะทั้งหมดตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
เห็นด้วย	หมายถึง บริษัทที่ท่านทำงานอยู่มีลักษณะส่วนใหญ่ตรงตามข้อความด้านซ้ายมือ
ไม่แน่ใจ	หมายถึง ท่าน <u>ไม่</u> รู้ว่าบริษัทที่ท่านทำงานอยู่มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง บริษัทที่ท่านทำงานอยู่มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเพียงเล็กน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง บริษัทที่ท่านทำงานอยู่ไม่มีลักษณะตรงตามข้อความด้านซ้ายมือเลย

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	บริษัทมีแผนการซ่อมบำรุงเครื่องจักรแบบป้องกันใน ระยะยาว					
2	บริษัทมีขั้นตอนการสอบสวนการเกิดอุบัติเหตุ กำหนดไว้อย่างชัดเจน					
3	บริษัทมีกำหนดการตรวจสอบคุณภาพของอุปกรณ์ ความปลอดภัย					
4	บริษัทมีแผนผังกำหนดจุดติดตั้งอุปกรณ์ความ ปลอดภัย					
5	เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) ปฏิบัติตาม กฎระเบียบความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด					
6	บริษัทติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยในพื้นที่โรงงาน อย่างทั่วถึง					
7	บริษัทมีการสอบสวนการเกิดอุบัติเหตุตามระเบียบ ความปลอดภัย					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
8	บริษัทมีการปรับปรุงระเบียบความปลอดภัยเป็นประจำ					
9	บริษัทมีการปรับปรุงพื้นที่เสี่ยงภายหลังการตรวจสอบความปลอดภัย					
10	บริษัทมีการจัดหาอุปกรณ์ความปลอดภัยเปลี่ยนทดแทนเมื่ออุปกรณ์ชำรุด					
11	บริษัทมีการติดป้ายเตือนความปลอดภัยตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่ทำงาน					
12	บริษัทมีป้ายเตือนความปลอดภัยมีขนาดที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน					
13	บริษัทมีป้ายเตือนความปลอดภัยที่ติดไว้สามารถเข้าใจได้ง่าย					
14	ป้ายเตือนความปลอดภัยที่ติดไว้ในโรงงานมีสีของป้ายที่สะดุดตา					
15	โปสเตอร์ประกาศขั้นตอนความปลอดภัยมีความชัดเจนเข้าใจได้ง่าย					
16	บริษัทมีการแจกเอกสารการทำงานอย่างปลอดภัยแก่พนักงานทุกคน					
17	บริษัทจัดให้มีจดหมายข่าวความปลอดภัยแก่พนักงาน					
18	บริษัทมีการประชุมวางแผนความปลอดภัยร่วมกันทุกหน่วยงาน					
19	ภายในบริเวณโรงงานมีการจัดบอร์ดแสดงสถิติของการเกิดอุบัติเหตุของโรงงาน					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
20	บริษัทกำหนดให้พนักงานต้องทำงานล่วงเวลาเมื่อมีความเร่งด่วนในการผลิตสินค้า					
21	พนักงานต้องทำงานให้แล้วเสร็จตามเป้าหมายแม้จะเกิดอุบัติเหตุ					
22	บริษัทมีการนำเอากรณีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงงานอื่น ๆ มาทำการศึกษาวิเคราะห์และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น					
23	บริษัทมีการกำหนดให้มีผู้แทนรับผิดชอบงานความปลอดภัยทุกแผนก					
24	บริษัทมีการตรวจสอบและประเมินจุดเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุเป็นประจำ					
25	บริษัทส่งเสริมให้พนักงานใช้ความรู้ด้านความปลอดภัยมาปรับใช้ในการทำงาน					
26	บริษัทมีการตรวจประเมินความปลอดภัยในพื้นที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ					
27	บริษัทมีการปรับปรุง แก้ไข จุดที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ					
28	บริษัทมีการบันทึกสถิติการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานไว้ทุกครั้ง					
29	บริษัทเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นด้านความปลอดภัย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เป็นประจำ					
30	บริษัทจัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุระหว่างพนักงาน					
31	บริษัทมีการจัดงานวันความปลอดภัยเพื่อให้ความรู้แก่พนักงาน					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
32	บริษัทมีการตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ความปลอดภัยเป็นประจำ					
33	บริษัทมีการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายทดแทนอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายอย่างเร่งด่วน					
34	บริษัทมีคณะกรรมการตรวจสอบเรื่องการทำงานอย่างปลอดภัยในสายการผลิต					
35	บริษัทจัดให้มีพยาบาลประจำในพื้นที่ทำงาน					
36	บริษัทจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยอยู่ในพื้นที่ทำงานตลอดเวลา					
37	เครื่องจักรทุกเครื่องมีที่ครอบเพื่อป้องกันอันตราย					
38	บริษัทมีการระดมความคิดจากพนักงานเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหามความปลอดภัย					
39	บริษัทมีการเปิดโอกาสให้พนักงานได้เสนอแนะแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน					
40	พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานความปลอดภัยได้อย่างเสรี					
41	พนักงานสามารถส่งความคิดเห็นเกี่ยวกับความปลอดภัยในกล่องแสดงความคิดเห็นที่จัดไว้					
42	พนักงานสามารถเสนอขึ้นตอนการทำงานที่มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นแก่บริษัทได้					
43	พนักงานได้มีส่วนร่วมเข้าเป็นคณะกรรมการความปลอดภัยเพื่อตรวจสอบการทำงาน					
44	พนักงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน					
45	พนักงานได้เป็นส่วนหนึ่งของทีมค้นหาจุดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายในการทำงาน					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
46	บริษัทมีการกำหนดให้ทุกแผนกต้องส่งพนักงานเป็นตัวแทนตรวจสอบความปลอดภัย					
47	บริษัทจัดให้มีระบบถ่ายเทอากาศในพื้นที่ทำงานอย่างเพียงพอ					
48	พนักงานทุกคนควรใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายขณะทำงาน					
49	พนักงานเข้าใจกฎระเบียบด้านความปลอดภัยในการทำงานของบริษัท					
50	พนักงานมักจะมีการบอกต่อกันถึงวิธีการทำงานอย่างปลอดภัย					
51	ความปลอดภัยในการทำงานเป็นสิ่งที่ทุกคนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก					
52	พนักงานทุกคนควรร่วมกันจัดสถานที่ทำงานให้สะอาดเป็นระเบียบเพื่อความปลอดภัย					
53	พนักงานจะสื่อสารเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข					
54	พนักงานแจ้งการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้ง					
55	พนักงานจะแจ้งความจริงเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุ					
56	พนักงานสามารถแจ้งสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุได้อย่างถูกต้อง					
57	พนักงานเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัยของบริษัท					
58	พนักงานเชื่อมั่นในการใช้เครื่องมือในการทำงานว่ามีความปลอดภัย					
59	พนักงานให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยงในการทำงานด้วยความเต็มใจ					
60	พนักงานจะกล่าวเตือนเพื่อนร่วมงานเมื่อทำงานด้วยความไม่ปลอดภัย					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
61	พนักงานจะรายงานทุกสภาพโอกาสเสี่ยงต่อบริษัท ทุกครั้งที่พบเจอ					
62	พนักงานทุกคนสามารถรายงานการเกิดอุบัติเหตุต่อ ผู้บริหาร					
63	พนักงานเต็มใจให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับอุปกรณ์ ความปลอดภัยส่วนบุคคลแก่บริษัท					
64	บริษัทกำหนดนโยบายการให้รางวัลสำหรับ หน่วยงานที่ทำงานอย่างปลอดภัย					
65	บริษัทให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านความ ปลอดภัย					
66	บริษัทมีความเต็มใจที่จะดูแลพนักงานให้ทำงานด้วย ความปลอดภัย					
67	บริษัทจัดให้มีแพทย์ประจำโรงงานมาตรวจสุขภาพ แก่พนักงาน					
68	ผู้บริหารมาเยี่ยมเยียนพูดคุยกับพนักงานเกี่ยวกับ ความปลอดภัยในการทำงาน					
69	พนักงานได้รับการดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยในการ ทำงานจากบริษัทอย่างเท่าเทียม					
70	พนักงานพอใจกับการดูแลให้เกิดความปลอดภัยใน การทำงานของบริษัท					
71	พนักงานรู้สึกประทับใจในการร่วมทำกิจกรรมด้าน ความปลอดภัยกับผู้บริหาร					
72	พนักงานพึงพอใจต่อระบบการบริหารงานความ ปลอดภัยของบริษัท					
73	บริษัทจัดอบรมวิธีการทำงานที่ถูกต้องให้แก่พนักงาน					
74	บริษัทจัดให้มีการฝึกอบรมการบริหารทีมงานแก่ หัวหน้างาน					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
75	บริษัทจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการก่อนการประชุม					
76	บริษัทสอนวิธีการใช้อุปกรณ์ความปลอดภัย เช่น รองเท้าบูต การสวมชุดป้องกัน การใช้มีดและของมีคมประเภทต่าง ๆ ให้กับพนักงานในสายการผลิต					
77	บริษัทมีการฝึกซ้อมการดับเพลิงขั้นต้นให้กับพนักงาน					
78	บริษัทมีการฝึกซ้อมการดับเพลิงขั้นสูงให้พนักงานเพื่อให้เกิดความชำนาญ					

ตารางผนวกที่ 4 ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
การทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม	
1	.387
2	.486
3	.361
4	.358
5	.421
6	.612
7	.567
8	.494
9	.305
10	.460
11	.387
12	.531
13	.456
14	.405
15	.457
16	.595
Alpha	.823

แบบวัดการทำกิจกรรมแบบบริโภคนิยม มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .802

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
ความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม	
1	.435
2	.362
3	.478
4	.439
5	.424

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
6	.443
7	.719
8	.438
8	.438
9	.368
10	.347
11	.387
12	.373
13	.396
Alpha	.704

แบบวัดความสนใจในรูปแบบบริโภคนิยม มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .617

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
1	.425
2	.401
3	.459
4	.582
5	.478
6	.489
7	.529
8	.569
Alpha	.768

แบบวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริโภคบริโภคนิยม มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .737

ตารางผนวกที่ 5 ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ	
1	.736
2	.758
3	.913
4	.854
5	.914
6	.909
7	.913
8	.863
9	.876
10	.765
Alpha	.966

แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง องค์ประกอบการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .834

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
การรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ	
1	.844
2	.884
3	.835
4	.800
5	.699
6	.839
7	.905

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
8	.820
9	.852
10	.800
11	.842
12	.817
13	.866
Alpha	.969
แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยง องค์ประกอบการรับรู้ความรุนแรงจากการเกิดอุบัติเหตุ มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .861	
ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธีป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ	
1	.306
2	.825
3	.686
4	.810
5	.674
6	.828
7	.599
8	.736
9	.617
10	.797
11	.642
12	.452
Alpha	.917

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยงองค์ประกอบการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคจากการทำตามวิธี ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .946	

ตารางผนวกที่ 6 ค่า Item-total Correlation ของแบบวัดวัฒนธรรมความปลอดภัย

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
ความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการจัดการ ด้านความปลอดภัย	
1	.387
2	.474
3	.624
4	.734
5	.475
6	.643
7	.347
8	.466
9	.382
Alpha	.790

แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบความมุ่งมั่นและความชัดเจนในการ
จัดการด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .786

การสื่อสารด้านความปลอดภัย

10	.365
11	.467
12	.607

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
13	.486
14	.510
15	.771
16	.366
17	.373
Alpha	.754
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบการสื่อสารด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .840	
การเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย	
18	.390
19	.365
20	.309
Alpha	.478
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบการเปรียบเทียบผลผลิตกับความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .631	
องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย	
21	.346
22	.617
23	.379
24	.581
25	.461
26	.745
27	.551
28	.516

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
29	.477
30	.460
Alpha	.772

แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบองค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .860

ทรัพยากรด้านความปลอดภัย

31	.331
32	.623
33	.511
34	.469
35	.512
36	.406
47	.583
38	.526
Alpha	.748

แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบทรัพยากรด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .762

การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย

39	.680
40	.549
41	.305
42	.466
43	.605

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
44	.384
45	.365
46	.319
Alpha	.717
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .736	
การรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย	
47	.353
48	.452
49	.644
50	.399
51	.706
52	.322
53	.676
Alpha	.772
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบการรับรู้ร่วมกันด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .815	
ความไว้วางใจด้านความปลอดภัย	
54	.721
55	.406
56	.694
57	.544
58	.552

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
59	.558
60	.739
61	.584
62	.538
63	.744
Alpha	.833
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบความไว้วางใจด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .829	
อุตสาหกรรมสัมพันธ์และความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับความปลอดภัย	
64	.513
65	.659
66	.600
67	.390
68	.697
69	.718
70	.477
71	.424
72	.513
Alpha	.839
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบความไว้วางใจด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .706	

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-Total Correlation (r)
การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย	
73	.641
74	.519
75	.629
76	.609
77	.579
78	.309
Alpha	.736
แบบวัดการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัย องค์ประกอบการฝึกอบรมด้านความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่น รายด้านเท่ากับ .592	

ตารางผนวกที่ 7 ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan

จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง
10	10	210	136	1000	278
15	14	220	140	1100	285
20	19	230	144	1200	291
25	24	240	148	1300	297
30	28	250	152	1400	302
35	32	260	155	1500	306
40	36	270	159	1600	310
45	40	280	162	1700	313
50	44	290	165	1800	317
55	48	300	169	1900	320
60	52	320	175	2000	322
65	56	340	181	2200	327
70	59	360	187	2400	331
75	63	380	191	2600	335
80	66	400	196	2800	338
85	70	420	201	3000	341
90	73	440	205	3500	346
95	76	460	210	4000	351
100	80	480	214	4500	354
110	86	500	217	5000	357
120	92	550	226	6000	361
130	97	600	234	7000	364
140	103	650	242	8000	367
150	108	700	248	9000	368
160	113	750	254	10000	370
170	118	800	260	15000	375
180	123	850	265	20000	377
190	127	900	269	30000	379
200	132	950	274	40000	380

ที่มา: พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540)

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวอภรณ์ ชัยโชติกิจ

วัน เดือน ปี ที่เกิด

19 กันยายน 2519

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

